

Açık Bankacılık Uygulamaları, Potansiyel Etkileri ve Denetim Modeli Önerisi

Aykut Yallı

Yayın No: 360

Açık Bankacılık Uygulamaları, Potansiyel Etkileri ve Denetim Modeli Önerisi

Aykut Yallı

Yayın No: 360

İstanbul, 2024

Türkiye Bankalar Birliği

Nispetiye Caddesi
Akmerkez B3 Blok Kat:13
34340 Etiler-İSTANBUL
Tel. : +90 212-282 09 73
Faks : +90 212-282 09 46
İnternet sitesi: www.tbb.org.tr

Yayın Danışmanı

Sema Çakan
Bahçeşehir 1. Kısım Armina Evleri
2801.sk B-Kapısı A-35 Daire 8
34480 Başakşehir - İSTANBUL
Tel. : 0 533 464 31 45
e-mail: sematurecakan@gmail.com

© Kitapta yer alan görüşler eser sahiplerine aittir.
Türkiye Bankalar Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz.
Türkiye Bankalar Birliği bu kitabın hatasız olarak
basılmasında gerekli özeni göstermekle birlikte
kitaptaki olabilecek hatalardan dolayı herhangi
bir hukuki sorumluluk üstlenmemektedir.

Bu yayın Türkiye Bankalar Birliği internet sitesinde yer almaktadır.

ISBN 978-605-7642-36-3 (Elektronik)

Sertifika No: 52317

2024.34.Y.5327.360

Önsöz

Kitap, master tezimin genişletilmiş versiyonudur. Özellikle Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık'ta popülaritesi artan ve gelecek vadeden konulardan olan açık bankacılığı konu almaktadır. Açık bankacılığa ilişkin ülkemizde de yasal düzenlemelerle birlikte açık bankacılık standartları yavaş yavaş oluşturulmakta ve geliştirilmektedir. Açık bankacılık ekosisteminin oluşturulmasında öncü olan Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği düzenlemeleri ve regülasyon faaliyetleri ile birlikte Dünya'nın çeşitli bölgelerindeki düzenleme ve regülasyonlar incelenmiş, söz konusu incelemeler ışığında ülkemizin mevcut durumu da açıklanarak yapılmasında fayda görülen denetim modeli ileri sürülmüştür.

Kitabın konusunu oluşturan açık bankacılığı da içine alan "Fintech" konusunun yazılması fikrinde ilham aldığım Bera AKBULUT ve Enver Sedat GÜLTEKİN'e, kitabın yazım sürecinden önce fikir teatisi ettiğim Muhammed Şevki BÜYÜKKAL ve Bankalar Yeminli Murakıbbı Faruk ERDEN'e, kitabın kaynağını oluşturan master tezimin yazılması sırasında verdiği geri dönüşler ve desteklerinden ötürü Prof Dr. İdil KAYA, Prof Dr. Serhat YANIK ve Doç Dr. Melik ERTUĞRUL'a, kitabın ilk nüshasının oluşturulmasında verdiği desteklerden ötürü Kıdemli Bankalar Yeminli Başmurakıbbı Göksel TİRYAKİ'ye, kitabın yazımı sırasında sağladığı tapajsal yardımlarından ötürü Bankalar Yeminli Murakıp Yardımcısı Ali İLTER'e ve son olarak kitabın yayınlanması sırasındaki katkılarından ötürü Kıdemli Bankalar Yeminli Başmurakıbbı Taylan DEMİRKAN'a, Türkiye Bankalar Birliği Direktör/Genel Yayın Yönetmeni Pelin ATAMAN ERDÖNMEZ'e ve değerli Hakem'e teşekkürü borç bilirim.

Kendi mesleğinin yanında evin yükünü de fedakârca üstlenen sevgili eşim Eda sayesinde akademik çalışma için gereken zamanı ve ortamı bulabildim, kendisine minnettarım. Ayrıca kitabın yazılması sırasında bazı dönemlerde yaşadığım olumsuz durumlardan beni çıkarıp cesaretlendiren kıymetli anne ve babama şükranlarımı sunuyorum.

Aykut YALLI

Ocak 2024, İstanbul

Eda'ya...

İçindekiler

Önsöz.....	i
İçindekiler	iii
Kısaltmalar Listesi	v
Şekil Listesi	vii
Tablo Listesi	viii
Abstract	ix
Özet	xi
Giriş.....	1
Bölüm 1- Fintech ve Açık Bankacılık	4
1.1. Fintech	4
1.1.1. Tanımı ve Gelişimi.....	4
1.1.2. Uygulama Programlama Arayüzü (Application Programming Interface) - API	5
1.2. Açık Bankacılık	7
1.2.1. Hizmet Olarak Bankacılık (Banking As A Service - BAAS)	12
1.2.2. Platform Olarak Bankacılık (Banking As A Platform - BAAP)	14
1.2.3. Açık Bankacılığın Potansiyel Etkileri	16
Bölüm 2- Dünya’da ve Türkiye’de Açık Bankacılık Yaklaşımları ve Uygulamaları	18
2.1. Dünya Uygulamaları	19
2.2. Avrupa Birliği Ödeme Hizmetleri Direktifi 2 (PSD 2)	22
2.3. Birleşik Krallık’ın Açık Bankacılık ve Denetim Yapısının İncelenmesi... 27	
2.3.1. CMA Raporu ve CMA Emirleri.....	28
2.3.2. OBIE’nin Faaliyetleri.....	31
2.3.3. Birleşik Krallıkta Açık Bankacılığın Gelecekteki Yapısı	34
2.4. Türkiye’de Açık Bankacılığın Yasal Düzenlemeleri ve Uygulama Yöntemleri.....	39
2.4.1. Türkiye’de Açık Bankacılığa İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	40
2.4.2. Türkiye’de Açık Bankacılık Uygulamaları	43

Bölüm 3- Açık Bankacılığa İlişkin Denetim Modeli Önerisi 47

3.1. Denetim Modeli Önerisi: Birleşik Krallık Örneğinin Uygulanabilirliği.....	52
3.1.1. <i>IESG'nin Muadili Yapı:</i>	53
3.1.2. <i>JROC'un Muadili Yapı:</i>	55
3.1.3. <i>OBIE Sonrası Kurulması Planlanan Regülatörün Muadili</i>	56
3.2. Modelin Amacı	58
3.3. Denetim Modelinin İleri Sürülme Nedenleri	60
3.4. Risk Değerlendirilmesi	63
3.4.1. <i>Veri Güvenliği</i>	63
3.4.2. <i>Beşeri ve Teknolojik Altyapı</i>	64
3.4.3. <i>Kapsam</i>	66
3.5. Modelin Uygulanmasının Önündeki Engeller	66
3.5.1. <i>Türkiye'de Kamu Kurumlarının Teşkilat Yapısı</i>	66
3.5.2. <i>Açık Bankacılığın Uygulayıcılar ve Kullanıcılar Tarafından Bilinirliği</i>	67
3.6. Birleşik Krallık'taki Uygulama İle Önerilen Model Arasındaki Farklar	68
3.7. Denetim Modelinin Gerçekleştirilmesinin Önündeki Engellere Yönelik Atılması Gereken Adımlar ve Tavsiyeler	69

Sonuç..... 72

Kaynakça 77

Kısaltmalar Listesi

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
API	: Application Programming Interface (Uygulama Programlama Arayüzü)
ATM	: Automatic Teller Machine (Otomatik Para Çekme Makinası)
BCBS	: Basel Committee on Banking Supervision
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BKM	: Bankalararası Kart Merkezi
EY	: Ernst & Young Denetim ve Danışmanlık Şirketi
FCA	: Financial Conduct Authority (Finansal Davranış Otoritesi)
FKB	: Finansal Kurumlar Birliği
HMB	: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KVKKn	: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
OBIE	: Open Banking Implementation Entity (Birleşik Krallık Açık Bankacılık Uygulama Kurumu)
PSD	: Payment Services Directive (Ödeme Hizmetleri Kanunu)
PSR	: Payment System Regulator (Birleşik Krallık Ödeme Sistemleri Düzenleyicisi)

PISP	: Payment Initiation Service Providers
PWC	: Pricewaterhouse Coopers Denetim ve Danışmanlık Şirketi
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TÖDEB	: Türkiye Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları Birliği

Şekil Listesi

Şekil 1.2.1. Açık Bankacılık Sistemi	8
Şekil 1.2.2. Hesap Bilgileri Sağlayıcıları (AISP) Sisteminin İşleyişi	10
Şekil 1.2.3. Ödeme Bailatma Hizmet Sağlayıcıları (PISP) Sisteminin İşleyişi	11
Şekil 1.2.4. Platform Bankacılığı İle Geleneksel Bankacılığın Karşılaştırılması	15
Şekil 2.2.1. Açık Bankacılığın Ülkeler Bazında Gelişimi.....	25
Şekil 2.2.2. Nakit Kullanımının Yıllar İtibarıyla Gelişimi.....	26
Şekil 2.2.3. Kullanıcıların Bilgi Paylaşımında Sıralamasında İlk 5 Ülkenin Konular Bazında Gelişimi	27
Şekil 2.3.1. Birleşik Krallık'ta Açık Bankacılık Uygulamalarının Bireysel Müşteri Ve Kobi Bazında Kullanım Alanları	33
Şekil 2.3.2. Jroc Gelecek Vizyonu Dokümanında Belirtilen Gelecekteki Kuruluşun Yapısı	37
Şekil 2.4.1. Açık Bankacılık Sisteminin Türkiye'deki İşleyişi	44
Şekil 2.4.2. Bankaların Apı Portallarında Sundukları Apı Sayısının Temmuz 2023 İtibarıyla Durumu	46

Tablo Listesi

Tablo 3.1-1. Birleşik Krallık'taki IESG'nin Yapısı ile Önerilen Açık Bankacılık Danışma Kurulu'nun Yapısı	54
Tablo 3.1-2. Önerilen Açık Bankacılık Regülasyon Yapısı	57
Tablo 3.5-1. Önerilen Açık Bankacılık Regülasyonunda İdari/Siyasi Otoritenin Yeri	67

Abstract

In 2016, the publication of the regulation called 'Payment Services Directive 2 (PSD2)' by the European Commission and in the same year, the Competition and Markets Authority (CMA) in the UK opened the opening of at least 9 banks in order to encourage innovations and growth in the banking sector. Open banking simulation has gained importance in the European Union and the UK as a result of their transition to banking applications and the establishment of a structure called Open Banking Implementation Institution (OBIE). With open banking, not only the programs but also the banks' API (Application Programming Interface) are included among the games that are shared by third party organizations through customers.

The open banking system basically aims to break the monopoly of large-scale banks, allow small-scale banks and "Fintech" organizations to have a say in the system, increase competition, and increase financial innovation and diversity. With the open banking system, customer information belongs to the customers, and the information can be given to other financial institutions with the permission of the customers through secure protocols. Customer information will now be removed from the monopoly of banks and can be shared with all licensed organizations as long as customers allow it. Considering that "Fintech" companies, which are mostly established as "start-ups", are organizations with innovation, creativity and fast action and decision-making characteristics, it is thought that they can use their customer data much more effectively and in accordance with today's requirements.

Open banking is basically based on two services: Account Information Service Providers (AISP) and Payment Initiation Service Providers (PISP). With AISP, it is possible to view and manage all customers' information in banks from a single platform, and with PISP, it is possible to manage all customers' bank accounts and make payments through a single channel. On the other hand, within the open banking ecosystem, the concepts of banking as a service (BAAS) and banking as a platform (BAAP) are also included. BAAS business model is based on the principle that banking is taken only as a service, and that the banking system can be used from other platforms, applications or websites, seemingly without any contact with the bank. In this way, banks can provide banking services to points they have never been able to reach as a distribution channel. BAAP business model is based on the principle of designing banking applications to meet other needs in addition to banking products and services, ensuring the sale of different products and services, and meeting all kinds of needs with the banking application for the holistic solution of customer needs. Thus, banks will have the opportunity to offer products and services that they have never offered before, from their own platforms.

In this book, first the conceptual terms related to open banking are explained, and then the legal and social developments that play a role in the development of open banking are included in detail. The regulations of open banking in Nigeria, the USA, Canada, Singapore, the European Union and the United Kingdom were examined, finally, the situation in open banking applications in our country was stated and comparisons were made with abroad, what steps should be taken to develop open banking in our country were explained and information regarding open banking was made. An audit model proposal was made by taking advantage of an application abroad.

Keywords: Open Banking, API, Application Programming Interface, Financial Technology, Fintech, 3rd Party Organization, Service Banking, BAAS, Platform Banking, BAAP, Open Banking Supervision.

Özet

2016 yılında Avrupa Komisyonu tarafından 'Ödeme Hizmetleri Direktifi 2 (PSD2)' adlı düzenlemenin yayınlanması ve aynı yılda İngiltere'de Rekabet ve Piyasalar Otoritesi (Competition and Markets Authority - CMA) adlı kurumun Bankacılık sektöründeki yeniliklerin artırılması ve büyümenin teşvik edilmesi amacıyla ülkedeki en büyük 9 bankanın açık bankacılık uygulamalarına geçmelerini ve Açık Bankacılık Uygulama Kurumu (Open Banking Implementation Entity - OBIE) isimli yapıyı kurmalarını zorunlu kılmaları sonucunda, Avrupa Birliği'nde ve İngiltere'de açık bankacılık kavramı önem kazanmıştır. Açık bankacılık ile sadece bankalar değil, bankaların API (Uygulama Programlama Arayüzü - Application Programming Interface) aracılığıyla müşteri verilerini paylaştığı üçüncü parti kuruluşlar da oyuna dâhil olmuştur.

Açık bankacılık sistemi temelde büyük ölçekli bankalardaki tekelin kırılarak küçük ölçekli bankalar ile "Fintech" kuruluşlarının da sistemde söz sahibi olmasını, rekabetin artmasını ve finansal inovasyon ve çeşitliliğin artmasını amaçlamaktadır. Açık bankacılık sistemi ile birlikte müşteri bilgilerinin müşterilere ait olduğu, müşterilerin güvenli protokoller vasıtasıyla izin vermesiyle birlikte bilgilerinin diğer finansal kuruluşlara da verilebilmesinin önü açılmıştır. Müşteri bilgileri artık bankaların tek elinden çıkarılarak müşteriler izin verdiği sürece lisanslanmış bütün kuruluşlarla paylaşılabilir. Daha çok "start-up" niteliğinde kurulmuş olan "Fintech" şirketleri yenilik, yaratıcılık ve hızlı hareket edip karar verme özelliklerine sahip kuruluşlar oldukları düşünülürse sahip olacakları müşteri verilerini çok daha efektif ve günümüz gerekliliklerine uygun olarak kullanabilecekleri düşünülmektedir.

Açık bankacılık temelde Hesap Bilgileri Hizmet Sağlayıcıları (Account Information Service Providers - AISP) ve Ödeme Başlatma Hizmet Sağlayıcıları (Payment Initiation Service Providers - PISP) olmak üzere iki hizmet üzerine kurulmuştur. AISP ile müşterilerin bankalardaki bütün bilgilerinin tek bir platformdan görüntülenmesi ve yönetilmesi, PISP ile müşterilerin bankalardaki bütün hesaplarının tek bir kanaldan yönetilip ödemelerin gerçekleştirilmesi mümkündür. Öte yandan açık bankacılık ekosistemi içerisinde, hizmet olarak bankacılık (Banking As A Service – BAAS) ile platform olarak bankacılık (Banking As A Platform – BAAP) kavramları da yer almaktadır. BAAS iş modeli, bankacılığın sadece bir hizmet olarak alınması, diğer platformlardan, uygulamalardan veya internet sitelerinden bankacılık hizmetinin görünürde banka ile hiç iletişime geçilmeden bankacılık sisteminin kullanılabilmesi prensibine dayanmaktadır. Böylece bankalar da dağıtım kanalı olarak hiç ulaşamadığı noktalara bankacılık hizmetlerini götürebilmesi sağlanabilmektedir. BAAP iş modeli ise bankacılık uygulamalarının bankacılık ürün ve hizmetlerinin yanında diğer

ihtiyaçları da karşılayacak şekilde dizayn edilmesi, farklı ürün ve hizmetlerin satışının sağlanması, müşteri ihtiyaçlarının bütüncül çözümüne yönelik olarak banka uygulaması ile her türlü ihtiyacın karşılanabilmesi prensibine dayanmaktadır. Böylece bankalar daha önce hiç sunmadıkları ürün ve hizmetleri kendi platformlarından sunabilme imkân ve olanağını elde edebilecektir.

Bu kitapta, öncelikle açık bankacılık ile ilgili kavramsal terimler izah edilmiş, daha sonra açık bankacılığın gelişmesinde rol oynayan hukuki ve sosyal gelişmelere detaylı olarak yer verilmiştir. Açık bankacılığın Nijerya, ABD, Kanada, Singapur, Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık'taki düzenlemeleri incelenmiş, son olarak ülkemizdeki açık bankacılık uygulamalarındaki durum belirtilerek yurt dışı ile kıyaslamalar yapılmış, açık bankacılığın ülkemizde geliştirilmesi adına ne gibi adımlar atılması gerektiği izah edilmiş ve açık bankacılığa ilişkin yurtdışındaki bir uygulamadan yararlanarak denetim modeli önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Açık Bankacılık, API, Uygulama Programlama Arayüzü, Finansal Teknoloji, Fintech, 3'ncü Taraf Kuruluş, Servis Bankacılığı, BAAS, Platform Bankacılığı, BAAP, Açık Bankacılık Denetimi

Giriş

Bankacılık sistemi, para ve ödeme araçlarında yaşanan gelişmelere paralel olarak gelişimini ve değişimini sürdürmektedir. Son dönemde teknolojiye yaşanan gelişmeler para kavramını, ödeme araçlarını ve sistemlerini derinden etkilemiştir. Söz konusu gelişmeler finans ve teknoloji kavramlarının ilk hecelerinin birleşmesiyle oluşan “Fintech” kavramını ortaya çıkarmış ve bu alana özel şirketlerin oluşmasını sağlamıştır. Bankalar, finansal alanda hâlâ en önemli oyuncular olsa da özellikle Avrupa’daki PSD düzenlemelerinin ön ayak olmasıyla beraber artık “Fintech” kuruluşları da oyunda önemli bir oyuncu olduklarını göstermektedir.

Bankacılık sektörü finansal ve teknolojik gelişmelere hızlı uyum sağlamakta ve müşterilerine yeni deneyimler yaşatmaktadır. 1900’lü yılların ortalarında ortaya çıkan ve 1990’lı yıllardan itibaren bilinen anlamdaki kullanımı yaygınlaşmaya başlayan internetle beraber bankaların iş modelleri ve iş yapış biçimleri derinden etkilenmiştir. İnternet, internet bankacılığı kavramını ortaya çıkarmış akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla birlikte mobil bankacılık kullanılmaya başlamıştır. Her bankanın farklı internet bankacılığı ve mobil bankacılık hizmeti sunması bireysel tüketicilerin birçok mobil uygulama ve internet bankacılığı kullanması problemini ortaya çıkarmış ve “açık bankacılık” kavramına olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır. İngiltere ve Avrupa Birliği’nde ortaya çıkan ve yasal düzenlemeler ile bankaların API’leri aracılığıyla, müşterilerin de onay vermesiyle birlikte, müşterilerin bilgilerini üçüncü taraf “Fintech” kuruluşlarıyla paylaşılmasını zorunlu tutmasıyla birlikte açık bankacılık artık bankalar için keyfiyetten çıkararak yasal bir zorunluluk hâlini almıştır. Söz konusu gelişmelerle birlikte finansal hizmetler sektörüne “Fintech” kuruluşları da dâhil olmuş olup bankaların sürece adapte olma zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Bankaların temel ürünleri olan kredilerinin ve mevduatlarının faiz oranları ve diğer bilgilerini API’leri aracılığıyla üçüncü parti “Fintech” kuruluşlarıyla paylaşmasıyla birlikte müşteriler hesap bilgilerinin tamamını tek bir açık bankacılık uygulaması üzerinden görebilmekte ve bankalar arasında karşılaştırma yapabilmektedir. Bahis konusu durumla birlikte bankalar arasında rekabetin artması ve bireysel kullanıcıların faydalarının maksimize edilmesi amaçlanmaktadır.

Gelişen teknoloji ile beraber yapay zekâ ve makine öğrenmesi kavramlarının tüm sektörlerde etki ettiği gibi finansal sektöre de sirayet etmesiyle, finansal alanda yaşanan dijital bankacılık, “Blockchain” teknolojisi ile para transferlerinin bankalar tarafından kullanılmaya başlanması, yapay zekânın mobil bankacılık uygulamalarına entegre edilmesi ve açık bankacılık uygulamalarıyla birlikte ilerleyen dönemlerde bankacılık sektörünün bilinen

anlamdaki iş modelleri ve iş yapış biçimlerinin temelden değişeceği tahmin edilmektedir.

Bu çalışmada, açık bankacılığın henüz çok yeni bir kavram olması, Türkiye’de yasal düzenlemelerin oluşturulma sürecinde olunması, kitabın ilerleyen bölümlerinde de açıklanacağı üzere, 01.12.2022 tarihi itibarıyla TCMB tarafından uygulanmasına ilişkin ilgili bankaların talimatlandırılması, netice itibarıyla açık bankacılık kavramının daha çok yeni bir kavram olması ve literatürde henüz çok örneğinin bulunmaması, dünyada ise İngiltere ve Avrupa Birliği haricinde düzenlemeler bakımından henüz somut adımların atılmamış olması, ancak oldukça potansiyeli yüksek, getireceği kolaylaştırıcı yeniliklerin önemli olması bu kitabın yazılmasındaki itici gücü oluşturmuştur.

Açık bankacılık kavramı dünya genelinde 2016 yılından itibaren etkili yasal düzenlemeler yapılarak önemi kavranan, Türkiye’de ise yasal düzenlemelerinin henüz yapılma sürecinde olduğu bir sistemdir. Dolayısıyla, bireysel kullanıcıların konuyu çok bilmediği, uygulayıcı olan bankalar, “Fintech” şirketleri ve düzenleyicilerin haricinde bilinirliği olmayan bir kavram olması sebebiyle literatürde yeterli kaynak bulunmamaktadır. Bu çalışmada özellikle uygulamadaki hususlar yakından takip edilmiş, güncel literatürler taranmış, internette bu konu özelinde yayın yapan profesyoneller takip edilmiştir. Esas olarak bu çalışmanın yapılmasını, hem konu hakkında bilgi vermek, hem az sayıdaki çalışmalardan örnekler vererek karşılaştırma yapmak, mevcut durumda sektörel düzeyde yapılan düzenleyici ve denetleyici otorite tesis edilmesi ve ilgili sektörün regüle edilmesinden ziyade artık çağın gereklilikleri gereği ekosisteme yönelik regülasyonların yapılması gerektiği, hem de açık bankacılığın potansiyeli hakkındaki kanaatlerimizi aktararak konu özelinde yeni çalışmalar yapılmasına bir nebze olsun katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Kitabın birinci bölümünde “Fintech” ve “Açık Bankacılık” ele alınmaktadır. Öncelikle “Fintech” kavramı açıklanmış ve bir “Fintech” ürünü olan API hakkında bilgiler verilmiş sonrasında açık bankacılık kavramları açıklanarak faaliyet ve iş kolları hakkında bilgiler verilmiştir.

Kitabın ikinci bölümünde Dünya’da açık bankacılık yaklaşımları ve uygulamaları, ülkeler bazında yapılan düzenlemeler, düzenlemelerin hangi amaçla yapıldıkları, en gelişmiş düzenlemelerin hangileri olduğu ve Türkiye’ye uygun olan en iyi örnek hakkında detaylı açıklamalara yer verilmiştir.

Kitabın üçüncü bölümünde ise, ikinci bölümünde detaylı olarak incelenen ülkelerden en gelişmiş uygulamalara sahip olduğu ve Türkiye’de uygulanabilir olduğu düşünülen ülkedeki açık bankacılık regülasyon yapısı ve tesis edilen kuruluşlardan yola çıkılarak denetim modeli önerisinde

bulunulacaktır. Söz konusu denetim modelinin amacı, modelin risk değerlendirmesi, modelin uygulanmasının önündeki engeller, modelin ileri sürülme nedenleri, model önerisi ile örnek alınan ülke arasındaki farklar, modelin uygulanması ve uygulanması için yapılması gerekenler hakkında bilgiler verilecektir.

Bölüm 1

Fintech ve Açık Bankacılık

Açık bankacılık sistemi ile temelde küçük ölçekli bankalar ile “Fintech” kuruluşlarının sistemde söz sahibi olması, rekabetin artması ve finansal inovasyon ve çeşitlilik amaçlanmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde öncelikle “Fintech”in ne olduğu, hangi koşulların “Fintech” ve “Fintech” kuruluşlarının gelişimine etki ettiği açıklanacak ve kitabın konusunu oluşturan açık bankacılık için en önemli kavramlardan biri olan API'ye ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır ve ardından açık bankacılık ele alınıp incelenecektir.

1.1. Fintech

Kitabın bu bölümünde kısaca “Fintech”in ne olduğu, hangi koşulların “Fintech” ve “Fintech” kuruluşlarının gelişimine etki ettiği açıklanacak ve kitabın konusunu oluşturan açık bankacılık için en önemli kavramlardan biri olan API'ye ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır. Esasen birbirini takip eden ve kapsayan söz konusu kavramlara ilişkin açıklama yapıldıktan sonra açık bankacılık kavramını açıklamakta fayda görülmüştür.

1.1.1 Tanımı ve Gelişimi

“Financial” ve “Technology” kelimelerinin kısaltması olan “Fintech” FSB tarafından; “Finansal hizmetlerin sunumunda önemli etkiye sahip yeni iş modellerinin, uygulamaların, süreçlerin veya ürünlerin ortaya çıkışıyla sonuçlanabilecek teknoloji odaklı bir yenilik”¹ olarak tanımlanmaktadır.

Finans ve teknolojinin birlikteliği, internet kullanımının yaygınlaşmasına da bağlı olarak son 30 yıllık dönemde gelişmiş olmakla beraber bu iki kavram arasındaki ilişkinin çok daha geriye gittiği görülmektedir. Douglas W. Arner ve diğ. (2016) yaptığı sınıflandırmaya göre, finans ve teknolojinin birlikteliği, tarihsel süreç içerisinde FinTech 1.0, FinTech 2.0 ve FinTech 3.0 olmak üzere üç evrede incelenmiştir.² Ancak çalışmanın ana teması finansal teknolojinin gelişim süreci olmadığı için açık bankacılığı içeren dönem olan FinTech 3.0 sürecinden genel olarak bahsedilecektir. FinTech 3.0 döneminde; makine öğrenmesi, yapay zekâ, derin öğrenme, büyük veri analizi, dağıtık veri tabanları (blockchain), kriptografi ve biyometrik kimlik

¹ FinTech and market structure in financial services: Market developments and potential financial stability implications, 2019, Kasım 20, 2021 tarihinde <https://www.fsb.org/wp-content/uploads/P140219.pdf> adresinden alındı.

² Douglas W. Arner, Ross Buckley, Janos Nathan Barberis, The Evolution of Fintech: A New Post-Crisis Paradigm?, 2016, ss.4-18.

doğrulama sistemleri, dijital bankacılık ve açık bankacılık gibi teknolojiler günümüz gelişmelerini oluşturmaktadır.³

ABD’de mortgage sistemi kaynaklı olarak ortaya çıkan ve tüm Dünya’ya etki eden 2007 yılının sonlarında başlayıp tam olarak etkilerinin 2008 yılından itibaren hissedilmeye başlandığı Küresel Finans Krizi sonrasında, ABD başta olmak üzere, finansal sistemi gelişmiş olan birçok ülkede bankalar iflas etmiş olup birçoğu da devletler eliyle kurtarılmış ve fatura halka çıkarılmıştır. FinTech 3.0 döneminin başlangıcı olarak kabul edilen 2008 Küresel Finans Krizi ile birlikte Dünya genelinde yapılan düzenlemelerde geleneksel finans kuruluşları olan bankalar, sigorta şirketleri ve banka dışı diğer mali kuruluşların üzerine yoğunlaşmış olup “Fintech” kuruluşları bahse konu düzenlemelerin dışında tutulmuştur. 2008 Küresel Finans Krizi sonrasında, başta Basel Düzenlemeleri olmak üzere, krizden etkilenen ülkelerin otoriteleri tarafından özellikle likidite riski ve piyasa riski gibi risklere yönelik düzenlemeler bankaların serbestlik alanını görece kısıtlamıştır. Söz konusu düzenlemelerden ari olan “Fintech” kuruluşları gelişen teknolojinin de yardımıyla müşteri taleplerine daha hızlı ve etkili olarak cevap verebilmiştir. Öte yandan, Basel Düzenlemeleri ve ülke otoritelerinin sıkı regülasyonuna uyum zorunluluğu olan bankaların kurumsal yönetim politikalarını benimsemesi sonucu, oldukça kademeli ve profesyonelleşmiş organizasyonlara dönüşmesi aynı zamanda hantallaşma ve bürokrasiyi de beraberinde getirmiştir. “Fintech” kuruluşları ise bankalar ve diğer geleneksel finansal kuruluşlara göre oldukça küçük ve çevik bir organizasyon yapısına sahiptir. Ayrıca, “Fintech” kuruluşlarının müşterilerle daha fazla temas halinde bulunması, değişikliklere hızlı cevap vermesi ve teknolojik değişimlerin içine doğmuş olmasının getirdiği yenilikçi anlayışla beraber geleneksel finansal kuruluşlara göre rekabet avantajı sağlamıştır.

Çağın gerisinde kalmak istemeyen ve rekabet avantajı elde etmek isteyen birçok banka, teknolojik gelişmelere uyum sağlamak zorunda kalmış, uygulama programlama ara yüzlerinin geliştirilmesine yatırım yapmıştır. API, bir ara yazılım niteliğinde olup hedef programdan gerekli bilgileri alarak ana programa ileten aracı niteliğini haiz bir teknolojidir. Bir “Fintech” ürünü olan API’ye ilişkin detaylı açıklamalara izleyen bölümde yer verilecektir.

1.1.2 Uygulama Programlama Arayüzü (*Application Programming Interface*) - API

API açık bankacılık sisteminin en temel yapı taşıdır. API olmadan açık bankacılık sisteminin işlemesi düşünülemez. Bu sebeple, API kavramının

³ Enver Sedat Gültekin, Birer Fintech Oluşumu Olarak Türkiye’de Ödeme Sistemleri İle Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları ve Bir Denetim Modeli Önerisi, 2021, ss. 11.

mevzuatsal durumu, uygulamadaki yeri hakkında detaylı açıklamalara bu bölümde yer verilecektir.

BDDK tarafından 15.03.2022 tarihinde yayımlanan Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in 3'üncü maddesinin (c) fıkrasına göre API özetle; bir yazılım veya programın hedef yazılım veya programda belirlenen işlev ve bilgileri kullanmasını sağlayan arayüzdür.

API yazılımları, günümüzde dijital araçların birçoğunda bulunmaktadır. Uygulamalar, normalde kendinde bulunmayan bilgileri veya işlevleri, ilgili uygulamaya dâhil edilen API'ler vasıtasıyla hedef programdan temin edip uygulamaya sunmaktadır. Böylece kullanıcının kullanmış olduğu uygulamasında bulunmayan işlev ve bilgiler API'ler sayesinde mevcut olabilmektedir. Basit bir örnekle anlatmak gerekirse, API'yi restoranda çalışan bir garsona benzetebiliriz. Garson hizmetin kaynağı olan mutfaktan talep edileni alarak müşteriye iletir. API'ler de kullanıcılara eklemeli olduğu programlardaki bilgileri temin ederek talep eden kullanıcıya/programa iletir.

Günlük hayatta "Whatsapp" gibi bir uygulamayı her kullandığımızda, anlık olarak mesaj alıp gönderdiğimizde veya cep telefonu uygulaması ile hava durumuna baktığımızda aslında bir API kullanılmaktadır. Cep telefonu uygulamasını kullandığımızda uygulama internete bağlanarak verileri sunucuya gönderir. Sonrasında sunucu söz konusu bilgileri alır, yorumlar, ihtiyaç duyulan eylemleri gerçekleştirir ve cep telefonuna geri gönderir. Bununla birlikte bahis konusu uygulama bu verileri yorumlar ve bilgiyi okunabilir şekilde kullanıcıya iletir. Tüm bu anlatılan hususların hepsi API sayesinde gerçekleştirilir.

Öte yandan, en yaygın mobil işletim sistemlerinden olan Google tarafından geliştirilen Android ile Apple tarafından geliştirilen iOS işletim sistemleri de API'leri vasıtasıyla geliştiricilere mobil uygulama geliştirmeleri için platform sağlamaktadır.⁴ Böylece, uygulama geliştiricileri ilgili işletim sistemlerine uygun standartlarda uygulamaları geliştirebilmektedirler. Eğer API'ler olmasaydı, Google ve Apple firmalarının bahis konusu uygulamaları kendilerinin geliştirmesi gerekecek ve sayıları on binleri bulan uygulamaların geliştirilmesine imkân sağlayacak para, iş gücü ve fikrin bu iki firma tarafından üretilmesi zorunluluğu söz konusu olacaktı. Anılan durumda anılan iki işletim sisteminin bu seviyede gelişmiş ve çeşitlendirilmiş uygulama marketine sahip olmasına imkân vermeyeceği düşünülmektedir. Nitekim API'ler günümüzde açık bankacılık sisteminin yanı sıra hemen hemen her alanda kullanılan teknolojik kolaylıklardır.

⁴ Markos Zachariadis, Pınar Özcan, The API Economy and Digital Transformation in Financial Services: The Case of Open Banking, 2017.

Günümüzde API'ler belirli standartlara sahiptir. Bu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde anlatılacağı üzere hemen her ülkenin kendi standardı bulunmaktadır. Nitekim API'ler oldukça güvenli ve standart arayüzlerdir. Bankalar bu standartlara uygun olarak API platformlarında yayınladıkları API'leri üçüncü taraf "Fintech" kuruluşları test edip deneme imkânına sahip olmaktadır. Üçüncü taraf kuruluşlar eğer ilgili uygulamayı geliştirebilirse bankadan ilgili API'sinin entegrasyonunu sağlayarak hizmet vermeye başlayabilecektir.

API'lerin; belirli standartlara uygun olarak üretilmesi gerekmektedir. Her ülkede farklılaşan standartlar bulunmaktadır. Ülkemizde de bu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylarına yer verileceği üzere TCMB tarafından söz konusu standartlar belirlenmektedir. Netice itibarıyla API'lerin uymakla yükümlü oldukları standartlar API'leri hem oldukça sistematik ve veri güvenliğinin yüksek olduğu yazılımların oluşmasına hem de tüm bu yükümlülüklerin bir sonucu olarak önemli maliyetler doğurmasına sebebiyet vermektedir. Özellikle "start-up" niteliğindeki "Fintech" şirketleri ve ölçeği küçük olan bankalar açısından bu maliyetler, API oluşturma bakımından önemli zorluklar olarak ortaya çıkarabilmektedir.⁵ Bu noktada özellikle büyük ölçekli bankalar da bünyelerinde oluşturdukları API portalları ile üçüncü parti geliştiricilere, finansal kuruluşlara ve girişimlere yenilikçi ürünleri tasarlayabilmeleri için ortam sağlamaktadır. Söz konusu API portalları üzerinden bankaların ürettiği API'ler hakkında geliştiriciler bilgi edinir, portal üzerinden API'ler test edilerek üretim ortamına alınabilir. Böylece, geliştiriciler ilgilendikleri API'leri anılan portallar üzerinden hazır olarak alıp kullanır ve ilgili fonksiyonu sıfırdan yazmanın getireceği zaman ve kaynak maliyetinden tasarruf etmiş olurlar. Bankaların API portallarının sağladığı ortam bankalar ile üçüncü parti kuruluşların işbirliğini kolaylaştırmaktadır.⁶

1.2. Açık Bankacılık

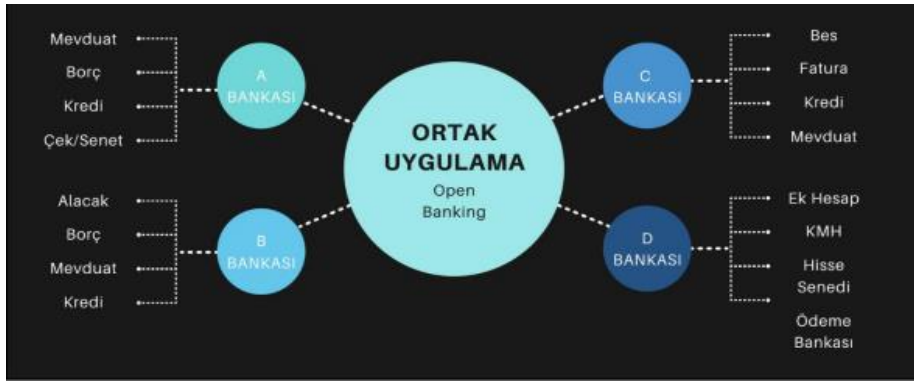
Çalışmamızın bu bölümünde açık bankacılık sistemi ve mevzuat karşısındaki durumu açıklanacaktır. Ayrıca, açık bankacılık sistemindeki iki önemli kavram olan Hesap Bilgileri Hizmet Sağlayıcılar (AISP) ve Ödeme Başlatma Hizmet Sağlayıcıları (PISP) kavramlarının getirdiği yenilikler hakkında bilgiler verilecektir. Daha sonra, açık bankacılık ekosistemi içerisinde yer alan servis bankacılığı (BAAS) ve platform bankacılığı (BAAP) kavramları açıklanacaktır.

Açık bankacılık, bankaların ve diğer geleneksel finans kuruluşlarının müşterilerin izni dâhilinde üçüncü taraf "Fintech" kuruluşlarına kullanıcıların

⁵ BIS, Report on open banking and application programming interfaces, Kasım 20, 2021 tarihinde <https://www.bis.org/bcbs/publ/d486.pdf> adresinden alındı.

⁶ T. İş Bankası, API Portal, Ağustos 10, 2022 tarihinde <https://www.isbank.com.tr/api-portal> adresinden alındı.

bilgilerini paylaştığı sistemdir. Kullanıcıların bilgilerine erişen üçüncü taraf "Fintech" kuruluşlarınca kullanıcılara kullanım kolaylığı sağlayacak finansal ürünlerin ve hizmetlerin geliştirilebilmesi sağlanacak olup finansal ürün ve hizmet geliştirilmesi bankaların tekelinden çıkarılacak ve böylece artan rekabetle birlikte kullanıcıların finansal hayatı kolaylaştırılacaktır.⁷ Açık bankacılığın getirdiği önemli yeniliklerden biri de şeffaflığın artırılmasıdır. Nitekim açık bankacılık verilerin demokratikleştirilmesi olarak da tanımlanabilir. Açık bankacılık ekosistemi izleyen şekil ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Şekil 1.2.1. Açık Bankacılık Sistemi

Kaynak: Bilişim Zirvesi'20, Fintech, Açık Bankacılık ve API Stratejisi

Açık Bankacılık, bankaların kullanıcıların izinlerinin de alınması suretiyle müşteri bilgilerini bankalarca sunulan API'leri vasıtasıyla üçüncü taraf "Fintech" şirketlerine aktararak finansal ürünlerin ve hizmetlerin geliştirilmesine olanak sağlaması sonucunu doğuran bir süreçtir. Diğer bir deyişle, finansal sistem açısından verilerin demokratikleştirilmesi, özgürleştirilmesi olarak nitelendirilebilecek bir süreçtir.⁸

Günümüzde kullanıcıların farklı ihtiyaçlarını kendileri için en avantajlı olacak şekilde kullanma eğiliminde olmaları sonucunda kullanıcılar birçok bankanın müşterisi konumundadır. Bankaların fiziksel yakınlığı, uyguladıkları faiz oranları, diğer masrafların tutarları, maaş hesaplarının bulunması gibi birçok faktöre bağlı olarak kullanıcıların banka tercihleri şekillenmektedir. Söz konusu hususlar da kullanıcıların her bir işlem için farklı farklı banka kullanması mecburiyetini beraberinde getirmektedir. Bu durum da kullanıcıların birden fazla internet bankacılığı ve mobil bankacılık kullanma

⁷ PwC, Açık Bankacılık: Dünya ve Türkiye, Ağustos 15, 2022 tarihinde <https://www.pwc.com.tr/sectorler/bankacilik/pdf/acik-bankacilik-dunya-ve-turkiye-v2.pdf> adresinden alındı.

⁸ Fintech İstanbul, Dünyada ve Türkiye'de Açık Bankacılık: Bankacılığın Geleceği, 2019, s.7.

durumunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle de finansal okuryazarlığı yüksek olmayan kişiler için söz konusu durum büyük bir karmaşaya yol açmakta olup bu durum kullanıcıların en faydalı olan bankadan faydalanma imkânına engel olabilmektedir. Açık bankacılık ile birlikte bankaların müşteri bilgilerini üçüncü taraf “Fintech” kuruluşlarına müşterilerin izni dâhilinde API’leri aracılığıyla vermesiyle birlikte kullanıcılar tek bir “Fintech” uygulaması ile bütün bilgilerine erişebilmekte, kendisi için en avantajlı olan bankayı daha kolay karşılaştırıp kullanabilme olanağına sahip olabilmektedir. Demokratikleşen veri ile birlikte bankaların artık daha şeffaf olması gerekmekte, söz konusu şeffaflık bankaların uyguladığı bütün tarifelerinde rekabetçi olma zorunluluğunu beraberinde getirmektedir. Böylece, rekabetin arttığı her ortamda olduğu gibi son kullanıcının faydası maksimize edilebilecektir.

Açık bankacılık, belirli yasal ve teknolojik yükümlülüklerin yerine getirildiği, muayyen standartlara uyumu zorunlu kılan bir kurallar manzumesidir. Bu tür düzenlemelere sahip olmayan ancak uygulanması bakımından açık bankacılığa benzer işlemlere sahip pratikler de mevcuttur. Örneğin ekran kazıma (screen scraping) adı verilen yöntem ile kullanıcıların ziyaret ettikleri internet siteleri, yaptıkları çevrimiçi alışverişlerin ilgili internet sitesinin arka planına eklenilen programlar vasıtasıyla kullanıcıların ne aldığı, nasıl alışveriş yaptığı gibi bilgilerin alınarak diğer uygulama ve platformlarda kullanılması söz konusudur. Böylece kullanıcıların bankacılık bilgileri tahminlenerek ne kadar mevduatının bulunduğu gibi hususlara erişilebilmesi mümkündür. Ancak önemle belirtmek gerekir ki söz konusu pratikte, açık bankacılıkta olduğu gibi kullanıcıdan izin alınması gibi bir durum söz konusu değildir. Ayrıca açık bankacılık, örneğin Türkiye için bakıldığında, belirli yasal düzenleme, standartlar ve TCMB tarafından lisanslamanın, BKM tarafından mutabakatının yapıldığı oldukça güvenli bir sistem olmasına karşın ekran kazıma yönteminde bunların hiçbirisi söz konusu değildir ve bu durum da önemli güvenlik zafiyetlerinin oluşmasına sebebiyet verebilmektedir.⁹ Başta Bankacılık Kanunu’nun “Sırların saklanması” başlıklı 73’üncü maddesi ve müeyyidesi niteliğinde olan “Sırların açıklanması” başlıklı 159’uncu maddeleri olmak üzere ekran kazıma yönteminin hukuken Türkiye’de uygulanması mümkün gözükmemektedir. Bu bakımdan, Türkiye’de ekran kazıma yoluyla müşteri verilerinin üçüncü taraf kuruluşlarla paylaşımının finansal hizmetlere uygulanması halinde başta Bankacılık Kanunu’na aykırılık olmak üzere hukuki sorunları ortaya çıkaracağı, bu bakımdan da Türkiye’de güvenilir API’ler üzerinden açık bankacılık sisteminin uygulanmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

⁹ Basel Committee on Banking Supervision, Report on Open Banking and Application Programming Interfaces, Kasım 2019, Sf. 9, 10.

Açık bankacılık finans literatürüne iki önemli kavram kazandırmıştır. Hesap Bilgileri Hizmet Sağlayıcıları (Account Information Service Providers - AISP) ve Ödeme Başlatma Hizmet Sağlayıcıları (Payment Initiation Service Providers - PISP) hizmetlerinden birinin veya her ikisinin lisansını alan “Fintech” kuruluşları, bankaların müşterilerinden izinlerinin de alınması suretiyle faaliyet gösterebileceklerdir. Hesap Bilgileri Hizmet Sağlayıcılar ve Ödeme Başlatma Hizmet Sağlayıcıları kavramları PSD2 ile gelen yenilikler olup PSD2 kapsamında açık bankacılık hizmetleri anılan iki hizmet kapsamında farklılaşmaktadır.¹⁰

AISP sisteminin işleyişi basitçe izleyen Şekil 1.2.2 ile gösterilmektedir. AISP, müşterilerin farklı bankalarda bulunan hesaplarına ilişkin bilgileri tek bir platformda toplayarak müşterilere hesaplarının tahlil edilmesini kolaylaştıran bir sistemdir. AISP hizmeti ile birlikte kullanıcıların bütün hesaplarına tek bir uygulama ile erişilebilecek olup gelişen teknoloji ile birlikte uygulamaya yapay zekâ ve makine öğrenmesi gibi gelecek vaat eden teknolojilerin de eklenmesiyle beraber kullanıcılara gelirlerinin ne kadarını yatırımlara kanallandırmaları gerektiği, nasıl yatırım yapmaları gerektiği gibi tavsiyeler de verilebilecektir.¹¹

Şekil 1.2.2. Hesap Bilgileri Sağlayıcıları (AISP) Sisteminin İşleyişi

Kaynak: KPMG 2017, sayfa 3.

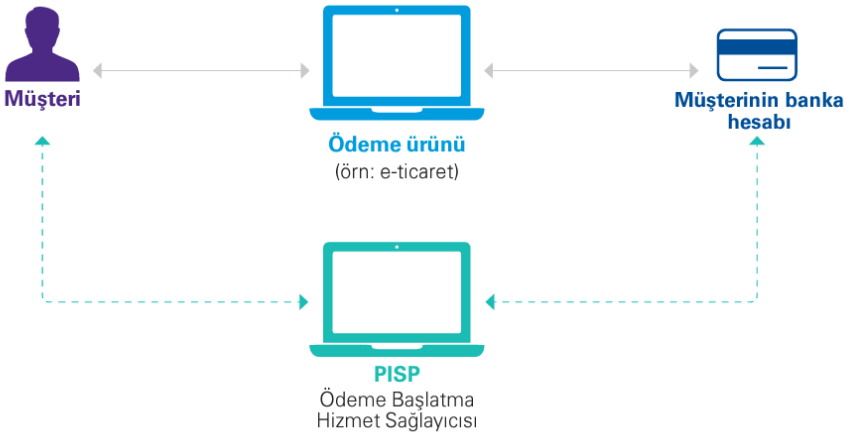
AISP, müşterilerin farklı bankalarda bulunan hesaplarına ilişkin bilgileri tek bir platformda toplayarak kullanıcılara hesaplarının analiz edilmesini kolaylaştıran bir sistemdir. Gelişen teknoloji ve yapay zekânın finansal

¹⁰ TÖDEB, Ödeme Hizmetleri, Şubat 5, 2023 tarihinde <https://todeb.org.tr/sayfa/odeme-hizmetleri/17/> adresinden alındı.

¹¹ KPMG, Yeni Ödeme Hizmetleri Yönergesi: PSD2, Ağustos 30, 2022 tarihinde <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2018/05/yeni-odeme-hizmetleri-psd2.pdf> adresinden alındı.

sisteme entegrasyonunun artmasıyla birlikte kullanıcı AISP hizmeti sunan açık bankacılık sistemini kullanarak hesap bilgilerinin tamamına erişme olanağına sahip olabilecektir. Bütün hesaplarını tek bir platformdan görüntüleyen müşteriye platformdaki yapay zekânın tavsiye verebildiği, ödemelerinin günlerini hatırlattığı, hangi hesabına ne zaman paranın gelip ne zaman çıkacağı, kullanıcının nakit akışlarının ödemelerini karşılamada ne kadar yeterli olduğu ve ne yapılmasının uygun olacağı gibi çözümlerle kullanıcının kullanım kolaylığı ve konforunun artacağı düşünülmektedir.

PSD2 ile gelen bir diğer sistem olan PISP'in işleyişi ise Şekil 1.2.3'te gösterilmektedir. PISP sistemi ile birlikte, kullanıcılar bütün hesaplarına tek bir uygulamadan bağlanarak tek bir kanaldan ödemelerini gerçekleştirebilmeye olanağına sahip olabilecektir. Kullanıcıların hesaplarından yapılan ödemeler alışverişi yaptıkları mağazaya direkt olarak bu uygulamalar vasıtasıyla iletebilmesi mümkün olmaktadır.

Şekil 1.2.3. Ödeme Başlatma Hizmet Sağlayıcısı (PISP) Sisteminin İşleyişi

Kaynak: KPMG 2017, sayfa 3.

PISP, ödemeleri çevrimiçi yapmak için çevrimiçi bankacılığın kullanılmasını kolaylaştırmaktadır. PISP ile müşteriler tek bir “Fintech” platformundan ödemelerini gerçekleştirebilip para hareketlerini kontrol edebilme imkânına sahip olabilecektir. Teknoloji yoğun faaliyet gösteren “Fintech” firmaları müşteri ihtiyaç ve taleplerine oldukça hızlı cevap verebilecek olup platformlarına entegre ettikleri yapay zekâ ve makine öğrenmesi sistemleri ile müşterinin ihtiyaç duyduğu bütün ödeme ve para

transfer işlemlerini müşteri adına yapabilme olanağı sunabilecektir. Kullanıcılar ayrıca açık bankacılık sisteminin ortaya çıkış sebebi olan rekabetin artırılması ve şeffaflığın etkisiyle birlikte diğer bankalarda uygulanan komisyon, tarife ve ücretleri kolayca karşılaştırıp kendileri açısından en makul olanı hızlıca seçebileceklerdir.

Netice itibarıyla üçüncü tarafların PISP ve AISP kapsamında banka sistemlerine erişim imkânına olanak sağlanmasına hesaba erişim (Access-to-account) (XS2A) denilmektedir¹².

1.2.1 Hizmet Olarak Bankacılık (*Banking As A Service - BAAS*)

Açık bankacılık temelde AISP ve PISP işlemlerinin gerçekleştirilmesine dayanmaktadır. Ancak açık bankacılık ekosistemi içerisinde Hizmet Olarak Bankacılık (Banking As A Service – BAAS) ve Platform Olarak Bankacılık (Banking As A Platform – BAAP) kavramları da yer almaktadır. AISP ve PISP açık bankacılığın faaliyet alanlarıyken, BAAS ve BAAP hizmet biçimleri olarak tanımlanabilir.

BAAS iş modelini bankaların kendi dağıtım kanallarının dışında kalan uygulama ve internet siteleri vasıtasıyla, daha önce hiç ulaşmadığı bu kanallar üzerinden müşterilere ulaşması, bu platformlar üzerinden bankacılık ürün ve hizmetlerini sunmaları şeklinde açıklayabiliriz. Bankacılık dağıtım kanallarını fiziki dağıtım kanalları ve elektronik dağıtım kanalları olarak ikiye ayırabiliriz. Bunlardan fiziksel dağıtım kanalları şubeler iken, elektronik dağıtım kanalları ise internet bankacılığı, mobil bankacılık, telefon bankacılığı şeklinde örneklendirilebilir. Netice itibarıyla tüm bu dağıtım kanallarının sahibi ve işleticisi bankalardır. Ancak, BAAS iş modeli ile birlikte anılan dağıtım kanallarının sahibinin banka olması (belirli güvenlik protokollerinin yerine getirilmesi koşuluyla) gerekmemektedir. Konuyu “Fintech” şirketleri açısından ele alacak olursak da bankaların sahip olduğu müşterileri kullanarak yeni ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi olanağına sahip olacaklardır.

Konuyu örneklendirmek gerekirse, BAAS iş modeli sayesinde bir e-ticaret şirketinin kendi uygulaması üzerinden yapılan alışverişin bir banka ile yapılan BAAS anlaşması ile müşterisinin uygulamadan ayrılmadan kredi kullanıp alışverişini tamamlaması mümkün olabilecektir. Aynı zamanda müşterisinin gerçekleştirdiği alışverişler sayesinde sadakat puanı elde edip bunu diğer alışverişlerinde kullanması mümkün olacaktır. Burada kredilendirme ve sadakat puanı uygulaması e-ticaret şirketi tarafından değil, BAAS anlaşması kapsamında banka tarafından yerine getirildiği, ancak

¹² Gözde Koca, Açık Bankacılık Sonrası Bankacılığın Geleceği, 2021, s.32.

bankanın geri planda işlem yaptığı, görünürde ise e-ticaret şirketinin olduğu bir iş modeli gerçekleştirilmiş olacaktır.

BAAS iş modeline aşağıda sayılan yönetmeliklerin etki ettiğini söyleyebiliriz:

- 05.03.2020 tarihli ve 31069 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (Bilgi Sistemleri Yönetmeliği)’in 1’inci maddesine göre bankaların işlemlerini gerçekleştirirken kullandıkları bilgi sistemlerinin yönetimi ile elektronik bankacılık hizmetlerinin sunulması ve bunlara ilişkin risklerin yönetiminde esas alınan asgari usul ve esaslar ile tesis edilmesi gereken bilgi sistemlerinin kontrolü düzenlenmektedir.
- 05.11.2011 tarihli ve 28106 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bankaların Destek Hizmeti Almalarına İlişkin Yönetmelik (Destek Hizmetleri Yönetmeliği)’in 1’inci maddesine göre; bankaların destek hizmetleri alımına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir. BAAS iş modeli tersine destek hizmetleri alımı modeli olduğu için Destek Hizmetleri Yönetmeliği hükümlerinin etki edebileceği düşünülmektedir.
- 04.06.2021 tarihli ve 31501 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sır Niteliğindeki Bilgilerin Paylaşılması Hakkında Yönetmelik (Sır Yönetmeliği)’in 1’inci maddesine göre; banka sırrı ve müşteri sırrı niteliğindeki bilgilerin paylaşım ve aktarımlarına ilişkin kapsam, şekil, usul ve esaslar belirlenmemektedir. Bu yönetmelik hükümlerinin de göz önünde bulundurularak müşteri bilgilerinin üçüncü taraf banka dışı kuruluşlar ile paylaşılması gerekmektedir.
- 01.04.2021 tarihli ve 31441 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bankalarca Kullanılacak Uzaktan Kimlik Tespiti Yöntemlerine ve Elektronik Ortamda Sözleşme İlişkisinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (UKTY)’in 1’inci maddesine göre; bankalarca daha önce kazanılmamış müşterilerin kazanılmasında uygulanabilecek uzaktan kimlik tespiti metotlarının ve müşterinin tespit edilmesinin akabinde hizmet verilebilecek bankacılık faaliyetlerine ilişkin, uzaktan olsun veya olmasın bir teknolojik veya elektronik iletişim vasıtasıyla yazılı şeklin yerini tutabilecek şekilde ya da uzaktan olarak sözleşmenin akdedilmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir. BAAS iş modeli ile bankaların banka dışı finansal kuruluşlar üzerinden müşteri kazanımının yolu açılacağı için UKTY hükümlerinin göz önünde bulundurularak iş ilişkisinin kurulması gerekmektedir.

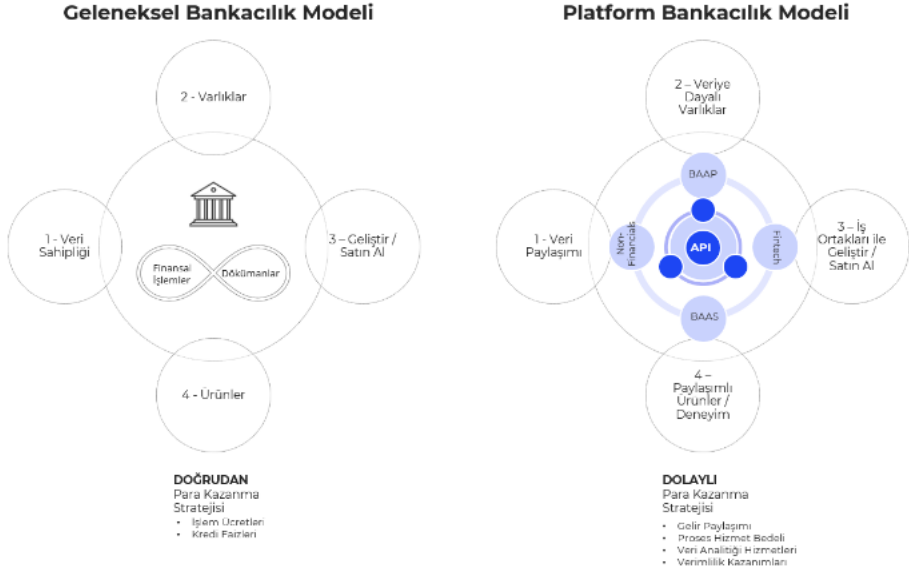
5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamında BDDK tarafından yetkilendirilerek faaliyet izni almış olan konvansiyonel veya dijital olması fark etmeksizin her banka servis bankası olarak hizmet verebilir. Servis

Bankacılığı Yönetmeliği'ne göre, servis bankası yalnızca yurt içinde yerleşik arayüz sağlayıcılara hizmet sunabilecektir. Ayrıca, Servis Bankacılığı Yönetmeliği'ne göre arayüz sağlayıcı hizmeti verebilmek için sermaye şirketi olarak kurulmuş ve Türkiye'de yerleşik olmak gerekmektedir. Mobil uygulama veya internet sitesi aracılığıyla hizmet veren pazaryerleri, elektronik ticaret şirketleri ile finansal kuruluşlar elektronik olarak hizmetlerini müşterilerine sunan diğer firmalar arayüz sağlayıcı olmalarının önünde bir engel bulunmamaktadır. Bahis konusu yönetmeliğe göre Bankalar arayüz sağlayıcı olarak hizmet vermemektedir. Netice itibarıyla, BAAS iş modelinde bankaların servis bankası olarak hizmet vermesi mümkünken arayüz sağlayıcı ("Fintech" kuruluşu gibi) olarak hizmet vermesi mümkün olmamaktadır. Hâl böyleyken, BAAS iş modelinde banka - "Fintech" şirketi şeklinde bir ilişki söz konusu olabilecektir. Ancak önemle belirtmek gerekir ki bankaların kendi faaliyet izninde olmayan bankacılık hizmetlerini destek hizmeti kapsamında diğer bankalardan temin etmek suretiyle arayüz sağlayıcı olarak kullanıcılara hizmet vermesi mümkün değildir.¹³

1.2.2 Platform Olarak Bankacılık (*Banking As A Platform - BAAP*)

Platform bankacılığını açıklamadan önce platformun ne olduğuna ilişkin açıklama yapılmasında fayda görülmektedir. Platform, mal ve hizmet arz ve talep edenleri bir araya getiren yapıdır. Platforma çeşitli literatürlerde pazar yeri tabirinin de kullanıldığına rastlanılmıştır. Kurulan platformlar sayesinde örneğin Uber şirketinin herhangi bir taksiye sahip olmadan dünyanın en büyük taksi ve taşımacılık şirketine, Alibaba şirketi hiç stoğa ve mala sahip olmadan dünyanın en büyük parakende şirketine, Airbnb şirketi hiç gayrimenkule sahip olmadan dünyanın en büyük konaklama ve otel şirketine dönüşmüştür. Platform bankacılığı ile geleneksel bankacılık arasındaki farkı aşağıda yer alan şekil ile açıklamak mümkündür.

¹³ Fintech İstanbul, Kasım 20, 2022 tarihinde <https://fintechistanbul.org/2022/05/13/39-soruda-servis-modeli-bankaciligi-baas-is-modeli-hakkinda-merak-edilenler/> adresinden alındı.

Şekil 1.2.4. Platform Bankacılığı ile Geleneksel Bankacılığın Karşılaştırılması

Kaynak: <https://fintechistanbul.org/2022/04/25/yeni-bankacilik-trendleri-2-platform-bankaciligi-banking-as-a-platform/>.

Platform bankacılığı (BAAP), bankaların kendi dağıtım kanallarında (şube, ATM, mobil, internet bankacılığı) kendi ürünlerini sunabildiği aynı zamanda anlaşma yaptıkları diğer firmaların da ürünlerini sunabildiği bir iş modelidir. BAAS iş modelinin tam tersi niteliğe sahip olan BAAP iş modelinde, bankalar API'ler vasıtasıyla diğer mal ve hizmetlerin banka platformundan sunulmasını sağlayabilmektedir. Bu iş modelinde müşteriler bankaların dağıtım kanallarından hiç ayrılmadan BAAP iş modeli kapsamında anlaşma yaptığı firmaların ürün ve hizmetlerini sunabilmektedirler. Türkiye'de bu çalışmanın yazıldığı tarih itibarıyla BAAP iş modeli özelinde hazırlanmış bir yasal mevzuat bulunmamaktadır.

Türkiye'de bankaların hâlihazırda BAAP iş modelini benimsediği, bu kapsamda hizmet sunduğunu söyleyebileceğimiz örnekler oldukça sınırlıdır. Bankalar BAAP iş modeli ile mobil uygulamalarına eklemeyeceği seçenekler ile birlikte banka müşterileri söz konusu uygulamalardan hiç ayrılmadan, gıda alış veriş yapabilecek, sinema gibi kültürel faaliyetlere ilişkin ihtiyaç duyulan biletleri temin edebilecek, şehir içi ulaşım faaliyetlerinde kullanılan ulaşım kartlarına yükleme yapabilecek, yemek siparişi verebilmekte, petrol istasyonlarında araçlarından hiç ayrılmadan akaryakıt harcamalarını yapabileme imkânlarına sahip olabileceklerdir.

Türkiye’de BAAP iş modeli özelinde henüz yasal düzenlemeler oluşturulmamış, gerekli standartlar belirlenmemiştir. Bu sebeptendir ki, BAAP iş modeli özelinde mevcut durumda Türkiye’de henüz gelişim kaydedilememiş, bilinen bir trend haline gelememiştir.

Açık bankacılık uygulamalarının yaygınlaşması, BAAS iş modelinin çeşitlenerek nüfuz alanının artması ve gerekli yasal düzenlemelerin hazırlanarak uygulanmaya başlaması sonrasında artan rekabetle birlikte, bankalar da kendi mobil uygulamalarından BAAP iş modeline ağırlık vererek rekabet mücadelesinde var olabileceği düşünülmektedir. BAAS iş modelinde, yukarıda da anlatıldığı gibi, müşteriler uygulamadan ayrılmadan bankacılık işlemlerini de gerçekleştirebilmekte, bankayı değil bankacılığı kullanabilmektedir. Bankalar da mobil uygulamalara müşterilerin sadece ödeme, para gönderme, kredi başvurusunda bulunma, mevduat işlemlerini gerçekleştirme gibi bankacılığa özel işlemlerin gerçekleştirilebileceği bir platform olmaktan çıkarak müşterilerin her türlü işlemlerini gerçekleştirebilecekleri, kullanıcıların özel zamanlarını da geçirebilecekleri bir yapıya dönüştürerek rekabet gücünü ellerinde bulundurabilecektir. Bu bakımdan bankaların gelecekte kendi “core business”ı olan bankacılığın yanı sıra diğer müşteri ihtiyaçlarına yönelik mobil uygulama geliştirmelerinde fayda görülmektedir.

1.2.3 Açık Bankacılığın Potansiyel Etkileri

Bu bölümde yukarıda detaylarına yer verilen açık bankacılığın gelecekte nasıl etkilerinin olacağı, açık bankacılığın ne gibi faydalar sağlayabileceği vurgulanacaktır. Açık bankacılık, yukarıda da açıklandığı üzere, temel olarak AISP ve PISP faaliyetlerinin sağlanması üzerine inşa edilmiş bir sistemdir. AISP faaliyeti ile müşterilerin birçok farklı banka hesabının tek bir platform ile görüntülenebilmesi, yönetilebilmesi mümkündür. Gelişen teknoloji ile birlikte yapay zekâ ve makine öğrenmesi kavramlarının gündelik kullanımda kullanımının arttığı, “Chat GPT” gibi teknolojilerin bireysel kullanımının giderek yaygınlaştığı görülmektedir. “Fintech” şirketleri de söz konusu teknolojileri Açık bankacılık kapsamında AISP faaliyetlerine entegre ederek kullanıcılara para yönetimlerinin nasıl yapılması gerektiği, ödemelerini hangi kanallarla, hangi kaynakla gerçekleştirmesinin kullanıcıların faydalarını artırabileceği tavsiyelerinde bulunabilecektir. Teknolojik gelişmelerin temeli insan ihtiyaçlarının giderilmesini sağlayacak kullanım kolaylıkları oluşturmaktadır. Bu kapsamda gelecekte yapay zekâ ve makine öğrenme teknolojilerinin gündelik kullanımın vazgeçilmez öğeleri olacağı düşünülmektedir. Açık bankacılığın bir diğer sacayağı olan PISP ile birlikte farklı banka hesapları bulunan kullanıcıların tek bir platform ile ödemelerini gerçekleştirebilmesi mümkün olmaktadır. “Fintech” şirketleri yapay zekâ ve makine öğrenmesi teknolojilerini PISP faaliyetlerine eklemesiyle birlikte ödemelerin en optimal şekilde müşteriler ve işletmeler tarafından

gerçekleştirilebilmesi mümkün olacaktır. Bilindiği üzere birçok şirket para yönetimlerinin sağlanabilmesi için finansal yönetim birimi oluşturmakta ve personel istihdamı yapmaktadır. Gelecekte yapay zekâ ve makine öğrenmesi teknolojilerinin PISP yapısına entegrasyonu ile birlikte bu birimlere ve bu personellere ihtiyaç kalmayabileceği, bireysel kullanıcılar açısından da finansal yönetimlerinin rasyonel olmayan harcamalarından uzaklaşmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Açık bankacılık ile önemi artan diğer kavramlar ise BAAS ve BAAP iş modelleridir. Söz konusu iş modellerinden BAAS bankacılığı artık bir sistem haline getirmekte, kullanıcıların fiziki veya çevrimiçi olarak bankalarla temas kurulması gereksinimini ortadan kaldırmaktadır. Kullanıcılar BAAS ile birlikte artık alışverişlerini yaptıkları mağaza veya internet sitelerinden bankacılık hizmeti alabilmektedir. Söz konusu durum da fiziki bankacılıktan ziyade dijital bankaların yaygınlaşmasına imkân vermektedir. Hâl böyleyken son dönemlerde Türkiye’de kuruluş veya faaliyet izni alan bankaların çoğunun dijital banka olduğu kamuoyuna da yansımıştır.¹⁴ Açık bankacılık kapsamında ortaya çıkan bir diğer iş modeli ise BAAP’tır. BAAP kapsamında Türkiye’de bu çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla henüz yasal bir düzenleme oluşturulmamıştır. Ancak gelecekte yapılacak yasal düzenlemeler ve ortaya çıkacak fırsatlarla birlikte bankaların mevcut dağıtım kanallarından bankacılık ürün ve hizmetleri dışında farklı ürün ve hizmetleri de sunmalarıyla birlikte hem finansal ürünlerdeki çeşitliliğin artmasını sağlayacağı hem de bankaların kâr kalemlerinde bankacılık dışı gelirlerde de artış meydana getirebileceği düşünülmektedir. Söz konusu ürün çeşitlenmesiyle beraber açık bankacılığın bankaların finansal kırılganlıkları ve temerküz risklerinin azalmasına katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

¹⁴ Para Dergi, 2023, Mayıs 10 2023 tarihinde <https://www.paradergi.com.tr/finans/2023/04/13/dijital-banka-kurmak-icin-basvuru-sayisi-35i-asti> adresinden alındı.

Bölüm 2

Dünya’da ve Türkiye’de Açık Bankacılık Yaklaşımları ve Uygulamaları

Kitabın bu bölümünde ülkeler arasındaki açık bankacılık yaklaşımları arasındaki farklardan bahsedilecek ve ülkeler bazında yapılan açık bankacılığa uyum çalışmaları, söz konusu çalışmaların sonuçları hakkında bilgiler verilecektir. İncelenen ülkelerdeki açık bankacılık yapısı ve regülasyonlarından hangisinin ileri seviyede olduğu izah edilecektir. Ayrıca, söz konusu ülke düzenlemelerinin Türkiye’ye uyarlanabilirliği belirtilecek olup bu kapsamda en iyi uygulamalar hakkında açıklamalar yapılacaktır. İncelenen açık bankacılık düzenlemelerinin ülkemizdeki bankacılık ve ödemeler sistemine uygulanabilirliği tartışılacak ve bu kapsamda denetim modeli önerisinde bulunulacaktır.

Açık bankacılığı, içinde bulunduğumuz dönem itibarıyla bölgeler bazında klasifiye edebiliriz. Deloitte denetim ve danışmanlık firması tarafından yayımlanan bir makalede açık bankacılık kural bazlı düzenleyici yaklaşım ve liberal görüşün hakim olduğu piyasa odaklı yaklaşım olarak ikiye ayrılmıştır.¹⁵ Burada İngiltere ve Avrupa Birliği gibi önce kural setlerinin yayımlanarak finans kuruluşlarının bu kurallara uymalarını şart koşan kural bazlı yaklaşımlar ile ABD’deki gibi regülatörlerce yayımlanan herhangi bir kural ve yükümlülük olmadan piyasa koşullarının gerektirmesi sonucu açık bankacılık uygulayan iki farklı yaklaşım söz konusudur. Esasen söz konusu farklılığın temelinde bahis konusu bölgeler arasında farklılaşan sosyoiktisadi anlayışların farklılığı ve bunun sonucunda kendi yapılarına uygun olan sistemin uygulandığını söylemek yanlış olmayacaktır. ABD kapitalizmin ve liberal düşüncenin merkezi konumunda olduğundan piyasa bazlı anlayış çerçevesinde açık bankacılık sistemini tesis ettiğini söyleyebiliriz. Diğer taraftan sosyal politikaların daha ağır bastığı Avrupa Birliği ülkelerinde ise halkın refahını ve kullanım kolaylığını fark eden kanun koyucuların açık bankacılık sisteminin uygulanmasına zorunluluk getirmesi aslında şaşırtıcı değildir. İlâveten, BCBS de Deloitte’u tasdikler şeklinde bu iki yaklaşımın söz konusu olduğunu belirtmiştir.¹⁶ Bir tarafta bürokrasinin ve yasal düzenlemenin şirketlere ve kullanıcılara yol gösterici olarak kurallar belirlediği, diğer tarafta ise piyasa mekanizmasının işlendiği ve şirketler ile kullanıcılara yol gösterdiği belirtilmektedir.

¹⁵ Deloitte, *Open Banking around the world: Towards a cross-industry data sharing ecosystem*, Ağustos 15, 2022 tarihinde <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/financial-services/articles/open-banking-around-theworld.html> adresinden alındı.

¹⁶ BIS, *Report on open banking and application programming interfaces*, Kasım 20, 2022 tarihinde <https://www.bis.org/bcbs/publ/d486.htm> adresinden alındı.

2.1. Dünya Uygulamaları

Çalışmanın bu bölümünde Dünya'nın farklı bölgelerinde açık bankacılık uygulamaları, yapılan çalışmalar ve düzenlemeler hakkında bilgi verilecektir. Öncelikle Afrika incelenmiş olup ilgili kıtanın en gelişmiş açık bankacılık uygulamalarının Nijerya'da bulunduğu görülmüştür. Nijerya'da açık bankacılık uygulamaları halkın finansal erişiminin ve kullanımının artırılması amacıyla yapılmaktadır. Kuzey Amerika'da ise Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kanada'daki açık bankacılık uygulamaları ve düzenlemeleri incelenmiştir. Bu bölümde son olarak Asya Kaplanı olarak nitelendirilen ülkeler arasında yer alan ve Asya ülkeleri arasında finansal gelişmişlik seviyesi en ileride bulunan ülkelerden biri olan Singapur'daki açık bankacılık düzenlemeleri incelenmiştir.

HID Global danışmanlık firması tarafından yapılan çalışmaya göre, Afrika ülkelerinde bankacılık sisteminin henüz modern anlamda gelişmediği ve hatta nüfusun %70'inin finansal sisteme erişimi olmadığı ancak bazı ülkelerin diğerlerine göre ülkenin ekonomik gelişmişlik düzeyine de bağlı olarak diğerlerinden önde olduğu, bu ülkeler arasında özellikle Nijerya'nın bankacılık sisteminin daha ileri seviyede olduğu, buna paralel olarak açık bankacılık sisteminin de nispeten daha gelişmiş olduğu belirtilmiştir.¹⁷ Nijerya'nın açık bankacılık regülasyonları ve denetimi Nijerya Merkez Bankası (Central Bank Of Nigeria – CBN) tarafından gerçekleştirilmektedir. 17.02.2021 tarihinde CBN tarafından "Nijerya'nın Açık Bankacılık Düzenleyici Çerçevesi"¹⁸ isimli düzenleme yayımlanmıştır. CBN, bahis konusu düzenlemeyi açık bankacılık sayesinde daha fazla Nijeryalıya bankacılık hizmetlerinin ulaştırılması, açık bankacılık API standartlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Yapılan araştırmalarda Afrika ülkeleri arasında açık bankacılığa ilişkin Nijerya haricinde düzenleme yapan ülkeye rastlanılmamış olup söz konusu durumun Nijerya'yı açık bankacılıkta Afrika'daki öncü ülke konumuna getirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. CBN tarafından yayımlanan bahis konusu düzenleme ile birlikte veri ve hizmet kategorileri, veri ve hizmete erişim yönetimi, API özellikleri ve yol gösterici ilkeler, paydaşların rol ve sorumlulukları, CBN'nin sorumlulukları, risk yönetimi, müşteri hakları, sorumlulukları ve düzeltme mekanizması hakkında düzenlemeler yapılmıştır. Öte yandan, Nijerya'da bankacılık ve finans endüstrisinden paydaşlar bir araya gelerek Açık Teknoloji Vakfı (Open Technology Foundation – OTF) oluşturulmuş olup söz konusu kuruluş, bankalar ile "Fintech" şirketlerinin

¹⁷ HID Global, Ekonomiye Açmak İçin Nijerya'da Açık Bankacılığı Başlatmak, 2021, Mayıs 8 2023 tarihinde <https://blog.hidglobal.com/2021/10/launching-open-banking-nigeria-open-economy-adresinden%20alindi>.

¹⁸ Nijerya Merkez Bankası, Nijerya'nın Açık Bankacılık Düzenleyici Çerçevesi, 2021, Mayıs 8 2023 tarihinde <https://www.cbn.gov.ng/out/2021/psmd/circular%20on%20the%20regulatory%20framework%20on%20open%20banking%20in%20nigeria.pdf> adresinden alındı.

ihtiyaçlarının belirlenip API standartlarına olan ihtiyacı analiz etmek, ortak API standardı geliştirmek, sertifikasyon hizmetleri sağlamak, Nijerya’da açık bankacılığın belirlenmesini sağlamak ve “Fintech” endüstrisinde yenilikçi ürün ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.¹⁹ Ancak Nijerya’da açık bankacılık düzenlemeleri ve yapılan çalışmaların asıl amacı 2020 verilerine göre halkın %55’inin banka hesabı bulunmadığından ötürü bankacılık ürün ve hizmetlerinin halkın tabanına yayılmasına katkı sağlamaktır.²⁰ Bu bakımdan Nijerya’nın Afrika ülkeleri arasında bankacılık finans ve açık bankacılık uygulamalarında daha ileride olmasına rağmen halkın %55’inin henüz banka hesabının bulunmadığı da düşünülürse Avrupa ve Birleşik Krallık gibi bölgelere nazaran iyi seviyede olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Çalışma kapsamında Kuzey Amerika’daki açık bankacılık sistemi incelenmiştir. ABD’de Tüketici Mali Koruma Bürosu (Consumer Financial Protection Bureau - CFPB) tarafından inovasyonun teşvik edilmesi, tüketicilerin verilerinin korunması, pazara girişlerin önündeki engellerin belirlenmesi ve büyük oyuncuların küçükleri nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla “Rekabet ve Yenilik Ofisi” adında yeni bir birim kurulacağını belirtmiştir. Bahis konusu birimin çalışmamızın konusunu oluşturan açık bankacılık açısından önemi, tüketicilerin kendi finansal verilerine sahip olması için çalışmalar yapacağını belirtmesidir.²¹ Ayrıca Forbes Danışmanlık firmasının Ekim 2022 tarihli yazısında da CFPB’nin müşteri verilerinin kontrol edilmesine yönelik çalışmalarının olduğu ancak ABD’de açık bankacılık özelinde mevzuatsal bir düzenlemenin bulunmadığını belirtmiştir.²² Öte yanda, ABD merkezli ödeme ve açık bankacılık hizmeti sunan aynı zamanda blockchain teknolojisi tabanlı “XRP” isimli kripto para birimi de bulunan Ripple’a göre ABD’de 14.000’den fazla “Fintech” girişimi bulunmaktadır.²³ Bununla birlikte, Federal Mevduat Sigorta Kuruluşu (Federal Deposit Insurance Corporation – FDIC) kapsamında 4.135 adet²⁴ banka bulunmakta olup ayrıca FDIC kapsamında olmayan veya eyaletler bazında irili ufaklı birçok banka da bulunmaktadır. Netice itibarıyla, ABD’de açık bankacılığa

¹⁹ Nigeria Open Technology Foundation, Mayıs 8 2023 tarihinde <https://openbanking.ng/about/> adresinden alındı.

²⁰ Nigeria Open Technology Foundation, Mayıs 8 2023 tarihinde <https://openbanking.ng/why-open-banking-and-whats-in-it-for-banks-in-nigeria/> adresinden alındı.

²¹ CFPB, 2022, Mayıs 10 2023 tarihinde <https://www.consumerfinance.gov/about-us/newsroom/cfpb-launches-new-effort-to-promote-competition-and-innovation-in-consumer-finance/> adresinden alındı.

²² Forbes Advisor, 2022, Mayıs 10 2023 tarihinde <https://www.forbes.com/advisor/banking/open-banking/#:~:text=Ultimately%2C%20open%20banking%20allows%20banks,make%20more%20informed%20financial%20decisions.> adresinden alındı.

²³ Ripple, Açık Bankacılık Kuzey Amerika’da Yükselişte, 2022, Mayıs 10 2023 tarihinde <https://ripple.com/insights/open-banking-on-the-rise-in-north-america/> adresinden alındı.

²⁴ Statista, 2023, Mayıs 8 2023 tarihinde https://www.statista.com/topics/5642/banking-industry-in-the-us/?gclid=EAlalQobChMlodGlotiB_wlVjQoGAB03Rg1JEAAYAAEglatfD_BwE#topic-Overview adresinden alındı.

ilişkin mevcut durum itibarıyla çalışmalar olsa da mevzuatsal bir düzenlemenin bulunmadığı, ülkedeki bankacılık regülasyonunun federal ve yerel olarak farklılaşabildiği hususları birlikte değerlendirildiğinde ABD'deki açık bankacılık uygulamalarının Türkiye'ye uyarlanabilmesinin uygun olmadığı değerlendirilmiştir.

Diğer bir Kuzey Amerika Ülkesi olan Kanada'da Kanada Açık Bankacılık Girişimi (Open Banking Initiative Canada – OBIC) tarafından finansal verilerin, finansal ürün ve hizmetlerin korunması ve düzenlenmesi amacıyla Nisan 2021 tarihinde “Manifesto”²⁵ yayımlanmıştır. Anılan düzenleme incelendiğinde OBIC'in finans, teknoloji ve düzenleme alanındaki ehil kişilerin bir araya gelerek Kanadalı tüketicilere finansal verileri üzerinde seçim ve kontrol sağlayan kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak kendini tanımladığı, tüketici haklarını savunma, standartlar belirleme, hükümete düzenleme standartları ve yasalar hakkında tavsiyelerde bulunma, akreditasyon ve çözümleme hizmetlerini sunduğu bilgilerine yer verilmiştir.²⁶ Bahis konusu dokümanın “Yönetici Özeti” bölümünü içeren 11'inci sayfasında açık bankacılık uygulamaları ve düzenlemelerini Birleşik Krallık'tan öğrenilerek, Birleşik Krallık örnek alınarak çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir. Birleşik Krallık'ın açık bankacılık uygulamaları ve düzenlemelerine ilişkin detaylı açıklamalara bu çalışmanın “Birleşik Krallık'ın Açık Bankacılık ve Denetim Yapısının İncelenmesi”nde yer verilecektir. Öte yandan, Kanada Maliye Bakanlığı tarafından açık bankacılık sektör lideri olarak atanan Abraham Tachjian'ın The Paypers²⁷ dergisine verdiği röportajda, günümüzde Kanadalıların oturum açma kimlik bilgileri paylaşımlarının ekran kazıma yöntemleriyle paylaşıldığı, bu kapsamda kişilerin kişisel bilgilerinin tehlike altında olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda Kanada'nın ekran kazıma yöntemleri gibi müşteri veri güvenliğinin tehlike altında olduğu uygulamalardan ziyade Birleşik Krallık'ı örnek alarak güvenlik ve doğrulama protokollerinin söz konusu olduğu API standartları belirleyip müşteri bilgilerinin güvenliğini sağlayacak düzenlemeler yapacağı kanaati oluşmuştur. Hâl böyleyken çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla Kanada'daki açık bankacılık düzenlemeleri ve denetiminin Türkiye'ye uyarlanabilmesinin uygun olmadığı düşünülmektedir.

Açık bankacılık, Asya kaplanı olarak anılan ülkelerden olan Singapur'da ise; ülkenin finansal düzenleyici otoritesi olan Singapur Para Otoritesi (Monetary Authority of Singapore – MAS) tarafından bankaların “Fintech” ve diğer banka dışı finansal kuruluşlarla müşteri bilgilerinin paylaşılmasını

²⁵ Open Banking Initiative Canada, Manifesto, 2021, Mayıs 7 2023 tarihinde https://www.openfinancenetwork.ca/_files/ugd/713c7c_0c378fc927e34e59b9659323128e16b0.pdf adresinden alındı.

²⁶ A.g.e. ss.9

²⁷ The Paypers, Report 2022: The Enablers of Open Banking, Open Finance, and Open Data, 2022, s.41.

hükmetse de açık bankacılığa yönelik Birleşik Krallık'ın aksine yasal düzenleme yapılmadan “organik bir yaklaşım” ile geçişin mümkün olacağı benimsenmiştir. MAS tarafından mevzuat oluşturulması yerine API standardı yayınlanarak ülkenin bankalar birliği ile paylaşılmış olup Singapur'un da ötesinde Dünya Bankası'nın kuruluşu olan IFC (International Finance Corporation), ASEAN²⁸ Fintech İnovasyon Ağı (ASEAN Fintech Innovation Network), ASEAN Bankacılar Birliği ile ortaklıklar yaparak finansal hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır.²⁹ Netice itibarıyla ülkedeki açık bankacılık düzenlemeleri ülkenin para otoritesi olan MAS tarafından yapılmakta olup açık bankacılığa ilişkin mevzuatsal bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu kapsamda, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde anlatılacağı üzere, Türkiye’de açık bankacılığa ilişkin mevzuatsal düzenlemelerin bulunduğu, bankaların ve “Fintech” kuruluşlarının farklı regülatörlerce denetlenip düzenlendiği hususlarıyla birlikte düşünüldüğünde Singapur’daki açık bankacılık düzenleme çerçevesinin Türkiye’ye uyarlanabilir olmadığı değerlendirilmektedir.

2.2. Avrupa Birliği Ödeme Hizmetleri Direktifi 2 (PSD 2)

Çalışmamızın bu bölümünde açık bankacılık sisteminin ortaya çıkmasına yasal zemin hazırlayan Avrupa Komisyonu’nca yönetilen ve Avrupa Birliği ülkelerince uygulanan Ödeme Hizmetleri Direktifi (Payment Service Directive - PSD) hakkında bilgi verilecektir. Daha sonra Avrupa ülkelerindeki açık bankacılık sisteminin gelişmişlik düzeyine ilişkin çalışmalar hakkında açıklamalar yapılacaktır.

Ödeme Hizmetleri Direktifi; Avrupa Birliği ülkelerinin güvenli, standartlaştırılmış, kesintilerin minimize edildiği, hızlı bir ödeme sisteminin oluşturulmasını teminen 2007 yılında yayımlanmıştır. Söz konusu direktif ile bankalar arasında rekabetin artırılması, bununla birlikte banka dışı mali kuruluşların da ödemeler alanında faaliyet göstermesi teşvik edilmiştir. PSD ile birlikte ödeme faaliyetlerini artık banka dışı “Fintech” niteliğindeki şirketler de gerçekleştirebilmiştir. Ancak ilgili direktife zamanla eklenen yükümlülüklerin artmasıyla birlikte bu faaliyetlerin daha da standartlaştırılmasına, yüksek prosedürlere tabi olması sonucunu doğurmuştur. Bununla birlikte, “Start up” niteliğindeki ve küçük ölçekli şirketlerin ödeme hizmetleri faaliyetini yürütmesini zorlaştırmıştır.³⁰

2016 yılında ise Ödeme Hizmetleri Direktifi 2 (Payment Service Directive 2 – PSD2) yayımlanmış olup Avrupa Birliği ülkelerine kendi ulusal

²⁸ Güneydoğu Asya Uluslar Birliği.

²⁹ Emma Leong, Jodi Gardner, *Open Banking in the UK and Singapore: Open Possibilities for Enhancing Financial Inclusion*, NUS Centre for Banking & Finance Law Working Paper 22/01 NUS Law Working Paper 2022/011, 2022, ss.6.

³⁰ Hakan Bilir, *Açık Bankacılık Finansal Sistemin Dönüşümü*, Ankara, Gazi Kitabevi, 2020.

mevzuatlarının bu kapsamda revize edilebilmesi için 2 yıl süre verilmiştir. PSD2 ile birlikte Ödeme Hizmetleri Direktifi'nin birinci sürümü ile birlikte ortaya çıkan müstakil ve ödemeler alanına yeni girecek olan oyuncular arasındaki ihtilafların ve belirsizliklerin önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Diğer bir deyişle, PSD2 ile birlikte bir önceki sürümünde ortaya çıkan ihtilaflar, yasal boşluklar ve regülatöre ilişkin belirsizlikler giderilmeye çalışılmıştır.³¹ Bahis konusu direktifle birlikte, Avrupa Birliği'nde hâkim olan serbest dolaşım felsefesinin yansıması olarak paranın serbest dolaşımına olanak tanınabilecektir.

PSP2'yi yayımlayan Avrupa Komisyonu'na göre;

i. Belirli, entegre, etkili bir ödemeler sistemine sahip Avrupa'nın oluşmasını sağlama,

ii. Ödemeler pazarının çeşitlendirilip geliştirilmesini sağlama,

iii. Bankaların yanı sıra “Fintech” niteliğini haiz yeni şirketlerin sisteme girmesini teşvik etmek,

iv. Güvenli, hızlı, kesintisiz ödeme hizmetleri altyapısına sahip sistem tesisini sağlama,

v. Finansal kullanıcıların güvenliklerini temin etmek,

vi. Artan rekabet ve teknolojik gelişimle birlikte maliyetlerin düşürülmesi

hedeflerinin sağlanması amaçlanmıştır.³²

Ülkelerdeki açık bankacılığın durumuna ilişkin Yolt Teknoloji Servisleri isimli kuruluş tarafından “European Open Banking Outlook”³³ isimli bir rapor yayımlanmıştır. İlgili raporda metodoloji olarak dört sütun oluşturulmuştur. Bunlar; açıklık, kullanılabilirlik, katılım ve etki olup söz konusu sütunlara sırasıyla %25, %40, %10, %25 olarak ağırlık ataması yapılmıştır.

Açıklık sütunu, her ülkedeki ilgili kurumsal ve düzenleyici ortamların açık bankacılık ekosisteminin gelişimini ne ölçüde desteklediğini ortaya koymaktadır. Puanlar; bankaların üçüncü taraf kuruluşların açık bankacılık

³¹ A.g.e., s.108.

³² Deloitte, *Connecting Global FinTech: Interim Hub Review 2017*, 2017, Kasım 20, 2022 tarihinde <https://www2.deloitte.com/tr/en/pages/finance/articles/a-tale-of-44-cities-global-fintech-hub-federation-gfhhf-connecting-global-fintech-hub-report.html> adresinden alındı.

³³ Yolt Technology Services, *European Open Banking Outlook*, 2021, Ekim 10, 2022 tarihinde https://fintechistanbul.org/wp-content/uploads/2022/05/YTS_EOBO_Report_final.pdf adresinden alındı.

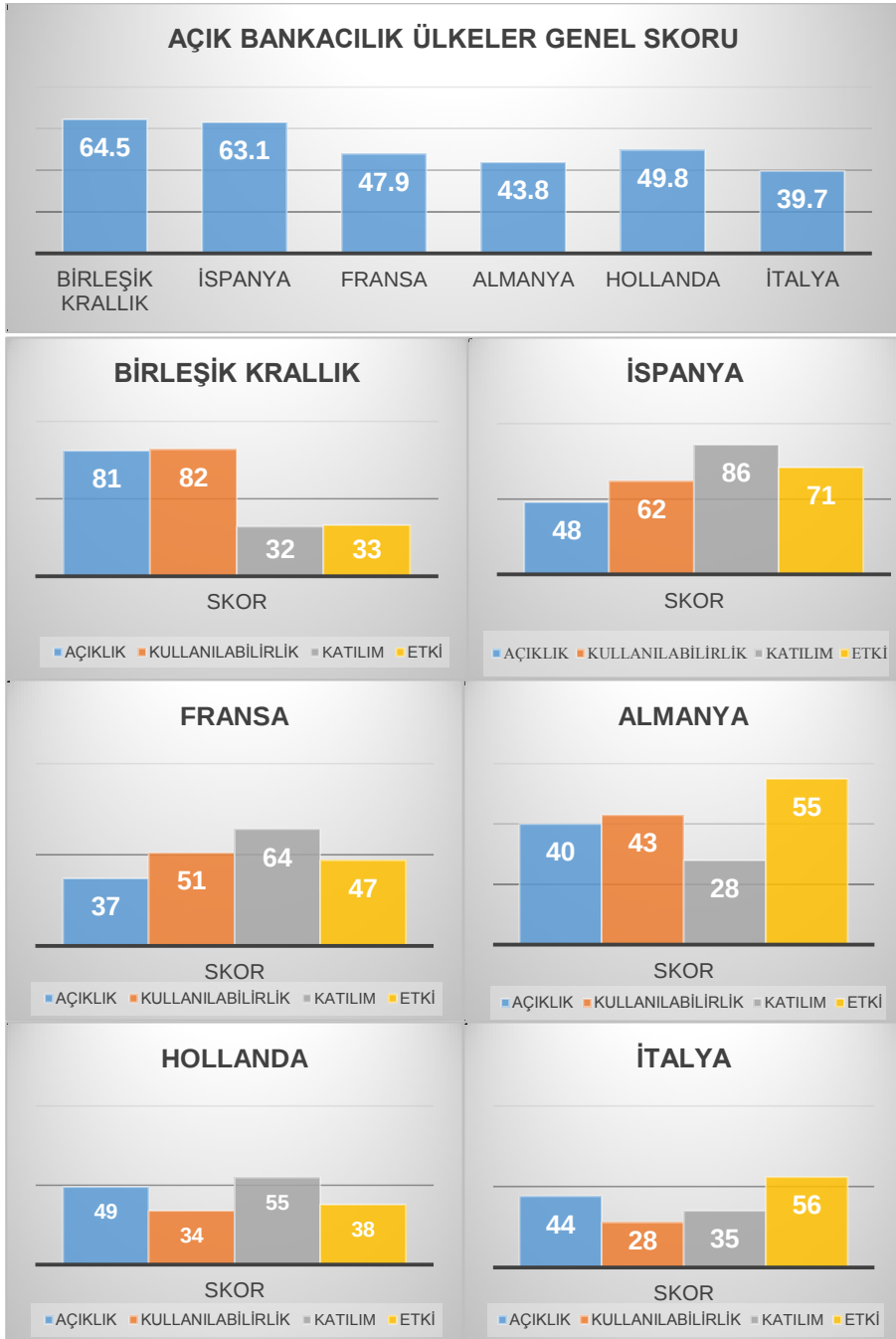
hesap bilgi hizmetleri (AIS) ve ödeme başlatma hizmetleri (PIS) sağlamak için müşterilerin finansal verilerine erişmesine izin vermesini gerektiren mevzuatın varlığı, açık bankacılığın uygulanmasıyla görevli merkezi bir kuruluşun varlığı ve üçüncü taraf kuruluşların kullanımı için her ülkedeki ilk dört banka tarafından sağlanan ortalama API sayısından oluşmaktadır.

Kullanılabilirlik sütunu, müşterilerin açık bankacılık çözümlerine erişmesini sağlamak için her ülkedeki finansal kurumların üçüncü taraf kuruluşlarla birlikte nasıl çalıştığını değerlendirmektedir. Puanlar; bir ülkede kayıtlı üçüncü taraf “Fintech” kuruluşu sayısı, her ülkedeki ilk dört bankayla bağlantılı hesap birleştirme hizmetlerinin ortalama sayısı ve büyük bankaların bankacılık uygulamaları içinde ne ölçüde hesap birleştirme hizmetleri sağladığından oluşmaktadır.

Katılım sütununda ise yapılan anket çalışmasıyla kullanıcıların açık bankacılık ürünlerini bankacılık ve ödeme işlemlerinde kullanımına ilişkin verilerden oluşmaktadır. İlk defa bu sütunda Birleşik Krallık birinci sırada yer almamış ve hatta altı ülke içerisinde sondan birinci sırada yer aldığı görülmüştür.

Etki sütununda, açık bankacılık çözümlerinin her ülkedeki müşterilere sağladığı faydaları analiz edilmekte ve bu tür çözümlerin gelecekte o ülkede daha yaygın olarak kullanılma potansiyelinin olduğu varsayılmaktadır. Bu sütuna ilişkin bulgular, açık bankacılığın Avrupa genelinde mevcut kullanıcılar arasında çok popüler olduğunu göstermektedir. Açık bankacılık kullanıcılarının üçte ikisinden fazlası (%67), birden fazla hesaptaki işlemleri veya tasarrufları görüntüleme olanağını “çok yararlı” olarak tanımlamaktadır.

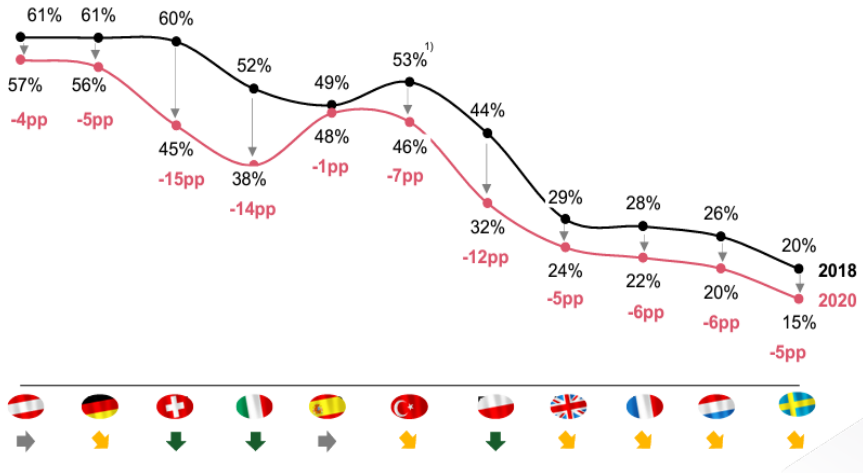
Yapılan çalışma sonucunda Bileşik Krallık, İspanya, Fransa, Almanya, Hollanda ve İtalya’ya ilişkin sonuçlar izleyen tabloda verilmiştir. Bu çalışmaya göre Birleşik Krallık Avrupa’da açık bankacılığın en gelişmiş ülke olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. İkinci sırada ise Avrupa Birliği’nin lokomotifi konumunda olan ve Avrupa’da finansın merkezlerinden Frankfurt’un bulunduğu ülke olan Almanya yerine İspanya’nın olması dikkat çekici bulunmuştur.

Şekil 2.2.1. Açık Bankacılığın Ülkeler Bazında Gelişimi

Kaynak: Yolt Technology Services, European Open Banking Outlook, 2021.

Açık bankacılığa ilişkin bir diğer önemli çalışmayı dört büyük denetim şirketinden biri olan PwC'nin kuruluşlarından "Strategy&" isimli kurum tarafından "Avrupa'da Açık Bankacılık: Halâ çok az açık" isimli çalışma yapılmıştır. Ocak 2021 tarihinde yayımlanan çalışmada 2018 ve 2020 yıllarındaki kullanıcı değişimleri ve açık bankacılık kullanımlarına ilişkin önemli sonuçların elde edildiği görülmüştür. 12 farklı ülkeden katılımcılara ödemelerinde nakit kullanımı sorulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, 2020 yılında 2018 yılına göre ilgili ülkelerdeki nakit kullanımının azaldığını ortaya koymaktadır.³⁴

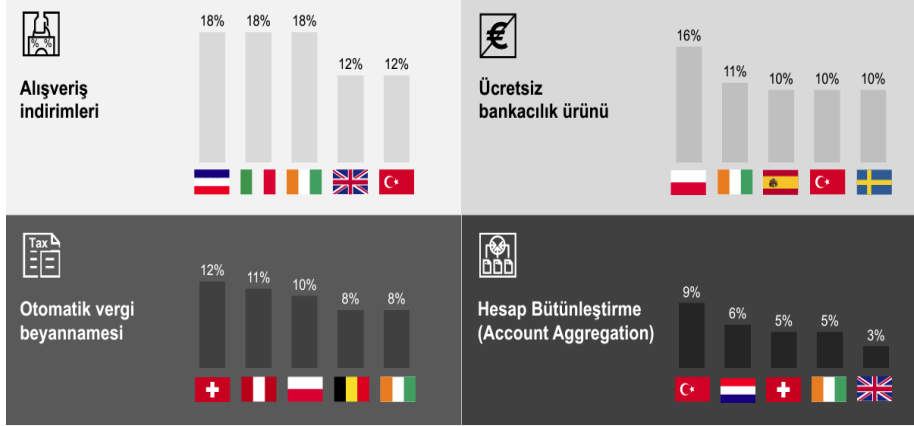
Şekil 2.2.2. Nakit Kullanımının Yıllar İtibarıyla Gelişimi

Kaynak: Strategy&, Avrupa'da Açık Bankacılık: Halâ çok az açık.

İlgili çalışmada kullanıcılara sorulan bir diğer önemli soru ise açık bankacılık kapsamında banka bilgilerini hangi faydalar için paylaşmak istendiği sorulmuştur. İlgili 12 ülkeden ilk 5 içerisine giren ülkeler aşağıda yer almaktadır.³⁵

³⁴ Strategy&, Avrupa'da Açık Bankacılık: Halâ çok az açık, 2021, Eylül 30, 2022 tarihinde <https://www.strategyand.pwc.com/tr/tr/pdf/avrupa-da-acik-bankacilik.pdf> adresinden alındı.

³⁵ A.g.e. ss.9.

Şekil 2.2.3. Kullanıcıların Bilgi Paylaşımında Sıralamasında İlk 5 Ülkenin Konular Bazında Gelişimi

Kaynak: Strategy&, Avrupa'da Açık Bankacılık: Halâ çok az açık.

Türkiye'nin dört kategorinin üçünde ilk beşe girdiği görülmekte olup hesap bütünleştirme kategorisinde ilk sırada yer almaktadır. Sonuçlar göstermektedir ki, kullanıcıların nakit kullanımı azalmakta olup kullanıcı dostu ve kolay kullanım imkânı sunan hizmetlerin varlığı sistemin genişlemesine katkı sağlayabilecektir.

Avrupa Ödemeler Komisyonu'nun API Değerlendirme Çalıştayı³⁶'nda da belirtildiği üzere, Avrupa Birliği'nde parçalı olan API standardının, örneğin Almanya'da "Berlin Group NextGenPSD2", Fransa'da "STET", Polonya'da "Polish Bank Association", Slovakya'da "Slovak Banking Association" gibi oluşumlar altında çeşitli API standartları yer aldığı, her ülkenin PSD2'yi kendi ülke standartlarına göre uyarladıkları ve açık bankacılık özelinde düzenleyici ve denetleyici regülatörün tesis edilmediği sonuçları elde edilmiştir.

2.3. Birleşik Krallık'ın Açık Bankacılık ve Denetim Yapısının İncelenmesi

Kitabın bu bölümünde açık bankacılık sisteminin doğduğu ve en gelişmiş düzenlemelere sahip ülke olan Birleşik Krallık'taki açık bankacılık sistemi detaylı olarak incelenecektir. Birleşik Krallık'taki açık bankacılık sisteminin yapısı, ülke ekonomisine katkıları, yapılan çalışmalar ve geleceğe yönelik projeksiyonu hakkında bilgiler verilecektir. Kitabın önceki bölümlerinde yer verildiği üzere, Yolt Teknoloji Servisleri isimli kuruluş

³⁶ European Payments Council, *Summary of the API Evaluation Workshop*, 2018, Şubat 10 2023, <https://www.europeanpaymentscouncil.eu/sites/default/files/kb/file/2018-04/API%20EG%20019-18%20v1.1%20Summary%20of%20the%20API%20Evaluation%20Workshop%20%2020180228.pdf> adresinden alındı.

tarafından “European Open Banking Outlook”³⁷ isimli raporunda da Birleşik Krallık’ın diğer gelişmiş ülkelere göre açık bankacılık sistemi en gelişmiş ülke konumunda yer aldığı belirtilmiştir. Bu kapsamda Birleşik Krallık’taki açık bankacılık standartları, regülasyonu ve yasal mevzuatının gelişmişlik ve uygulanabilirlik bakımından, Türkiye’de uygulanabilirliğinin ileriki bölümlerde detaylarına yer verileceği üzere, yerinde olabileceği düşüncesiyle bahis konusu ülkedeki açık bankacılık yapısı, regülasyonu ve yasal düzenlemeleri örnek alınarak incelemeler yapılmıştır.

İnceleme, kronolojik olarak gerçekleştirilmiş olup ilk olarak açık bankacılık uygulamalarının başlamasında mihenk taşlarından olan CMA’nın 2016 tarihli “Perakende Bankacılık Piyasa Araştırması Final Raporu”, daha sonra söz konusu raporun sonucunda oluşturulan CMA’nın 2017 yılında yayımladığı “Perakende Bankacılık Piyasa İncelemesi Emirleri”, söz konusu emirler sonucu kurulan Açık Bankacılık Uygulama Kurumu (Open Banking Implementation Entity – OBIE)’nin 2020 yılı faaliyet raporu ve son olarak Birleşik Krallık Hükümetinin gelecek vizyonunu kapsamında Birleşik Krallık Hazinesi, CMA, FCA, PSR kurumlarınca ortaya konulan ortak mutabakat metni incelenmiştir.

2.3.1 CMA Raporu ve CMA Emirleri

2016 yılında Birleşik Krallık Rekabet ve Piyasa Kurumu (Competition and Markets Authority - CMA) perakende bankacılık sektöründe rekabet ve inovasyona ilişkin bir rapor yayımlamış olup bahis konusu raporda İngiltere’nin büyük bankalarının piyasaya hâkim olduğunu, küçük bankaların ve diğer “Fintech” kuruluşlarının da piyasada etkinliğinin artmasıyla beraber özellikle tüketicilerin ve küçük işletmelerin artan rekabetten fayda sağlayacağı ileri sürülmüştür. Söz konusu durumun tesisi için CMA ve Birleşik Krallık Hükümeti İngiltere’nin en büyük 9³⁸ bankasının açık bankacılığın benimsenmesi ve API’leri vasıtasıyla onaylanmış şirketlere müşterilerin izinlerinin de alınması koşuluyla müşteri bilgilerinin üçüncü taraf hizmet sağlayıcılara açmasını ve ortak açık bankacılık standartlarının geliştirilmesi için Açık Bankacılık Uygulama Kurumu’nun kurulmasını hükmetmiştir. Söz konusu 9 bankanın “CMA9” olarak da nitelendirildiği çeşitli literatürlerde görülmüştür.

³⁷ Yolt Technology Services, *European Open Banking Outlook*, 2021, Ekim 10, 2022 tarihinde https://fintechistanbul.org/wp-content/uploads/2022/05/YTS_EOBO_Report_final.pdf adresinden alındı.

³⁸ AIB Group (UK) plc trading as First Trust Bank in Northern Ireland, Bank of Ireland (UK) plc, Barclays Bank plc, HSBC Group, Lloyds Banking Group plc, Nationwide Building Society, Northern Bank Limited, trading as Danske Bank, The Royal Bank of Scotland Group plc, Santander UK plc (in Great Britain and Northern Ireland).

CMA'nın 9 Ağustos 2016 tarihinde yayınladığı "Perakende Bankacılık Piyasa Araştırması Final Raporu"³⁹,nda mevcut regülasyon yapısı, endüstrinin alt yapısı, kişilerin mevcut hesapları ve müşteri davranışları, küçük ve orta ölçekli bankaların yapısı, piyasaya giriş ve çıkış engelleri ve rekabete olumsuz etki eden unsurlar belirlenmiştir. CMA söz konusu incelemeyi rekabet ortamına olumsuz etkilerin bulunup bulunmadığı, eğer olumsuz etki bulunuyorsa gerekli aksiyonların alınması veya alınmasına önayak olması amacıyla gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Anılan raporun ikinci kısmı olan "Çareler" bölümünde bireysel müşteri hesaplarının ve küçük / orta ölçekli bankaların iyileştirilmesinin müşterilerin yararına olacağı belirtilmiştir. İlaveten, 06.11.2014 tarihinde yayımlanan CMA'nın perakende bankacılık ve müşteri hesapları araştırması kapsamında 5 bağımsız araştırmacının atandığı ve ilgili tarihten final raporunun yayımlandığı tarih olan 09.08.2016 tarihine kadar araştırmaların devam ettiği, kişisel müşteri hesaplarının incelendiği, riskten korunma kapsamındaki döviz işlemleri ile sigorta işlemlerinin araştırmanın kapsamı dışında bırakıldığı bilgisine yer verilmiştir. Açık bankacılık sisteminin oluşmasında ve gerekli düzenlemelerin yapılmasında mihenk taşlarından olan söz konusu raporda özetle;

- Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda'da hesapların; kişisel müşteri hesabı, ticari müşteri hesabı ve KOBİ müşteri hesabı olmak üzere üç kategoriye ayrıldığı,
- CMA'nın rekabetin bozulmasını ve bunun sebep olacağı zararları ortadan kaldırmak veya etkisini azaltmak için harekete geçmesi gerektiği,
- Rekabete olumsuz etkileri ve bunun sonucunda oluşacak müşteri zararlarını ortadan kaldırmak için aşağıdakilerden oluşan entegre çözüm paketinin uygulanması gerektiği;
 - Müşterilerin farklı ürünlerin fiyatlarını ve hizmet kalitesini kolaylaştırabileceği, farklı oyuncuların pazara girmesini teşvik edip rekabetin artırılmasını sağlayacak,
 - Mevcut hesap hizmetlerinin geliştirilmesi ve cari hesap geçişlerin daha da kolaylaştırılması,
 - Kredili mevduat hesabında yaşanan sorunlara önlemler alınması,
 - Yeni karşılaştırma araçları vasıtasıyla özellikler KOBİ'lerin kredi fiyat bilgisine daha fazla sahip olmasını sağlayacak önlemlerin alınması,

³⁹ CMA, Perakende Bankacılık Piyasa Araştırması, 2016, Nisan 30, 2023 tarihinde <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57ac9667e5274a0f6c00007a/retail-bankingmarket-investigation-full-final-report.pdf> adresinden alındı.

gibi çareler ileri sürülmüş ve nihayetinde 2017 yılında CMA tarafından “Perakende Bankacılık Piyasa İncelemesi Emirleri”⁴⁰ (CMA Emri) yayımlanmıştır. Söz konusu emrin ikinci kısmı olan “Açık API Standartları ve Veri Paylaşımı” bölümünün “Uygulama Kurumunun Oluşturulması” (CMA Emri’nin 10’uncu başlığıdır) başlığında açık bankacılık uygulama kurumunun kurulmasına, söz konusu kuruluşun finansmanı ve bütçesi CMA tarafından yetkilendirilen kuruluşlarca karşılanması, düzenlemelerin, zaman çizelgesinin veya projeksiyondaki değişikliklerin Uygulama Vekili tarafından önerilebileceği ancak CMA’nın onayının alınması gerektiği veya Uygulama Vekili ile istişare sonrası CMA tarafından gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. Anılan uygulama vekili, ilgili bölümün 11’inci başlığı olan “Uygulama Vekilinin Atanması” başlığında detaylandırılmış olup işlem sağlayıcılar tarafından CMA onayını müteakiben kararlaştırılan düzenlemelere ve zaman çizelgesine uygun olarak Uygulama Vekili’ni atayabileceklerdir. Uygulama Vekili görevini yerine getirirken;

1. Tarafsızlığını ve bağımsızlığını zedeleyen veya zedeleme ihtimali ortaya çıkan,
2. İşlevleri sona eren veya sona erme ihtimali yüksek olan,
3. Görevini gereği gibi ifa edemeyen veya tatmin edici şekilde yürütemeyen

durumlar söz konusu olmadıkça CMA tarafından atanan Uygulama Vekili’nin görevine devam edeceği CMA Emirleri’nde yer almaktadır. Ayrıca, CMA Emirleri’nin 11.4’üncü paragrafında Uygulama Vekili’nin görev süresinin sona ermesi ve yeni bir atamanın yapılabilmesi için CMA tarafından talep edilen bütün kolaylaştırıcı faaliyetlerin sağlayıcılar (CMA9 bankaları) tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir. CMA Emri’nin 11.5’inci paragrafında ise CMA9 Bankaları, Uygulama Vekili’nin işlevlerini yerine getirmek veya görevini makul bir şekilde yerine getirebilmesi için Uygulama Vekili’nin ihtiyaç duyduğu bütün iş birliği ve yardımları Uygulama Vekili’ne sağlayacakları belirtilmiştir. 11.6’ncı paragrafta ise Uygulama Vekili, CMA Emri ve CMA’nın yazılı yönergelerine uyduğu sürece Uygulama Vekili’nin tüm talimatlarına ve kararlarına uyacakları belirtilmiştir. Netice itibarıyla, Uygulama Vekili’ne geniş yetkilerin verildiği, açık bankacılık faaliyetlerinin, regülasyonunun ve CMA Emri ile yönergelerinin takibinde kilit konumda olduğu görülmektedir. 2017 yılında yayımlanan CMA Emri ile birlikte Uygulama Kurumu ve Uygulama Vekili yapıları tesis edilmiş olup söz konusu iki yapı CMA gözetiminde faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Ancak bahis konusu düzenlemelerden söz konusu iki yapının açık bankacılık sisteminin gelişmesi, standartların belirlenmesi, açık bankacılık ekosisteminin olgunlaşması sürecine kadar geçici nitelikte yapılar olduğu belirtilmektedir.

⁴⁰ CMA, Perakende Bankacılık Piyasa Araştırması Emri 2017, 2017, Nisan 30, 2023 tarihinde <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5893063bed915d06e1000000/retail-banking-market-investigation-order-2017.pdf> adresinden alındı.

2.3.2 OBIE'nin Faaliyetleri

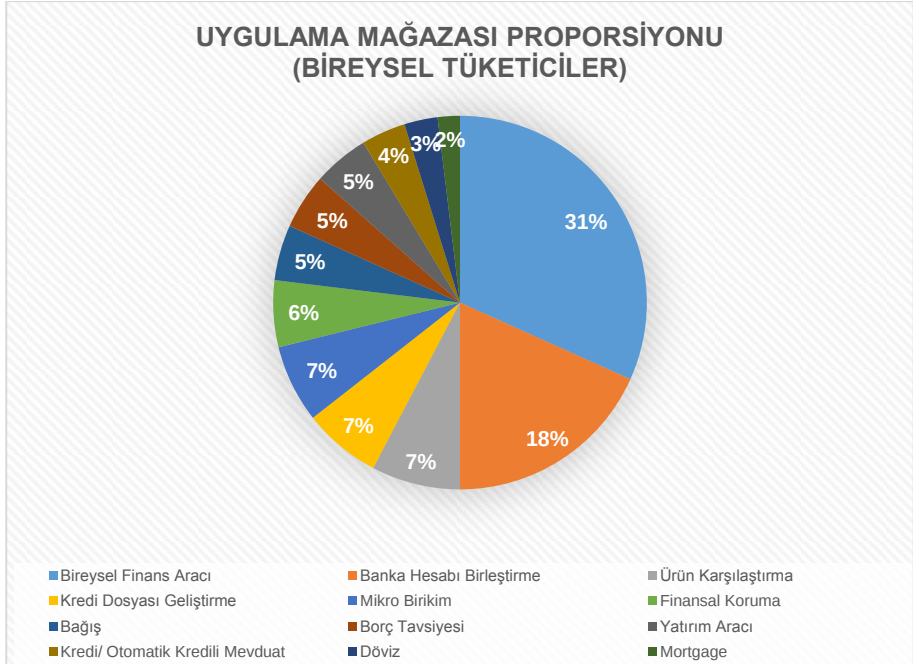
CMA Emri'nin 10'uncu başlığında kurulması gerekli olan uygulama kurumu sonrası Açık Bankacılık Uygulama Kurumu (Open Banking Implementation Entity – OBIE) 2018 yılında kurulmuştur. OBIE'nin 2020 yılı yıllık faaliyet raporu⁴¹ (OBIE Faaliyet Raporu) Birleşik Krallık'ın açık bankacılık sistemine ilişkin önemli bilgileri içermektedir. OBIE Faaliyet Raporu'nun giriş bölümünde; üç milyondan fazla Birleşik Krallık vatandaşının açık bankacılık sistemini kullandığı, 301 firmanın piyasada faaliyet gösterdiği ve 450 firmanın izin işlemlerinin devam ettiği, OBIE'nin program uygulama kurumundan kalıcı personel istihdam ederek ekosistem sağlayıcı bir yapıya doğru evrildiği, OBIE'nin halkın her kesiminin ihtiyaçlarını karşılayacak bir şekilde özellikle azınlıkların ve kadınların istihdamının sağlanmasına önem verildiği, OBIE'nin benzersiz bir uzmanlık ve bilgi birikimi oluşturduğu ve bu kaynağın OBIE'den sonra gelecek girişimlerde de kullanılmasının faydalı olacağı belirtilmiştir. OBIE 2020 yılı faaliyet raporunun “Ne Yapıyoruz ve Neden Önemli” bölümünde OBIE'nin faaliyetlerine yer verilmiştir. Anılan bölümde;

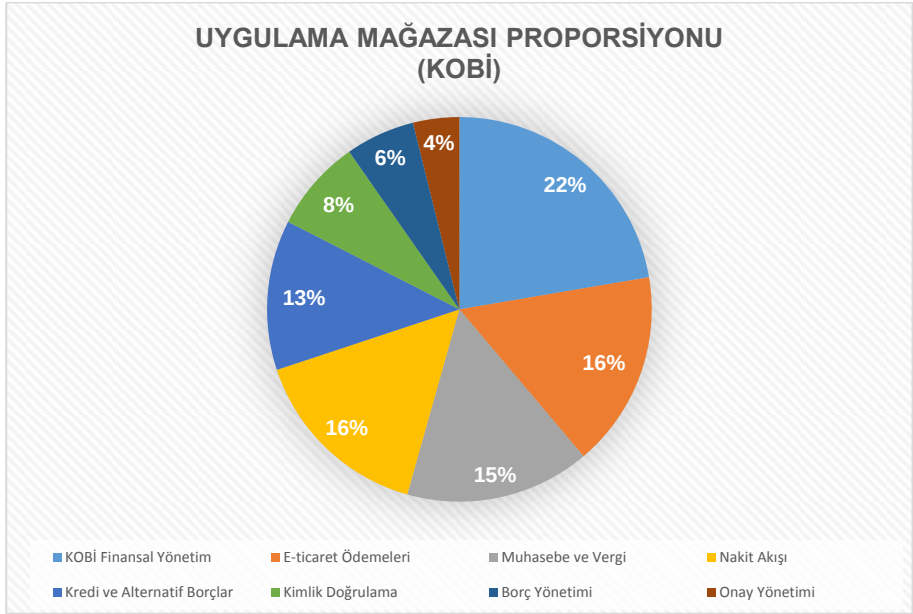
- “Denetleyici faaliyetler” başlığında;
 - CMA Emri kapsamında CMA9'un gerekliliklerinin izlenip yönetilmesi,
 - Açık Bankacılık Standartları ve Yol Haritasının uygulanması, uygulamaların performansının yorumlanması,
 - Uygulama Vekili'ne raporlama yapılması,
 - Performansın ve uygulamaların beklenenin altında olması halinde Uygulama Vekili'ni talimatların verilmesinde destekleyici faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve izlenmesi,
- “Açık bankacılık ekosistemini şekillendirmek ve desteklemek” başlığında;
 - Açık bankacılık standartlarının yayınlanması ve sürdürülmesi,
 - Değerlendirme, danışma ve uygulama faaliyetleri,
 - Sisteme katılımı teşvik etmek, açık bankacılığın tabana yayılması ve yeni sektörlerde kullanımının teşvik edilmesi,
 - Araştırma, uzman analizi, danışmanlık, sağduyulu değerlerin oluşturulmasını sağlama,
- “Kritik hizmetler ve altyapı sağlanması” başlığında;
 - Güven ve OBIE çerçevesinin oluşturulması,
 - Tüm ekosistem kullanıcılarına sertifikasyon ve teknik destek sağlama,
 - Dolandırıcılıkla mücadele edilip güvenli bilgi paylaşım platformu sağlama

⁴¹ OBIE, Yıllık Rapor, 2020, Nisan 30, 2023 tarihinde <https://assets.foleon.com/eu-west-2/uploads-7e3kk3/48197/obie-ra-artwork10096a5716bf302.5853a6c2c203.pdf> adresinden alındı.

olmak üzere OBIE'nin faaliyetleri temelde 3 başlık altında açıklanmıştır.

OBIE Faaliyet Raporu'nda ayrıca açık bankacılık özellikli ürün ve hizmetlerin Haziran 2018 ilâ Aralık 2020 arasındaki API sayısına yer verilmiş olup Aralık 2020 itibarıyla toplam 800 milyon adet işlemde API kullanıldığı ve büyüme iştahının yüksek olduğuna dikkat çekilmiştir. Öte yandan açık bankacılık sisteminin OBIE platformu üzerinden akmadığı, bankaların kendi platformu üzerinden işlemlerin gerçekleştirildiği bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca, OBIE Faaliyet Raporu'nun 20'nci ve 21'inci sayfalarında Birleşik Krallık'taki açık bankacılık API sayısına ve hangi amaçlarla kullanıldığına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Söz konusu raporda Birleşik Krallık'ta Aralık 2020 dönemi itibarıyla açık bankacılık faaliyetleri kapsamında yaklaşık 800 milyon kez API kullanıldığı ve bu sayının bir önceki seneye göre 2,4 kat arttığını belirtmektedir. OBIE Faaliyet Raporu'nun 21'inci sayfasında ise tüketiciler ve KOBİ'lerin hangi amaçla kullandıklarına yer verilmiştir. Birleşik Krallık'ta kişisel kullanıcıların ağırlıklı olarak kişisel finansal bilgilerinin yönetimi, hesap ve ürünlerinin tek kanaldan yönetilmesi amacıyla kullandıkları, KOBİ'lerin ise finansal yönetim, elektronik ticari ödeme, muhasebe, vergi ve nakit akışı yönetiminde açık bankacılığı kullandıkları aşağıdaki grafikten görülmektedir.

Şekil 2.3.1 Birleşik Krallık'ta Açık Bankacılık Uygulamalarının Bireysel Müşteri ve KOBİ Bazında Kullanım Alanları

Kaynak: OBIE 2020 Faaliyet Raporu ss.21.

CMA Raporu, CMA Emri ve Faaliyet Raporu'nun incelenmesi sonucunda özetle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- OBIE'nin finansmanının CMA9 bankaları tarafından sağlandığı ancak bağımsız olarak faaliyet göstermesinin Uygulama Vekili'nin görevi olduğu belirtilmiştir.
- OBIE, CMA Emirlerinin yerine getirilmesi kapsamında kurulmuş geçici nitelikli bağımsız bir müteşekkildir.
- Anılan emirlerin yerine getirilmesinde OBIE ve Uygulama Vekiline sorumluluklar yüklenmiştir.
- CMA Emri'ne göre Uygulama Vekili OBIE'ye liderlik etmelidir, dolayısıyla OBIE'nin yönetim kurulu başkanı Uygulama Vekili'dir.
- Uygulama Vekili, CMA9'un gerekliliklerinin belirlenip uygulanmasından sorumluysen OBIE ise Uygulama Vekili'ni destekleyici faaliyetlerden sorumludur.

- Uygulama Vekili, CMA Emirleri kapsamında hareket ederken çeşitli paydaşların görüşlerini de alması gerekmektedir. Uygulama Vekili, üyeleri Birleşik Krallık'ın 9 büyük bankası (CMA9), Pay.UK, Ödeme Sistemleri Düzenleyicisi, sektör temsilcileri, Bilgi Komiserliği Ofisi (ICO), Birleşik Krallık Hazinesi, FCA, küçük işletmeler ve bağımsız temsilcilerden oluşan Uygulama Kuruluşu Yönlendirme Grubu (*Implementation Entity Steering Group – IESG*)'na başkanlık etmektedir.
- IESG'nin sorumluluğu, CMA Emri'nin uygulanması kapsamında Uygulama Vekili'ne tavsiyelerde bulunmaktadır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, IESG'nin buradaki kararları tavsiye niteliğindedir ve mutabakat sağlanamadığı durumda Uygulama Vekili karar vermeye yetkilidir.
- OBIE bünyesinde rehber ekibi bulunmakta olup açık bankacılık ekosistemine ilişkin mutabakatı sağlanan konularda rehber oluşturulması çalışmalarını yapmaktadır.
- OBIE'nin merkez ofisi kurumun bütçesinin yönetilmesinden sorumludur.
- OBIE bünyesinde bulunan “Paylaşılan Hizmetler” biriminin finans, insan kaynakları, program yönetimi, risk yönetimi, güvenlik, dolandırıcılıkla mücadele dâhil olmak üzere bilgilerin amaca uygun ve uygun maliyetlendirilmiş olarak sunulması ve yürütülmesi gibi sorumlulukları bulunmaktadır.
- OBIE bünyesinde “Standartlar” biriminin bulunduğu ve en iyi standartların sunulup açık bankacılık API'leri için uygunluğundan sorumludur.
- OBIE bünyesinde bulunan “Politika” birimi CMA Emri'nin uygulanmasının sağlanmasını destekleyecek düzenleyici, kamu politikalarına uygun, dış tavsiyeleri de göz önünde bulundurarak politika geliştirilmesinden sorumludur.

2.3.3 Birleşik Krallıkta Açık Bankacılığın Gelecekteki Yapısı

Kitabın önceki bölümünde de bahsedildiği gibi OBIE açık bankacılık sisteminin olgunlaşması, teşvik edilmesi, standartların belirlenmesi, CMA Emirlerinin uygulanmasının sağlanması ve yol haritasında belirtilen hususların tamamlanmasını sağlamak amacıyla kurulmuş yarı özerk nitelikte (OBIE bağımsız faaliyet yürütse de CMA'nın gözetimindedir.) bir kuruluştur. Bu bölümde OBIE'den sonra gelecek olan kuruluşla yönelik Birleşik Krallık

strateji belgeleri ve kurumlar arası ortak mutabakat metinleri incelenerek gelecekte oluşturulması planlanan kuruluş hakkında bilgiler verilecektir.

Birleşik Krallık Hazinesi, CMA, FCA ve PSR tarafından 25.03.2022 tarihinde ortak politika belgesi⁴² (Politika Belgesi) yayınlanmıştır. Söz konusu politika belgesine CMA'nın 24.03.2022 tarihli "CMA'nın Açık Bankacılık Çarelerinin Gelecekteki Gözetimi"⁴³ isimli rapor kaynak teşkil etmiştir. Bahis konusu raporda gelecekte oluşturulması planlanan kuruluşun amacı, bağımsızlığı ve hesap verilebilir nitelikte liderlik özelliklerine sahip olacağı, yeterli kaynağa sahip olacağı, tüketicilerin ve KOBİ'nin yeterli derecede temsil edileceği, sürdürülebilir ve uygulanabilir yapıda olacağına yer verilmiştir. Ayrıca izleme ve geçiş düzenlemeleri hakkında da bilgiler verilmiştir. 25.03.2022 tarihli kurumlar arası ortak politika belgesi incelendiğinde;

- Birleşik Krallık'taki açık bankacılık sisteminin gelişmesinde başlıca önemli rol oynayan OBIE'nin halefinin oluşturulmasının önemli olduğu,
- CMA'nın da 2017'de yayınladığı CMA Emri sonrasında gerçekleştirdiği gibi OBIE sonrası kurulacak yeni kuruluşta da denetleme faaliyetlerine devam etmesinin önemli olduğu

belirtilmiştir. Politika Belgesi'nin "Otoriteler Arası Çalışma" başlığında OBIE sonrası gelecekte oluşturulması planlanan yapı hakkında önemli değerlendirmelere yer verilmiştir:

- ✓ Mevcut durumda; OBIE'nin CMA tarafından denetlendiği, 2017 tarihli CMA Emri ve yol haritası kapsamında OBIE'nin faaliyetlerini gerçekleştirdiği belirtilmiş olup CMA'nın yol haritası kapsamında sürecin tamamlandığının ve OBIE sonrası yeterli düzenlemelerin yürürlükte olduğunun CMA tarafından kabul edilmesi sonrasında süreç sona erecektir.
- ✓ Geçici durumda; OBIE sonrası oluşturulacak gelecekteki yapının açık bankacılık sisteminin geliştirilmesi için daha fazla sorumluluk alması gerektiği belirtilmiş olup CMA talimatlarına tabi bankaların

⁴² Birleşik Krallık Hükümeti, Joint statement by HM Treasury, the CMA, the FCA and the PSR on the future of Open Banking, Mayıs 1 2023 tarihinde <https://www.gov.uk/government/publications/joint-statement-by-hm-treasury-the-cma-the-fca-and-the-psr-on-the-future-of-open-banking/joint-statement-by-hm-treasury-the-cma-the-fca-and-the-psr-on-the-future-of-open-banking> adresinden alındı.

⁴³ CMA, The future oversight of the CMA's Open Banking remedies, 2022, Mayıs 1 2023 tarihinde https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1086515/Consultation_response_publication.pdf adresinden alındı.

- sorumluluklarının devam edeceği, mevcut ara dönem kalıcı ve uzun vadeli düzenlemelerin yapılacağı tarihe kadar devam edecektir.
- ✓ Gelecekteki durumda; Uzun vadeli ve kalıcı düzenlemeler ortaya konulacak ve oluşturulacak yeni kuruluşun sistemi geliştirmeye devam etmesi gerektiği belirtilmiştir.

Birleşik Krallık Hazinesi, CMA, FCA, PSR tarafından kabul edilen ortak mutabakat metninde söz konusu kurumların gelecekte oluşturulması planlanan kuruluş için bir vizyon sağlamak için çalıştıklarını ve tasarlanan kuruluşun anayasal bir kuruluş olarak faaliyet göstermesi gerektiği belirtilmiştir. Yeni kurulacak kuruluşun şu beklentiler talep edilmektedir:

- Mevcut olan standartların ve çerçevenin korunup geliştirilmesi,
- Ortak Düzenleyici Gözetim Komitesi (Joint Regulatory Oversight Committee - JROC) tarafından yeni kurulacak olan kuruluşun denetlenmesi,
- “CMA’nın Açık Bankacılık Çarelerinin Gelecekteki Gözetimi”⁴⁴ raporunda belirttiği gibi bağımsız ve etik davranışları teşvik eden bir yapıyı haiz olması,
- Tüm paydaşların haklarını koruyup gözetmesi,
- Yeterli mali ve beşeri kaynağa sahip olması,
- Açık bankacılığın ve gelecekte gelişebilecek açık finans gibi kavramların geliştirilmesine yardımcı olması

yeni kurulacak kuruluşun sahip olması gereken özellikler olarak ortak mutabakat metninde yer almıştır. Ortak mutabakat metninde belirtilen en önemli hususlardan birisinin JROC olduğu görülmüştür. Söz konusu komite Birleşik Krallık Hazinesi, CMA, FCA, PSR tarafından ortaklaşa yönetilecek olup yeni bir komite olarak tesis edilecektir. Mevcut durumda OBIE faaliyetleri CMA tarafından denetlenirken gelecekte kurulması planlanan yapının denetiminin JROC’ca yapılacağı belirtilmiştir. JROC’un özellikleri de şu şekilde sayılmıştır:

- OBIE sonrası kurulacak olan gelecekte tesis edilecek kuruluş için bütün paydaşların önerilerinin de göz önünde bulundurulmasını sağlayarak önerilerde bulunacaktır.
- Mevcut durumda CMA9 tarafından finanse edildiği sistemden daha katılımcı bir sisteme geçiş için uzun vadeli bir finansman modelinin tasarlanmasında görev alınacaktır.
- Geçiş sürecinde gelecekte oluşturulacak kuruluşun süreç tasarımı denetlenecektir.
- 2017 tarihli CMA Emri kapsamında ortaya konulan yol haritasına belirtilen hususları daha da geliştirmek, açık bankacılık kapsamında

⁴⁴ A.g.e. ss.9.

paylaşılan verilerin daha güvenilir ve demokratik hale getirilmesi için paydaşlarla yakın çalışma içerisinde olmalıdır.

- Resmiyet kazanana kadar gelecekte oluşturulması planlanan yapının geçiş sürecinin danışmanlığını yapacaktır.
- Geçici düzenlemelerin kalıcı hale gelmesi sürecinde danışmanlık faaliyetleri yapacaktır.

25.03.2022 tarihinde alınan yukarıda detaylarına yer verilen Politika Belgesi sonrasında 17.04.2023 tarihinde JROC tarafından "Birleşik Krallık'ta Açık Bankacılığın Bir Sonraki Aşaması İçin Öneriler"⁴⁵ (JROC Gelecek Vizyonu) başlıklı doküman yayınlanmıştır. Söz konusu doküman incelendiğinde Birleşik Krallık'ta açık bankacılık vizyonunun oluşturulması kapsamında uzun dönemli, bağımsız ve gelişmiş ilerlemelerin tesisine yönelik açıklamalara, gelecekte oluşturulacak açık bankacılık denetim ve düzenleme regülatörüne, söz konusu kuruluşun oluşturulmasına kadar OBIE'nin aksiyon ve eylemleri, yol haritasına, JROC'un rolü ve önceliklerine ve paydaşlarla ilişkilere ilişkin detaylı açıklamalara yer verilmiştir.

İdari Hizmetler (İzinler)	İdari Hizmetler (Sertifika ve diğer alternatifler)	Daha fazla uygulama desteği
	Temel Hizmetler	
	Açık bankacılığın sürekli gelişimi için temel faaliyetler (Standartlar mükemmeliyet merkezi)	
	Yeni standartlar geliştirmek ve mevcut olanları güncellemek/geliştirmek	
	Uygulanabilir olduğunda rehberlik geliştirmek	
	Gerektiğinde ekosistem işbirliğini bir araya getirmek ve kolaylaştırmak	
Ekosistemin desteklenmesi ve teşvik edilmesi	Destek hizmetleri örnekleri: Gerekli, ancak bir dizi alternatif pazar seçeneği gibi. Örn. merkezi, rekabetçi pazar vb.	Diğer sektörlere ve ülkelere rehberlik

Şekil 2.3.2 JROC Gelecek Vizyonu Dokümanında Belirtilen Gelecekteki Kuruluşun Yapısı
Kaynak: JROC'un 17.04.2023 tarihli Birleşik Krallık'ta Açık Bankacılığın Bir Sonraki Aşaması İçin Öneriler ss.20.

⁴⁵JROC, Recommendations for the next phase of open banking in the UK, 2023, Mayıs 1 2023 tarihinde https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1150988/JROC_report_recommendations_and_actions_paper_April_2023.pdf adresinden alındı.

JROC'un bahis konusu dokümanının 3'üncü bölümü olan "Gelecek Kurumunun Tasarımı"nda OBIE'nin yerini alması düşünülen kuruluş hakkında açıklamalara yer verilmiş olup söz konusu kuruluşun merkez ve destekleyici hizmetlerine ilişkin bilgilere izleyen şekilde yer verilmiştir.

Gelecekte oluşturulması planlanan kurumun temel olarak yeni standartlar geliştirme, güncelleme, ilerletme, izleme ve uygulama, uygulanabilir olduğunda rehberlik etme, rekabet ve inovasyonu destekleme, gerektiğinde ekosistem işbirliğini bir araya getirmek ve kolaylaştırmak olarak faaliyetleri temellendirilmiştir. İlgili kuruluşun destekleyici işlemleri ise; sertifikasyon ve izin işlemleri, daha fazla uygulama desteği, ekosistemin desteklenmesi, diğer sektör ve ülkelere danışmanlık olarak tasvir edilmiştir. JROC Gelecek Vizyonu'nun "Gelecekteki Kuruluşa İçin İlkeler" başlığında söz konusu kuruluşun sahip olması gereken ilkelere yer verilmiş olup özetle;

- Savunmasız özelliklere sahip olan son kullanıcı ve küçük kuruluşlar da dâhil olmak üzere paydaşların tamamını bir araya getirerek yeni standartlar ve hizmetlerin belirlenmesini teşvik edici,
- Gelecekteki kuruluş JROC tarafından belirlenen eylemlere göre hareket edecek olup yüksek kurumsal yönetim standartlarına sahip,
- JROC Gelecek Vizyonu'nda belirtilenler de dâhil olmak üzere CMA Emri dışındaki faaliyetleri de üstlenerek içinde bulunulan geçici durumun geliştirilip ölçeklendirilmesini sağlayacak,
- Bütün paydaşların çıkarlarını adil ve etkili şekilde temsil edecek,
- Sadece Birleşik Krallık'taki 9 büyük banka tarafından değil orantılı olarak bütün paydaşlarca finanse edilecek şekilde uzun vadeli bir düzenleyici çerçeveye sahip,
- Açık bankacılık sistemindeki kesintileri en aza indirecek bir yapı tesis edecek,
- Açık bankacılığın ötesindeki açık finans ve akıllı veri girişimleri gibi gelişmeleri sisteme uyarlayabilecek ve destekleyecek

özelliklere ve ilkelere sahip olması gerektiği belirtilmiştir.

Toparlamak gerekirse, Birleşik Krallık, Dünya’da bankacılık sisteminin modern anlamda ilk ortaya çıktığı, Dünya’da finansal işlemlerin en fazla yapıldığı ülkelerin başında gelmektedir. Bilinen anlamdaki bankacılık sistemini derinden sarsan ve birçok inovasyonun ortaya çıkmasına zemin hazırlayan açık bankacılık sistemi Birleşik Krallık’ta ortaya çıkmış, daha sonra Avrupa Birliği’nde PSD ve PSD2 düzenlemeleri yayımlanmış, Birleşik Krallık da ilgili düzenlemeleri kendi mer’i mevzuatına uygulamış ve ileri götürmüştür. CMA’nın rekabetin gelişip tekelleşmenin önüne geçilmesi için ilk olarak 2014 yılında yayınladığı final taslağını ise 09.08.2016 tarihinde yayımlanan “Parakende Bankacılık Piyasa Araştırması Final Raporu” ile açık bankacılık sistemi temellendirilmiş ve sonrasında yayımlanan 2017 tarihli CMA Emri ile OBIE’nin kurulup açık bankacılığın standart ve güvenli bir sistem olarak tesis edilebilmesi için yasal zemin oluşturulmuştur. Yukarıda detayları açıklandığı üzere CMA, OBIE’yi Birleşik Krallık’taki 9 büyük banka tarafından finanse edilen, yönetim kurulu başkanının Uygulama Vekili olduğu, CMA Emri’nin gerçekleştirilmesine yardımcı olması misyonuna sahip geçici nitelikli bir kuruluş olarak tesis etmiştir. Birleşik Krallık’daki açık bankacılık sisteminin olgunlaşması, sistemin halk tarafından benimsenmesiyle birlikte içinde bulunulan geçiş sürecinden kalıcı bir yapının oluşturulduğu, uzun vadeli bir denetim ve düzenleme yapısına geçiş için 25.03.2022 tarihinde Birleşik Krallık Hazinesi, CMA, FCA, PSR tarafından ortak mutabakat metni hazırlanmış ve JROC’un oluşturulup OBIE sonrası yeni yapının tesisine yönelik girişimler başlamış ve 17.04.2023 tarihinde JROC Gelecek Vizyonu açıklanarak açık bankacılık sisteminin içinde bulunulan durum, geçiş dönemi ve gelecekte oluşturulacak regülasyon sisteminin sahip olması gereken ilke ve özelliklere ilişkin detaylı açıklamalar yapılarak JROC Gelecek Vizyonu⁴⁶’nın 32’nci sayfasında yol haritası belirlenmiştir. Söz konusu yol haritasına göre 2024 yılının ikinci çeyreğine kadar belirtilen hususların tamamlanması öngörülmektedir.

2.4. Türkiye’de Açık Bankacılığın Yasal Düzenlemeleri ve Uygulama Yöntemleri

Rekabetlik: İçinde bulunulan ilişkinin yatay ya da dikey olup olmadığından ari olarak hem rekabetçi hem de işbirlikçi bir sürecin hâkim olduğu paradoksal bir ilişki olarak tanımlanmaktadır.⁴⁷ Açık bankacılık sistemi de her şeyden önce güvenli, belirli protokollere ve standartlara uyumu gerekli kılan, özellikle KVKK ve Bankacılık Kanunu başta olmak üzere belirli kural setlerine uyulmasını gerektiren, teknoloji ve “Fintech” kuruluşlarının, yatay ya da dikey ilişki içerisinde olup olmadıklarına bakılmaksızın hem rekabet hem de işbirliği içerisinde olmaları kavramını

⁴⁶Enver Sedat Gültekin, Birer Fintech Oluşumu Olarak Türkiye’de Ödeme Sistemleri İle Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları ve Bir Denetim Modeli Önerisi, 2021, ss.32.

⁴⁷Hsin-Hui Chou, Judy Zolkiewski, Coopetition and value creation and appropriation: The role of interdependencies, tensions and harmony, Industrial Marketing Management, 70, ss.26.

belirten “Rekaberlik” prensibi çerçevesinde sisteme dâhil olduğu, TCMB ve BKM gibi kuruluşların kural ve mutabakatının alınmasını gerekli kılan geniş bir ekosistemdir.⁴⁸ Birçok oyuncunun ekosistemde yer almasının bir sonucu olarak başta TCMB ve BDDK tarafından birçok düzenleme yürürlüğe konulmuş ve konulacaktır. Kitabın bu başlığında, Türkiye’de açık bankacılık sistemini oluşturan yasal düzenlemeler ve uygulamada yer alan hususların neler olduğuna ilişkin açıklama ve örneklerden bahsedilecektir.

2.4.1 Türkiye’de Açık Bankacılığa İlişkin Yasal Düzenlemeler

Avrupa Birliği’nde 01.11.2009 tarihinde yürürlüğe giren PSD ile paralel olarak 27.06.2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ile Türkiye’de ödeme sistemleri ve açık bankacılığa ilişkin temel hususlar belirlenmiştir. PSD düzenlemesi sonrası sektörde yaşanan gelişmelerle birlikte 2012 yılında çalışmalara başlanıp 2015 itibarıyla sonlanan ve Kasım 2015 itibarıyla yayımlanarak 12.01.2016 tarihinden itibaren Avrupa Birliği’nde uygulanmaya başlanan PSD2 ile birlikte, başta “Fintech” kuruluşları olmak üzere, üçüncü parti kuruluşların bazı bankacılık hizmetlerini yapmasının önü açılmıştır. Avrupa Birliği’nde sektörün öncülük ettiği bu değişim süreci, Türkiye’de mevcut ödeme hizmetleri yapısında görülen revizyon ihtiyacı, yabancı yatırımcıların bu alana olan ilgisinin artması, ödeme hizmetleri alanında görülen küresel gelişmeler ve PSD 2 kapsamında Avrupa Birliği mevzuatı gözetilerek yapılan değişiklikler 22.11.2019 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 7192 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’la şekil bulmuştur.⁴⁹ 7192 sayılı Kanun ile açık bankacılığın tanımı yapılmıştır. Ayrıca 2013 yılında yayımlanan 6493 sayılı kanunla ödeme hizmetlerinin denetim otoritesi BDDK iken 2019 yılında yayımlanan 7192 sayılı kanun ile TCMB’ye devredilmiştir.

01.12.2021 tarihinde TCMB’ce “Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik” yayımlanmıştır. Söz konusu yönetmeliğin 59’uncu maddesinde özetle;

- Rekabete duyarlı verilerin, kullanıcıların bilgilerinin paylaşılmasına ilişkin usul ve esaslarının Rekabet Kurumu’nun görüşü alınarak TCMB’ce yapılacak düzenlemeler ile belirleneceği,
- İlgililerin aralarındaki erişimin birinci fıkra uyarınca TCMB’ce belirlenen tüm yükümlülöklere uyum sağlaması gerektiği,

⁴⁸ A.g.e. ss. 25-33.

⁴⁹ Gültekin, A.g.e., s.28.

- TCMB’ce belirlenen standartlara uyum sağlanıp sağlanmadığı, BKM tarafından ise mutabakat işlemlerinin, kontrol ve değerlendirmelerinin yapılacağı,
- Sistemsel kontrollerin BKM’ce yapılacağı, kontroller sonucunda durumları müspet sonuçlanan şirketlerin BKM’nin internet sitesinde açıklanacağı ve kurumun internet sitesinde yer verileceği, yürütülen teknik kontrol ve değerlendirme periyodunu problemsiz tamamlayan ve BKM’ce kayıt altına alınan ödeme hizmeti sağlayıcılarının ödemeler alanında hizmet verebilmesi için TCMB’ce gerekli lisanslama süreçlerinin ardından yetkili ödeme hizmeti sağlayıcısı olabileceği,
- Bünyesinde ödeme hesabı bulunduran ödeme hizmeti sağlayıcılarının, gerekli lisanslama ve izin süreçlerinin ardından faaliyet izninin alınmasının akabinde azami olarak 6 ay içerisinde TCMB’ce belirlenen standartlar kapsamında BKM sistemine bağlanarak, talepte bulunan tüm diğer yetkili ödeme hizmeti sunanlara gerekli sistemsel altyapıyı sağlaması gerekeceği, bu kapsamda gerekli lisanslama ve yetkilendirmeyi haiz olmayan kuruluşların sisteme girmesinin engellenmesi gerektiği,
- Ödeme hizmeti sunan kuruluşların mevduat, kredi kartı, fon aktarım mekanizmaları ve elektronik paraya ilişkin hesapların ödeme hesapları olarak nitelendirilebileceği, TCMB’nin bu sayılanlar dışında kalan ancak ödemeler hususunu ilgilendiren diğer tüm hesapların da yetkilendirme ve lisanslama hakkında karar mercii olduğu,
- Ödeme hizmeti faaliyetinde bulunan şirketlerin, özetle bankacılık işlemlerinden mevduat ve ödemelere ilişkin hesapların ödeme hesabı niteliğini haiz olduğu, ayrıca TCMB tarafından belirlenen diğer hesapların da bu kapsamda yer alacağı

hükümlerine yer verilmiştir. İlgili yönetmelik başta ödeme emri başlatma ve hesap bilgisi hizmetleri olmak üzere ödeme işlemlerine ilişkin ikincil düzenlemeleri içermektedir. İlgili yönetmeliğin geçici 1’inci maddesinin dokuzuncu fıkrasında;

“ ...

Nezinde ödeme hesabı bulunduran diğer tüm ödeme hizmeti sağlayıcıları, Banka Ödeme Sistemlerinde gerçekleştirilen hesaba ödeme işlemleri açısından toplam adedine göre ilk on katılımcı arasında yer alan ödeme hizmeti sağlayıcıları için bu fıkra kapsamında Banka tarafından öngörülen sürenin tamamlanmasının ardından bu Yönetmeliğin 59 uncu

maddesinin beşinci fıkrası kapsamında yerine getirmesi gereken yükümlülükleri bir yıl içerisinde yerine getirir. Banka, bu süreyi, her defasında altı ayı aşmamak üzere iki kez uzatmaya yetkilidir. Nezdinde ödeme hesabı bulunduran diğer tüm ödeme hizmeti sağlayıcıları, Banka Ödeme Sistemlerinde gerçekleştirilen hesaba ödeme işlemleri açısından toplam adedine göre ilk on katılımcı arasında yer alan ödeme hizmeti sağlayıcıları için bu fıkra kapsamında Banka tarafından öngörülen sürenin tamamlanmasının ardından bu Yönetmeliğin 59 uncu maddesinin beşinci fıkrası kapsamında yerine getirmesi gereken yükümlülükleri bir yıl içerisinde yerine getirir.”

hükmü ile işlem hacmi açısından en büyük 10 bankanın 01.12.2022 tarihine kadar gerekli çalışmaların tamamlanıp BKM üzerinden “Fintech” kuruluşlarına müşterilerin bilgilerini paylaşması (müşterilerin rızası da alınarak) gerektiğini belirtmiştir.

Ödeme mevzuatının yanı sıra BDDK tarafından yayımlanan Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik ile açık bankacılık düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemenin 3’üncü maddesine göre açık bankacılık;

“a) Açık bankacılık servisleri: Müşterilerin ya da müşteriler adına hareket eden tarafların API, web servis, dosya transfer protokolü gibi yöntemlerle bankanın sunduğu finansal servislere uzaktan erişerek bankacılık işlemlerini gerçekleştirebildikleri veya gerçekleştirilmesi için bankaya talimat verebildikleri elektronik dağıtım kanalını”

ifade etmektedir. Aynı düzenlemede API ise;

“c) API: Bir yazılımın başka bir yazılımda tanımlanmış işlevleri kullanabilmesi için oluşturulmuş uygulama programlama arayüzü”

olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte açık bankacılığa ilişkin detaylı düzenlemelere yer verilmemiş, diğer usul ve esasların BDDK tarafından düzenleneceği belirtilmiştir.

Açık bankacılıkla ilgili en önemli düzenlemelerden biri BDDK’nın 29.12.2021 tarihinde yayımladığı Dijital Bankaların Faaliyet Esasları ile Servis Modeli Bankacılığı Hakkında Yönetmelik (Servis Bankacılığı Yönetmeliği) ile uygulamaya geçmiştir. İlgili yönetmeliğin “Tanımlar ve Kısaltmalar” başlıklı 3’üncü maddesinde;

“ ...

a) *Açık bankacılık servisleri: BSEBY'nin 3 üncü maddesinde tanımlanan açık bankacılık servislerini,*

b) *Arayüz sağlayıcı: Mobil uygulaması ya da internet tarayıcısı temelli arayüz üzerinden, servis bankasının sunduğu bankacılık hizmetlerine bankanın açık bankacılık servisleri yoluyla ulaşarak, müşterilerinin bankacılık işlemlerini gerçekleştirmesine imkân sağlayan sermaye şirketi şeklinde kurulmuş işletmeleri,*

...

ii) *Servis bankası: Servis modeli bankacılığı hizmetlerini sunan bankayı,*

jj) *Servis modeli bankacılığı: Arayüz sağlayıcıların sundukları arayüz yoluyla, müşterilerin servis bankalarının sistemleriyle doğrudan açık bankacılık servisleri aracılığıyla bağlantı kurarak servis bankası üzerinden bankacılık işlemlerini gerçekleştirebildikleri hizmet modelini,"*

hükümleri ile önemli tanımlamalara yer verilmiştir. Bahis konusu Yönetmeliğin 13'üncü maddesinde ise servis modeli bankacılığı (BAAS)'na ilişkin açıklamalara ve genel kurallara yer verilmiştir. Açık bankacılık açısından çok önemli bir düzenleme olan söz konusu yönetmelikte BAAS iş modeline ilişkin detaylı açıklamalara bu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yer verilecektir.

2.4.2 Türkiye'de Açık Bankacılık Uygulamaları

01.12.2021 tarihinde TCMB tarafından yayımlanan Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik ile AISP ve PISP hizmetleri ödeme hizmeti olarak kabul edilmiş olup işlem hacmi bakımından en büyük 10 bankanın bahis konusu Yönetmeliğin geçici 1'inci maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında 01.12.2022 tarihine kadar gerekli hazırlıkları gerçekleştirerek BKM üzerinden müşteri verilerini paylaşması gerektiği belirtilmiştir.

İşlem hacmi bakımından en büyük 10 banka 01.12.2022 tarihine kadar Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik'in 59'uncu maddesinde belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmesi ve BKM'ye bağlanması gerekmektedir. Söz konusu iş akışına izleyen tabloda yer verilmiştir.

Şekil 2.4.1. Açık Bankacılık Sisteminin Türkiye'deki İşleyişi
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekilden de görüleceği üzere, hesap hizmet sağlayıcıları olan bankalar, API'leri vasıtasıyla BKM'ye bağlanarak müşteri verilerini müşterilerin rızasının da alınmasıyla paylaşacaklardır. Hesap bilgileri hizmet sağlayıcısı (AISP) ve ödeme emri başlatma hizmeti sağlayıcısı (PISP) hizmetlerini sunan “Fintech” kuruluşları müşteri bilgilerini doğrudan BKM'den temin edebilecektir. Bahis konusu sistemde bankalar ile “Fintech” kuruluşlarının herhangi bir bağlantısı bulunmamaktadır. Bankalar vermiş olduğu müşteri bilgilerinin hangi “Fintech” şirketi tarafından alındığı bilgisine sahip olamayacaktır. Söz konusu işleyişte BKM'ye çok önemli bir rol düşmektedir. Gerekli faaliyet izni ve lisans hizmetinin “Fintech” kuruluşu tarafından alınıp alınmadığı, gerekli sistemsel gerekliliklere uyulup uyulmadığının mutabakatını BKM gerçekleştirecek, ancak yetkili ve lisansa sahip kuruluşlara ilgili bilgiyi paylaşabilecektir. AISP lisansına sahip olan kuruluşa bu kapsamda bilgilerin paylaşımı, PISP lisansına sahip olan kuruluşun da yine bu amaca matuf bilgilerin paylaşımı BKM'nin doğrulaması sonucunda gerçekleştirilecektir.

TCMB Şubat 2022'de Ödeme Hizmetleri Veri Paylaşım Servisleri (ÖHVPS) API İlke ve Kuralları (Sürüm 1.0.0) isimli doküman yayımlamış olup API'lere ilişkin standartları belirlemiştir. Söz konusu standart ile Birleşik Krallık'taki açık bankacılık otoritesi olan OBIE gibi tek bir standart ile ilerlenmesi sağlanmıştır. Bahis konusu API standartının “2. Kapsam ve Dayanak” bölümünde; Ödeme Hizmetleri Yönetmeliği'nin 59'uncu maddesinin birinci fıkrası kapsamında anılan belgenin yayımlandığı, ödeme hizmeti faaliyetinin sağlanabilmesi için ilgili taraflar arasındaki teorik ve

eylemsel yükümlülöklere ilişkin bilgi vermek için anılan dokümanın hazırlandığı belirtilmiştir.

Bahis konusu doküman ile Avrupa Birliğı'nde parçalı olan API standardının (Almanya'da Berlin Group NextGenPSD2, Fransa'da STET, Polonya'da Polish Bank Association, Slovakya'da Slovak Banking Association gibi oluşumlar çeşitli API standartlarını oluşturmaktadır.)⁵⁰ Türkiye'de önüne geçilip tek bir API standardının belirlenmesi ile karmaşıklığın önüne geçilmesi adına olumlu bir gelişme olduğu düşünülmektedir.

Aşağıda Temmuz 2023 dönemi itibarıyla bankaların API portalları üzerinden geliştiricilere sundukları API'lerin sayısına yer verilmektedir. Tablodan da görüleceğı üzere Türkiye'deki bankaların önemli bir kısmı API portallarını geliştiricilerin kullanımına sunmuştur. Ancak BDDK onaylı 62 civarında banka olduğu düşünülürse API portallarını geliştiricilerin kullanımına sunmayan banka sayısı da azımsanmayacak seviyededir.

Uygulama Geliştiricilere Sunulan API Sayıları									
BANKALAR	Eylül 19	Şub. 20	May. 20	Ara. 20	Şub. 21	Nis. 21	Tem. 21	Tem. 22	Tem. 23
Banka 1	0	0	0	0	0	0	0	232	565
Banka 2 ⁵¹	203	271	338	398	433	466	483	483	519
Banka 3	0	0	0	0	0	0	0	25	286
Banka 4	0	0	0	0	0	0	0	0	195
Banka 5	29	33	34	36	49	61	82	106	174
Banka 6	8	22	22	29	29	61	67	82	112
Banka 7	75	75	78	81	86	86	86	94	94
Banka 8	31	31	31	37	41	41	46	56	56
Banka 9	56	56	56	56	56	56	56	56	56
Banka 10	9	9	9	10	13	13	13	29	29

⁵⁰ European Payments Council, Şubat 10 2023, <https://www.europeanpaymentscouncil.eu/sites/default/files/kb/file/2018-04/API%20EG%20019-18%20v1.1%20Summary%20of%20the%20API%20Evaluation%20Workshop%20-%2020180228.pdf> adresinden alındı.

⁵¹ Banka 4'ün iştirakidir.

Banka 11	3	3	4	9	14	14	16	16	16
Banka 12	0	0	0	10	11	11	11	11	11
Banka 13	0	0	0	0	0	0	0	7	7
Banka 14	0	0	0	0	0	0	0	5	5
Banka 15	0	0	3	9	17	17	20	20	0

Şekil 2.4.2. Bankaların API Portallarında Sundukları API Sayısının Temmuz 2023 İtibarıyla Durumu

Kaynak: <https://www.linkedin.com/company/birapi/>.

Açık bankacılık, servis bankacılığı, platform bankacılığı işlemlerinin yapılabilmesi, API'lerin kullanılabilmesine bağlıdır. Yukarıdaki grafikteki bilgilerin tam bir değerlendirme yapılabilmesi için yeterli olmadığı, API'ların etkili kullanım durumu, kullanıcılara çözüm üretip üretmedikleri, esneklikleri gibi önemli bilgilerle birlikte yorum yapmanın daha doğru olacağı değerlendirilmektedir.

Bölüm 3

Açık Bankacılığa İlişkin Denetim Modeli Önerisi

Bu çalışmanın önceki bölümlerinde “Fintech” kavramı açıklanmış ve bir finansal teknoloji ürünü olan API hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra çalışmanın ana konusunu oluşturan açık bankacılığın ne olduğu, sistemin nasıl çalıştığı, açık bankacılık faaliyetleri olan AISP ve PISP sisteminin prensipleri açıklanmıştır. Açık bankacılık ekosistemi içerisinde yer alan servis bankacılığı ve platform bankacılığı hakkında bilgiler verildikten sonra Dünya’da ve Türkiye’deki açık bankacılık uygulamaları aktarılmıştır.

Bilindiği üzere, Türkiye’de çeşitli sektörlerin düzenlenip denetlenmesine yönelik olarak birçok düzenleyici ve denetleyici otorite bulunmaktadır. Örneğin sektörler bazında incelendiğinde; bankacılık sektöründe BDDK, sigortacılık sektöründe Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK), sermaye piyasalarında Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) bunlardan bazılarıdır. Ancak söz konusu kurumların hepsi sektörler bazında ilgili sektörün regülasyonunu sağlamak amacıyla kurulmuşlardır. Günümüzde teknolojinin de artmasıyla birlikte artık çevik (agile) çalışma yöntemleri ve çevik birimler ön plana çıkmış olup farklı uzmanlık alanlarına sahip birçok kişinin bir amaca yönelik çalışması önem kazanmıştır. Günümüzde ve gelecekte sektörler bazında düzenleyici otoritenin oluşturulması ve bunun kamu eliyle gerçekleştirilmesi etkili bir regülasyonun önünde engel teşkil edeceği düşünülmektedir. Bu sebeple, tekil olarak bir sektörün düzenlenip denetlenmesinden ziyade bir ekosistemin denetlenmesi ve regüle edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu sebeple, Türkiye’de açık bankacılık gibi birçok uzmanlık alanını ilgilendiren bir ekosistemin denetiminin uzun vadeli, kapsayıcı ve çağdaş uygulamaların gerisinde kalmayacak şekilde denetlenmesi amacıyla denetim önerisinde bulunulmuş olup söz konusu model; Birleşik Krallık örneğinin uygulanabilirliği, modelin amacı, modelin öne sürülme nedenleri, risk değerlendirmesi, modelin uygulanmasının önündeki engeller, Birleşik Krallık uygulaması ile farklar ve denetim modeli önerisinin önündeki engellere yönelik atılması gereken adımlar ve tavsiyeler başlıklarıyla ele alınmıştır.

Dünya’da açık bankacılık uygulamaları incelendiğinde; Afrika’da en ileri uygulama ve düzenlemelerin Nijerya’da yer aldığı görülmüştür. Nijerya merkez bankası olan CBN açık bankacılık düzenlemeleri kapsamında “Nijerya’nın Açık Bankacılık Düzenleyici Çerçevesi” isimli düzenleme yayımlanmıştır. CBN, bahis konusu düzenlemeyi açık bankacılık sayesinde daha fazla Nijeryalıya bankacılık hizmetlerinin ulaştırılması, açık bankacılık API standartlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildiğini belirtilmektedir. Öte yandan, Nijerya’da bankacılık ve finans endüstrisinden paydaşlar bir araya gelerek Açık Teknoloji Vakfı (Open Technology Foundation – OTF)

oluşturulmuş olup söz konusu kuruluş, bankalar ile “Fintech” şirketlerinin ihtiyaçlarının belirlenip API standartlarına olan ihtiyacı analiz etmek, ortak API standardı geliştirmek, sertifikasyon hizmetleri sağlamak, Nijerya’da açık bankacılığın belirlenmesini sağlamak ve “Fintech” endüstrisinde yenilikçi ürün ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Tüm bu çalışmalar halkının %55’inin henüz banka hesabı bulunmayan Nijerya’daki bankacılık hizmetlerinin kullanılmasını teşvik etmek ve kullanım oranını yaygınlaştırma amacıyla yapıldığı belirtilmiştir.

Kuzey Amerika’daki en büyük ve gelişmiş ülkeler olan ABD ve Kanada’daki açık bankacılık sistemi ve düzenlemeleri çalışma kapsamında incelenmiştir. ABD’de Tüketici Mali Koruma Bürosu (Consumer Financial Protection Bureau - CFPB) tarafından inovasyonun teşvik edilmesi, tüketicilerin verilerinin korunması, pazara girişlerin önündeki engellerin belirlenmesi ve büyük oyuncuların küçükleri nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla “Rekabet ve Yenilik Ofisi” adında yeni bir birim kurulacağını belirtmiştir. Bahis konusu birimin çalışmamızın konusunu oluşturan açık bankacılık açısından önemi, tüketicilerin kendi finansal verilerine sahip olması için çalışmalar yapacağını belirtmesidir. Ancak ABD’de açık bankacılık özelinde henüz bir mevzuatsal düzenleme yapılmamıştır. Kanada’da Kanada Açık Bankacılık Girişimi (Open Banking Initiative Canada – OBIC) tarafından finansal verilerin, finansal ürün ve hizmetlerin korunması ve düzenlenmesi amacıyla Nisan 2021 tarihinde “Manifesto” yayımlanmıştır. Bahis konusu dokümanın “Yönetici Özeti” bölümünü içeren 11’inci sayfasında açık bankacılık uygulamaları ve düzenlemelerini Birleşik Krallık’tan öğrenilerek Birleşik Krallık örnek alınarak çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir.

Açık bankacılık, Asya kaplanı olarak anılan ülkelere olan Singapur’da ise; ülkenin finansal düzenleyici otoritesi olan Singapur Para Otoritesi (Monetary Authority of Singapore – MAS) tarafından bankaların “Fintech” ve diğer banka dışı finansal kuruluşlarla müşteri bilgilerinin paylaşılmasını hükmetse de açık bankacılığa yönelik “organik bir yaklaşım” ile geçişin mümkün olacağı benimsenmiştir. MAS tarafından mevzuat oluşturulması yerine API standardı yayınlanarak ülkenin bankalar birliği ile paylaşılmış olup Singapur’un da ötesinde Dünya Bankası’nın kuruluşu olan IFC (International Finance Corporation), ASEAN Fintech İnovasyon Ağı (ASEAN Fintech Innovation Network – AFIN), ASEAN Bankacılar Birliği ile ortaklıklar yaparak finansal hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Netice itibarıyla ülkedeki açık bankacılık düzenlemeleri ülkenin para otoritesi olan MAS tarafından yapılmakta olup açık bankacılığa ilişkin mevzuatsal bir düzenleme bulunmamaktadır.

Avrupa Birliği’nde ise PSD; Avrupa Birliği ülkelerinin güvenli, standartlaştırılmış, kesintilerin minimize edildiği, hızlı bir ödeme sisteminin

oluşturulmasını teminen 2007 yılında yayımlanmıştır. Söz konusu direktif ile bankalar arasında rekabetin artırılması, bununla birlikte banka dışı mali kuruluşların da ödemeler alanında faaliyet göstermesi teşvik edilmiştir. PSD ile birlikte ödeme faaliyetlerini artık banka dışı “Fintech” niteliğindeki şirketler de gerçekleştirebilmiştir. Ancak ilgili direktife zamanla eklenen yükümlülüklerin artmasıyla birlikte bu faaliyetlerin daha da standartlaştırılmasına, yüksek prosedürlere tabi olması sonucunu doğurmuş olup “start up” niteliğindeki ve küçük ölçekli şirketlerin ödeme hizmetleri faaliyetini yürütmesini zorlaştırmıştır. 2016 yılında ise PSD2 yayımlanmış olup PSD ile birlikte ortaya çıkan müstakil ve ödemeler alanına yeni girecek olan oyuncular arasındaki ihtilafların ve belirsizliklerin önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Diğer bir deyişle, PSD2 ile birlikte bir önceki sürümünde ortaya çıkan ihtilaflar, yasal boşluklar ve regülatöre ilişkin belirsizlikler giderilmeye çalışılmıştır. Bahis konusu direktifle birlikte, Avrupa Birliği’nin serbest dolaşım felsefesinden paranın serbest dolaşımının sağlanmasına olanak tanınabilecektir. PSD2’yi yayımlayan Avrupa Komisyonu’na göre; belirli, entegre, etkili bir ödemeler sistemine sahip Avrupa’nın oluşmasını sağlama; ödemeler pazarının çeşitlendirilip geliştirilmesini sağlama, Bankaların yanı sıra “Fintech” niteliğini haiz yeni şirketlerin sisteme girmesini teşvik etmek, güvenli, hızlı, kesintisiz ödeme hizmetleri altyapısına sahip sistem tesisini sağlama, finansal kullanıcıların güvenliklerini temin etmek, artan rekabet ve teknolojik gelişimle birlikte maliyetlerin düşürülmesi amaçlanmıştır. Ancak, PSD2’nin Avrupa Birliği’ni oluşturan ülkelerdeki konjonktürel duruma göre farklılaşması, ülkelerin farklı API standartlarını benimsemesine yol açmış olduğu görülmüştür. Öte yandan Avrupa Birliği’nde, bu çalışma kapsamında tesis edilmesi önerilen ve fayda görülen açık bankacılık özelinde bir düzenleyici ve denetleyici otoritenin bulunmadığı görülmüştür.

Birleşik Krallık ise, Dünya’da bankacılık sisteminin modern anlamda ilk ortaya çıktığı, finansal işlemlerin en fazla yapıldığı ülkelerin başında gelmektedir. Bilinen anlamdaki bankacılık sistemini derinden etkileyen ve birçok inovasyonun ortaya çıkmasına zemin hazırlayan açık bankacılık sistemi de Birleşik Krallık’ta ortaya çıkmış, daha sonra Avrupa Birliği’nde PSD ve PSD2 düzenlemeleri yayımlanmış, Birleşik Krallık da ilgili düzenlemeleri kendi mer’i mevzuatına uygulamış ve ileri götürmüştür. Ülkenin rekabet kurallarını düzenleyen otorite olan CMA’nın rekabetin gelişip tekelleşmenin önüne geçilmesi için ilk versiyonu 2014’de, final taslağını ise 09.08.2016 tarihinde yayımlanan “Parakende Bankacılık Piyasa Araştırması Final Raporu” ile açık bankacılık sistemi temellendirilmiştir. Sonrasında, 2017 tarihli CMA Emiri ile OBIE’nin kurulup açık bankacılığın standart ve güvenli bir sistem olarak tesis edilebilmesi için yasal zemin oluşturulmuştur. Kitabın önceki bölümlerinde detayları açıklandığı üzere CMA, OBIE’yi Birleşik Krallık’taki 9 büyük banka tarafından finanse edilen, yönetim kurulu başkanının Uygulama Vekili olduğu, CMA Emri’nin gerçekleştirilmesine

yardımcı olması misyonuna sahip geçici nitelikli bir kuruluş olarak tesis etmiştir. Birleşik Krallık'taki açık bankacılık sisteminin olgunlaşması, sistemin halk tarafından benimsenmesiyle birlikte içinde bulunulan geçiş sürecinden kalıcı bir yapının oluşturulduğu, uzun vadeli bir denetim ve düzenleme yapısına geçiş için 25.03.2022 tarihinde Birleşik Krallık Hazinesi, CMA, FCA, PSR tarafından ortak mutabakat metni hazırlanmış ve JROC'un oluşturulup OBIE sonrası yeni yapının tesisine yönelik girişimler başlamış ve 17.04.2023 tarihinde JROC Gelecek Vizyonu açıklanarak açık bankacılık sisteminin içinde bulunulan durum, geçiş dönemi ve gelecekte oluşturulacak regülasyon sisteminin sahip olması gereken ilke ve özelliklere ilişkin detaylı açıklamalar yapılarak JROC Gelecek Vizyonunda yol haritası belirlenmiştir.

Netice itibarıyla incelenen ülkeler arasında tek bir elden açık bankacılık sistemine ilişkin düzenleme ve denetleme faaliyetlerinin yapıldığı ülkenin Birleşik Krallık olduğu, Kanada'nın da Birleşik Krallık'ı izlediği ve örnek aldığı görülmüştür. Ayrıca, yapılan düzenlemeler ve ülkede var olan kurumların birçoğunun Türkiye'de de bulunması, Türkiye'de de açık bankacılık sisteminin uygulanmaya başlamış olması ve gelişebilmesi için Birleşik Krallık'taki gibi güçlü bir regülatöre ihtiyaç duyulması düşüncesiyle bu ülkedeki regülasyon yapısının Türkiye'de uygulanabilirliği incelenmiştir.

Denetim modeli önerisi; söz konusu denetim modelinin ileri sürüldüğü, Dünya örneklerinin incelenmesi sonucunda Türkiye'ye uygulanabilirliği en ideal olduğunun düşünüldüğü Birleşik Krallık'taki açık bankacılık sistemi, regülasyonu ve denetim yapısının Türkiye'ye uyarlanabilmesi ele alınacaktır. Denetim modelinin öne sürülme nedenleri literatür taraması yapılarak neden regülatör tesis edilmesi gerektiği, hangi hususların göz önünde bulundurulması gerektiği, sektörel regülasyon yerine ekosistem regülasyonunun yapılmasının gereklilikleri hakkında açıklamalar yapılacaktır. Birleşik Krallık'taki açık bankacılık regülasyon örneğinin Türkiye'de uygulanabilirliği ise Birleşik Krallık'ta bulunan IESG, JROC ve mevcut durumda var olan OBIE'nin sonrasında tesis edilmesi planlanan regülatör kuruluşun muadillerinin Türkiye'de bulunup bulunmadığı hakkında bilgiler verilecektir. Daha sonra söz konusu denetim modelinin uygulanabilmesi için yapılması gerekenler üzerinde durulacaktır.

Teknolojik gelişmeler ve Covid-19 ile birlikte temassız iletişimin artmasıyla birlikte finansal işlemlerdeki dijitalleşme artmış, kitabın önceki bölümlerinde de vurgulandığı üzere Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği'nde yapılan regülasyonlar açık bankacılık, dijital bankacılık ve ödemeler alanında birçok regülasyonun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Avrupa Birliği'nde PSD2 sonrası PSD3 çalışmalarına başlanılmış olup Birleşik Krallık'ta ise JROC gibi oluşumlar açık bankacılığın gelecekte nasıl tasarlanması ve OBIE sonrasında gelecekte oluşturulması amaçlanan regülatörün hangi özelliklere sahip olması gerektiğine ilişkin bildirimler yayımlanmıştır. Ülkemizde ise açık

bankacılık regülasyonu ana eksenini BDDK ve TCMB'nin düzenlemeleri çerçevesinde şekillenmekte olup KVKK ve Rekabet Kurumu'nun da diğer ilgili kurumlar olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, finansal sistemdeki temerküz riski bankalar üzerinde toplanmakta olup açık bankacılığın gelişmesiyle birlikte "Fintech" kuruluşlarının söz konusu temerküz riskini kırabileceği değerlendirilmektedir. Tüm bu anlatılanlar ışığında modelin amacı bölümünde; mevcut durumda "Fintech" kavramının 2013 yılından itibaren finansal sektörde giderek önem kazanması, 2021 yılında TCMB ve BDDK tarafından yayımlanan düzenlemelerle birlikte açık bankacılık kavramlarının sektörde yavaş yavaş gelişmesi ile birlikte Türk bankacılık ve finansal sektörüne uygun olarak tasarlanmış, birçok uzmanlık alanını ilgilendiren, sektörel düzenlemelerden ziyade ekosistemin düzenlenip denetlenmesine yönelik bir denetim modeli önerisinde bulunulduğu belirtilmiştir.

Risk değerlendirmesi bölümü; veri güvenliği, beşeri ve teknolojik altyapı ve kapsam başlıkları altında ele alınmıştır. Öncelikle mevcut durumdaki veri güvenliği KVKK⁵² kapsamında ele alınmış olup ülkemizdeki düzenlemelerin veri güvenliğini önceleyen bir yapıya haiz olduğu belirtilmiştir. Daha sonra, mevcut durumdaki regülatör kurumlarının beşeri sermayesi ele alınmıştır. Mevcut durumda, Türkiye'de mevcut olan düzenleyici ve denetleyici kamu kurumlarında istihdam, çalışma koşulları ve özlük hakları başta 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu olmak üzere, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 666 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında belirlenmektedir. Hâl böyleyken, Türkiye'deki düzenleyici ve denetleyici kurumlarda çalışan meslek personellerinin maaş rejimleri ile diğer kamu kurumlarında çalışan ve aynı statüdeki meslek memurlarının maaş rejimleri arasında bir farklılaşma bulunmamaktadır. Bununla birlikte, ülkemizde son dönemlerde var olan yüksek enflasyon koşulları altında memur maaşlarının artışına sebep olan en önemli faktör olan Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan enflasyon farkının her 6 ayda bir yansıtılması ve enflasyon farkının yanında görece düşük kalan toplu sözleşme haricinde memur maaşlarının artışına başkaca bir faktör etki etmemektedir. Bu durum, Düzenleyici ve denetleyici kurumların regüle ettikleri sektörlerdeki şirketlere kıyasla personel istihdamında en önemli faktörlerden olan özlük haklarının iyileştirilmesi noktasında elini zayıflatmakta ve personel istihdamında regülatör kurumların özellikle yeni mezunlar tarafından tercih edilmesini önemli ölçüde azaltabileceği vurgulanacaktır. Diğer taraftan, Türkiye'deki regülatörlerin ihtiyaç duydukları teknolojik yatırım yapmalarının önündeki engeller hakkında açıklamalar yapılacaktır. Risk değerlendirmesi bölümünde son olarak kapsam başlığı altında açık bankacılığa ilişkin yapılacak düzenlemelerin sadece bankalar ve "Fintech" kuruluşları nezdinde yapılmaması gerektiği, bu kuruluşlardan hizmet alan veya veren destek hizmeti kuruluşlarına yönelik de düzenlemeler yapılmazsa sistem kesintileri

⁵² Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

ve veri güvenliği zafiyetlerinin oluşmasına sebebiyet verebileceği belirtilmiştir.

Modelin uygulanmasının önündeki engeller Türkiye'deki kamu kurumlarının teşkilat yapısı ve regülatör kurumların yönetim yapısı başlıkları altında incelenmiştir. Türkiye'deki kamu kurumları bağımsız idari otorite olarak tesis edilmiş olsa bile “bağlı”, “ilgili”, “ilişkili” olarak bir bakanlığa bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Söz konusu bağıllık, ilgililik ve ilişkililik durumu önerilecek olan denetim modelindeki yapıda bulunmamakta olup farklılıkları açıklanacaktır.

3.1. Denetim Modeli Önerisi: Birleşik Krallık Örneğinin Uygulanabilirliği

Kitabın bu bölümünde, 3'üncü bölümde incelenen Birleşik Krallık'taki açık bankacılık sistemi ve regülasyon yapısının Türkiye'de uygulanabilirliği irdelenecektir. Öncelikle Birleşik Krallık'ta var olan kurul, komite ve kurumların Türkiye'de muadillerinin bulunup bulunmadığı incelenecek ve önerilerde bulunulacaktır. Daha sonra “Risk Değerlendirmesi” başlığında yapılan değerlendirmeler ışığında alınması gereken aksiyonlar ve önerilecek denetim yapısının gerçekleştirilmesine yönelik değerlendirmeler yapılacaktır.

Kitabın 2'inci bölümünde Birleşik Krallık'taki açık bankacılık sisteminin gelişimine, mevcut durumuna, regülasyonuna ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. CMA'nın 2016 tarihli “Perakende Bankacılık Piyasa Araştırması Final Raporu” ile rekabetin korunması ve tekelleşmenin önüne geçilmesi için açık bankacılığın önemine dikkat çekilmiş olup 2017 tarihinde yayımlanan CMA Emri ile açık bankacılık sistemi kapsamında 9 büyük banka olan ve “CMA9” olarak adlandırılan bankaların müşteri bilgilerini müşterilerin onayının da alınması ile “Fintech” şirketlerine açılmasına hükmettiği kitabın önceki bölümlerinde belirtilmişti. Bu kapsamda, OBIE isimli düzenleyici otorite kurulmuş olup söz konusu kurum, OBIE Faaliyet Raporu'nda da belirtilen “Denetleyici faaliyetler”, “Açık bankacılık ekosistemini şekillendirmek ve desteklemek”, “Kritik hizmetler ve altyapı sağlanması” olarak temelde üç faaliyeti yerine getirmektedir. OBIE açık bankacılık API standartlarının oluşturulması, CMA Emrinin yerine getirilmesi, rekabetin artırılması ve desteklenmesi, inovasyonun desteklenmesi, Uygulama Vekili'nin talimatlarına destekleyici faaliyetlerin yerine getirilmesi gibi yetki ve sorumluluklar ile donatılmıştır. Öte yandan CMA Emri'nde ayrıca Uygulama Vekili'nin atanmasına ilişkin bilgilere de yer verilmiş olup Uygulama Vekili'ne geniş yetkilerin verildiği, açık bankacılık faaliyetlerinin, regülasyonunun ve CMA Emri ile yönergelerinin takibinde kilit noktada konumlandırıldığı görülmektedir. Bahis konusu Uygulama Vekili'nin asli görevi CMA Emri'nin harfiyen yerine getirilip uygulanmasının takip edilip bu kapsamda talimatlar verilmesidir.

Öte yandan, Uygulama Vekili, üyeleri Birleşik Krallık'ın 9 büyük bankası (CMA9), Pay.UK, Ödeme Sistemleri Düzenleyicisi, sektör temsilcileri, Bilgi Komiserliği Ofisi (ICO), Birleşik Krallık Hazinesi, FCA, küçük işletmeler ve bağımsız temsilcilerden oluşan Uygulama Kuruluşu Yönlendirme Grubu (Implementation Entity Steering Group – IESG)'na başkanlık etmektedir. Uygulama Vekili aynı zamanda OBIE'nin yönetim kurulu başkanıdır. IESG'nin sorumluluğu, CMA Emri'nin uygulanması kapsamında Uygulama Vekili'ne tavsiyelerde bulunmaktadır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, IESG'nin buradaki kararları tavsiye niteliğindedir ve mutabakat sağlanmadığı durumda Uygulama Vekili karar vermeye yetkilidir.

Diğer taraftan, Birleşik Krallık Hazinesi, CMA, FCA ve PSR tarafından 25.03.2022 tarihinde ortak politika belgesi⁵³ (Politika Belgesi) yayımlanmıştır. Söz konusu politika belgesine CMA'nın 24.03.2022 tarihli "CMA'nın Açık Bankacılık Çarelerinin Gelecekteki Gözetimi" isimli rapor kaynak teşkil etmiştir. Söz konusu rapor ile üyelerinin Birleşik Krallık Hazinesi, CMA, FCA, PSR olduğu Ortak Düzenleyici Gözetim Komitesi (JROC)'un kurulması ve OBIE sonrası gelecekte kurulacak olan kurumu denetleyip gözetmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca, Politika Belgesi'nde OBIE sonrası kalıcı nitelikte ve bağımsız bir kurumun kurulmasına ve sahip olması gereken özelliklere ve ilkelere yer verilmiştir.

Netice itibarıyla Birleşik Krallık'ta "IESG", "JROC" ve OBIE sonrası kurulacak kalıcı nitelikte bir düzenleyici ve denetleyici kurumun kurulacağına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Söz konusu yapıların Türkiye'de uygulanabilirliği incelenmiştir.

3.1.1 IESG'nin Muadili Yapı:

IESG, Birleşik Krallık'taki açık bankacılık sistemini oluşturan paydaşların bir araya gelerek sorunların, önerilerin, sistemin gelişmesi yönünde nelerin yapılmasının faydalı olacağına yönelik kararların alındığı, başkanının da Uygulama Vekili olduğu danışma kurulu niteliğini haiz bir yapıdır. IESG'yi oluşturan; CMA9 Bankaları temsilcileri, PSR (Ödeme Sistemleri Düzenleyicisi) temsilcisi, ödemeler sektörü temsilcisi, ICO (Bilgi Komiserliği Ofisi) temsilcisi, Birleşik Krallık Hazinesi temsilcisi, FCA temsilcisi, küçük işletme temsilcileri ve bağımsız temsilcilerinin bir konuda mutabakata varamaması durumunda Uygulama Vekili'nin kararı esas teşkil etmektedir. Çalışma kapsamında önerilen denetim modelinde danışma kurulu olarak

⁵³ Birleşik Krallık Hükümeti, Joint statement by HM Treasury, the CMA, the FCA and the PSR on the future of Open Banking, Mayıs 1 2023 tarihinde <https://www.gov.uk/government/publications/joint-statement-by-hm-treasury-the-cma-the-fca-and-the-psr-on-the-future-of-open-banking/joint-statement-by-hm-treasury-the-cma-the-fca-and-the-psr-on-the-future-of-open-banking> adresinden alındı.

tesis edilecek “Açık Bankacılık Danışma Kurulu” üyelerinin IESG ile karşılaştırmalı olarak durumuna izleyen tabloda yer verilmiştir.

Birleşik Krallık IESG Yapısı	Önerilen Açık Bankacılık Danışma Kurulu
CMA9 Bankaları Temsilcileri	Sistemik Önemli Bankaların Temsilcileri
Pay.UK Temsilcisi	BKM Temsilcisi
PSR (Ödeme Sistemleri Düzenleyicisi) Tem.	TCMB Temsilcisi
Ödemeler Sektörü Temsilcisi	TÖDEB Temsilcisi*
ICO (Bilgi Komiserliği Ofisi) Temsilcisi	Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı(CİB) Tem.
Birleşik Krallık Hazinesi Temsilcisi	HMB Temsilcisi
FCA Temsilcisi	BDDK Temsilcisi
Küçük İşletme Temsilcileri	TÖDEB Temsilcisi*
Bağımsız Temsilciler	Öğretim Üyeleri

Tablo 3.1-1 Birleşik Krallık'taki IESG'nin Yapısı ile Önerilen Açık Bankacılık Danışma Kurulu'nun Yapısı

Kaynak: CMA Raporu, CMA Emri ve OBİE Faaliyet Raporu Işığında Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Birleşik Krallık'ta var olan danışma kurulu niteliğini haiz IESG'nin muadili olarak Açık Bankacılık Danışma Kurulu'nun oluşturulması ve tüm paydaşların temsil edildiği ve tavsiye niteliğindeki kararların alınmasını sağlayacak bir yapının tesis edilmesi çalışma kapsamında önerilmektedir. CMA9 bankalarının muadili olarak Türkiye'deki 8 adet sistemik önemli banka⁵⁴ temsilcisi, 2 adet TÖDEB Temsilcisi, BKM, TCMB, CİB, HMB, BDDK, ve bağımsız üye olarak öğretim üyesinden oluşan 16 kişi ve başkanının ise önerilecek olan açık bankacılık uygulama kurumu başkanı olduğu söz konusu komitenin tesis edilmesi ile birlikte sektördeki ihtiyaçların ve gerekliliklerin hızlıca belirlenmesi, gerekli aksiyonların alınması için tavsiye niteliğinde kararlar önerilecek olup açık bankacılık uygulama kurumuna iletelebilecektir. Böylece, açık bankacılık sistemindeki bütün paydaşların hak ve menfaatleri korunabilecektir. Birleşik Krallık'taki gibi kararlarda mutabakat sağlanamadığı durumda, önerilecek olan açık

⁵⁴ Fintech İstanbul, Sistemik Önemli Bankalar, Mayıs 7 2023 tarihinde <https://fintechistanbul.org/2022/09/27/sistemik-onemli-bankalar-systemically-important-banks/> adresinden alındı.

bankacılık uygulama kurumu başkanının kararı ile söz konusu komite kararı yayınlanabilecektir.

Birleşik Krallık'taki danışma kurulu yapısında ödemeler sektörü temsilcisi ile küçük işletme temsilcilerinin ayrı temsilciliklerden oluştuğu görülmektedir. Ancak önemle belirtmek gerekir ki Birleşik Krallık'taki finansal çeşitlilik ile Türkiye'deki finansal çeşitlilik arasında önemli farklar bulunmaktadır. Mayıs 2021 tarihli TBB'nin "Bankalarımız" raporuna göre Türkiye'de finansal sektörün %84'ünü bankalar oluşturmaktadır.⁵⁵ Bankalar haricinde finansal kiralama, faktöring, tasarruf finansman işlemleri, tüketici finansmanı ve ödemeler sektörünün toplam aldığı pay %16 seviyesindedir. Hâl böyleyken bankalar haricindeki diğer finansal kuruluşlar bankalara kıyasla küçük işletme niteliğindeki kuruluşlardır. Bu sebepten ötürü Birleşik Krallık'taki gibi ödemeler sektörü ve küçük işletmeler olarak iki ayrı temsilci yerine ödeme ve elektronik para kuruluşları birliği olan TÖDEB'in iki temsilcisinin bulunması önerilmiştir.

3.1.2 JROC'un Muadili Yapı:

Türkiye'de açık bankacılık sisteminin regülasyonunu; bankalar tarafındaki düzenlemeler BDDK, ödeme sistemleri ve açık bankacılık API standartlarının belirlenmesi ile açık bankacılığın uygulanmasına ilişkin gerekli mevzuatın belirlenmesi TCMB tarafından gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, banka müşterilerinin bilgilerinin üçüncü taraf kuruluşlara iletilmesinde KVKK mevzuatı esas alınmaktadır. Öte yandan, açık bankacılığın ortaya çıkışı, bozulan rekabet ortamının giderilip yeni ürün ve hizmetlerin sunulması, rekabeti artırıcı olarak sadece büyük bankaların hâkimiyet kuracağı yapıdan küçük bankalar ile "Fintech" kuruluşlarının da sisteme dâhil edilmesi amacının gerçekleştirilmesine yöneliktir. Bu kapsamda rekabet ortamının sağlanması ve geliştirilmesine yönelik olarak Rekabet Kurumu'nun düzenlemeleri ve uygulamaları da son derece önemlidir. Bu çerçevede, Birleşik Krallık'ta var olan ve üyeleri Birleşik Krallık Hazinesi, CMA, FCA, PSR olan JROC yapısının muadili olarak Türkiye'de üyelerinin HMB, Rekabet Kurumu, BDDK, TCMB ve KVKK'nın olduğu Ortak Düzenleyici Gözetim Komitesi'nin kurulması ve sadece gerekli durumlarda üyelerden birinin talebi halinde toplanan ve gelecek vizyonuna yönelik kararlar alan Birleşik Krallık'taki yapıya benzer bir yapının kurulması önerilmektedir. Söz konusu komitenin, regülatör niteliği bulunmamakta olup kurumların ihtiyaç duyması durumunda, sektörel gereklilikler gereği yeni mevzuat oluşturulması gibi durumlarda siyasi otorite ile düzenleyici otorite arasında köprü vazifesini yürütecek şekilde faaliyetleri ve sorumlulukları bulunacaktır. Böylece çalışma kapsamında önerilecek olan açık bankacılık otoritesinin bağımsızlığı

⁵⁵ TBB, 2021, Mayıs 10 2023 tarihinde https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7766/Bankalarimiz_2020.pdf adresinden alındı.

sağlanmış olacaktır. Netice itibarıyla, JROC muadili olarak tesis edilmesi önerilen Ortak Uygulama Gözetim Komitesinin Birleşik Krallık'taki yapıdan Türkiye'deki konjonktürel yapı kaynaklı olarak farklılık teşkil etmesine sebep olacak bir hususun bulunmadığı değerlendirilmektedir.

3.1.3 OBIE Sonrası Kurulması Planlanan Regülatörün Muadili

Türkiye'de sektörel bazda düzenleyici ve denetleyici kurumlar bulunmakla birlikte bir ekosistemi düzenleyen, birçok farklı uzmanlık alanını ilgilendiren hususların regüle edilmesine yönelik olarak tesis edilmiş bağımsız düzenleyici ve denetleyici kurum bulunmamaktadır. Günümüzde teknolojinin ve inovasyonların gelişmesiyle birlikte bilinen anlamdaki iş ve iş yapış biçimleri derinden değişime uğramış olup farklı uzmanlık alanlarında ihtisaslaşmış çevik birimlerin önemi artmıştır.

Çevik yönetimde, klasik şelale tipi veya silo tipi yapılarıdaki iş birimleri yerine farklı farklı uzmanlık alanlarından kişilerin bir araya getirilerek "Sprint" adı verilen deadline (zaman çizelgesi)'a uygun olarak ilgili birimin belirlenen işi veya projeyi ortaya çıkarması amaçlanmaktadır.⁵⁶ Bu iş birimlerinde klasik anlamdaki piramit şeklinde aşağı doğru yetki dağılımının uygulandığı iş modelinden bürokratik yapının bulunmadığı, yöneticilerin belirli periyotlarda toplanarak çevik birime gerçekleştirilmesi gereken iş veya proje hakkında bilgi verdiği, çevik birimin de her gün yapılan işin durumu hakkında birbirleri arasında bilgi paylaşımında bulunulduğu, proje odaklı yönetim anlayışıdır.

Çevik yönetim anlayışına sahip Türkiye'de kurulu bir denetleyici ve düzenleyici kuruluş bulunmamaktadır. Birleşik Krallık'ta tesis edilmesi amaçlanan açık bankacılık uygulama kurumunun yapısının JROC Gelecek Vizyonunun "Gelecek Varlık için Tasarım İlkeleri" başlığında da anlatıldığı üzere, birçok paydaşın (tüketiciler de dâhil) temsil edildiği, birçok uzmanlık alanına sahip işlemlerin yapılmasına yönelik bir yapı oluşturulması, rekabetin artırılması, yazılım temelli yeni API'lerin geliştirilmesi, finansal kolaylığın ve çeşitliliğin artırılmasına yönelik bir yapı oluşturulması gerektiği belirtilmekte olup söz konusu yapının çevik yönetim yapısı ile örtüştüğü değerlendirilmektedir.

Kitabın ikinci bölümünde Birleşik Krallık'taki açık bankacılık ve regülasyon yapısının detaylarına yer verildiği üzere Birleşik Krallık'ta Uygulama Vekili'nin bulunduğu ve CMA Emri'nin ve yol haritasının uygulanmasını sağlama sorumluluğu bulunduğu, bu kapsamda talimatlar verebildiği, aynı zamanda OBIE'nin de yönetim kurulu başkanı olduğu belirtilmişti. Söz konusu Uygulama Vekili tesis edilmesinin Türkiye'deki kamu

⁵⁶ Hüseyin Yeşil, Figen Öker Türüdüoğlu, Hümeysra Adıgüzel, Proje Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım Olarak Bütçesiz Yönetim Örneği: Çevik Model, ss. 8, 2019.

bürokrasisi ve teşkilat yapısına uygun olmadığı, örnekleri Kanada’da da bulunan kamu tarafından atanmış bir kişinin sektör lideri, uygulama vekili gibi unvanlarla faaliyetlerde bulunulmasının Türkiye için uygulanabilir olmadığı değerlendirilmektedir. Nitekim Türkiye’de kişi bazında sektörel düzenleyici veya uygulayıcı bir yapı söz konusu değildir. Bu sebeple, Birleşik Krallık’taki Uygulama Vekili ve düzenleyici kuruluş olan OBIE’nin Açık Bankacılık Uygulama Kurumu altında birleştirilmesi ve güçlü bir yapı oluşturulması önerilmektedir. Çalışma kapsamında önerilen yapıların şematik gösterimine izleyen tabloda yer verilmiştir.

Açık Bankacılık Danışma Kurulu	Görevler
Açık Bankacılık Uygulama Kurumu Başkanı	Başkan
TBB Yönetim Kurulu	8 Üye
TÖDEB	2 Üye
TCMB	1 Üye
BKM	1 Üye
Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı	1 Üye
HMB	1 Üye
BDDK	1 Üye
Öğretim Üyeleri	1 Üye

Tablo 3.1-2 – Önerilen Açık Bankacılık Regülasyon Yapısı
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çalışma kapsamında önerilen denetim modelinde Açık Bankacılık Danışma Kurulu, açık bankacılık sisteminin bütün paydaşlarının bir araya gelerek tabandan gelen öneriler, şikâyetler ve yapılması gereken hususlar hakkında kararların alındığı bir yapıdır. Söz konusu danışma kurulunun başkanı bu çalışma çerçevesinde önerilen Açık Bankacılık Uygulama Kurulu’nun başkanıdır. Danışma kurulunun kararları bağlayıcı olmayıp tavsiye niteliğindedir.

Ortak Uygulama Gözetim Komitesi ise, üyelerinin HMB, Rekabet Kurumu, BDDK, TCMB ve KVKK'nın olduğu ve sadece gerekli durumlarda üyelere birinin talebi halinde toplanan ve geleceğe yönelik kararlar alan bir yapıdır. Söz konusu komitenin, regülatör niteliği bulunmamakta olup kurumların ihtiyaç duyması durumunda, sektörel gereklilikler gereği yeni mevzuat oluşturulması gibi durumlarda siyasi otorite ile düzenleyici otorite arasında köprü vazifesini yürütecek şekilde faaliyetleri ve sorumlulukları bulunacaktır. Böylece çalışmamız kapsamında önerilecek olan açık bankacılık otoritesinin bağımsızlığı sağlanmış olacaktır.

Bu çalışma kapsamında önerilen ve denetim yapısının en önemli unsurunu oluşturan Açık Bankacılık Uygulama Kurumu ise şu özelliklere ve sorumluluklara sahip olacaktır:

- Mevcut olan standartların ve çerçevenin korunup geliştirilmesi,
- Bağımsız ve etik davranışları teşvik eden bir yapıyı haiz olması,
- Tüm paydaşların haklarını koruyup gözetmesi,
- Yeterli mali ve beşeri kaynağa sahip olması,
- Açık bankacılığın ve gelecekte gelişebilecek açık finans gibi kavramların geliştirilmesine yardımcı olması

hususlarını haiz olarak açık bankacılık sisteminin geliştirilmesi, yeni API standartlarının belirlenmesi, açık bankacılığa ve geleceğe yönelik açık finans gibi kavramların oluşmasını sağlayacak, bağımsız, düzenleyici ve denetleyici idari otoritenin kurulması işbu çalışma kapsamında önerilmektedir.

3.2. Modelin Amacı

Dünya'daki teknolojik gelişmelerdeki hızlı değişim, finansal sistemde de hızlı bir değişime yol açmış olup yeni ürün ve hizmetlerin ortaya çıkmasına, finansal sistemdeki oyuncuların çeşitlenmesine, iş yapış biçimlerinin değişmesine yol açmıştır. Özellikle Covid-19 ile birlikte uzaktan çalışma ve birebir temasın azalmasıyla birlikte özellikle bankacılık sisteminde uzaktan müşteri edinimi ve kimlik tanıma sistemlerinin zorunluluk olarak ortaya çıkmasına sebep olmuş, dijitalleşmeye yönelik çalışmalar hızlanmıştır. Açık bankacılık kavramı da özellikle Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği'nin başı çekmesiyle birlikte önemli bir yol kat etmiş olup kitabın önceki bölümünde de anlatıldığı üzere yeni çalışmalar ortaya konulmuştur. Avrupa Birliği'nde PSD2 düzenlemeleri ülkelerin yasal mevzuatlarına dâhil olurken PSD3

çalışmalarının başladığı bilgisi kamuoyuna yansımıştır.⁵⁷ Birleşik Krallık'ta ise CMA Emri ve yol haritası tamamlanma noktasına gelmiş ve JROC gibi oluşumlar ile OBIE sonrası yeni düzenleyici otoritenin oluşturulup daha da güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış ve 2024'ün ikinci çeyreği itibarıyla söz konusu çalışmaların yapılacağı hükümet programına dâhil edilmiştir.

Bu kapsamda, ülkemizdeki açık bankacılık sistemine ilişkin kitabın önceki bölümlerinde de belirtildiği üzere, BDDK ve TCMB olmak üzere ikili bir yapı tarafından sistem regüle edilmekte olup ancak olgunlaşmış bir ekosistem henüz oluşmamıştır. Bankacılık tarafındaki düzenleyici ve denetleyici otorite BDDK iken ödeme sistemleri ve açık bankacılık API standartlarının oluşturulmasındaki yetkili kuruluş TCMB'dir.

Ülkemiz için henüz çok yeni bir kavram olan ve çalışmamızın yapıldığı tarih itibarıyla bankacılık sisteminin tamamına sirayet etmeyen, kullanıcılar arasında da önemi çok farkında olunmayan açık bankacılık sisteminin gelişmesine yönelik yasal düzenlemelerin oluşturulup güçlü bir regülatör kuruluşun tesis edilmesiyle birlikte açık bankacılık sisteminin gelişip finansal sistemin mutlak hakimi konumunda olan bankalardaki tekelin "Fintech" kuruluşlarının da teşvik edilmesiyle birlikte finansal çeşitliliğin sağlanacağı, finansal sistemdeki bankalar lehine olan temerküz riskinin azaltılacağı, rekabetin artacağı ve kullanıcılar için daha kullanıcı dostu ürün ve hizmetlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

Regülasyon yapılmasının sebepleri incelendiğinde, özellikle piyasa başarısızlıklarının ortaya çıkması ve kamu yararının artırılması gibi durumlar olduğu görülmektedir. Günümüzde kamunun tek başına bir piyasayı regüle etmesi oldukça zor olup spesifik alanlarda da piyasanın regüle edilmesi sistemin gelişmesi ve kamu yararının artırılması bakımından son derece önemlidir.⁵⁸ Bu bakımdan, klasik anlamdaki bankacılık sisteminin oldukça değişmesine sebebiyet verecek olan ve açık finans gibi kavramlara doğru ilerlenmesinde önemli bir geçiş süreci olarak değerlendirilen açık bankacılık sisteminin ülkemizde olgunlaşmış yasal bir mevzuat kazanması, güçlü bir düzenleyici otoritenin tesis edilmesi bakımından oldukça önemli görülmektedir.

Bu çerçevede, çalışma kapsamında ileri sürülen denetim modelinin amacı; "Fintech" kavramının 2013 yılından itibaren finansal sektörde giderek önem kazanması, 2021 yılında TCMB ve BDDK tarafından yayımlanan düzenlemelerle birlikte açık bankacılık kavramlarının sektörde yavaş yavaş

⁵⁷ Fintech İstanbul, Mayıs 7 2023 tarihinde <https://fintechistanbul.org/2022/09/19/psd-3-hazirlklari-basladi/> adresinden alındı.

⁵⁸ Can M. Yardımcı, Ekonomik Regülasyon Uygulamalarının Yeniden Tanımlanması: Bağımsız İdari Otoriteler ve Yönetişim, Uluslararası Akademik Birikim Dergisi, Cilt:6, ss. 129-141, 2023.

gelişmesi ile birlikte Türk Bankacılık Sistemi'nin yapısına uygun bir denetim modeli ortaya konulmasıdır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, mevcut durumda sektörler bazında yapılan ve kurulan düzenleyici otoritelerden ziyade birçok uzmanlık alanını ilgilendiren ve ekosistem niteliğinde olan açık bankacılık sistemine ilişkin bir denetim önerisinde bulunulmuştur. Bahis konusu düzenleyici ve denetleyici otoritenin herhangi bir örneği ülkemizde bulunmamaktadır.

3.3. Denetim Modelinin İleri Sürülme Nedenleri

Çalışma kapsamında önerilecek denetim modelinin önünde var olan engellere ve risk değerlendirmesine ilişkin yukarıda açıklamalara yer verilmiş olup bu bölümde neden böyle bir regülatöre ihtiyaç duyulduğuna ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır. Mevcut durumda sektörel düzeyde düzenleme ve denetleme kuruluşları tesis edilmekte olup çalışmamız kapsamında yapılan öneri ekosistemin regüle edilmesine yöneliktir.

Düzenleyici ve denetleyici kurumların temel görevi vatandaşların temel hak ve hürriyetlerinin korunması, tesis edilmesi, güvence altına alınması ihtiyacına yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Söz konusu kuruluşlar idareden bağımsız olarak tesis edilmişlerdir. Çünkü, idarenin popülist hareket ederek söz konusu hak ve hürriyetlerin korunmasına öncelik vermemesi söz konusu olabilmektedir.⁵⁹ Ayrıca, herhangi bir alanda regülasyon yapılması veya regülatör tayin edilmesi o alandaki ürün ve hizmetlerin fiyatlarının artmasına sebebiyet verebilir.⁶⁰ Örneğin bankacılık alanında regülatör bir kurum tesis edilmesi durumunda ilgili regülatörün devletin genel bütçesinden pay almayıp kendine ait bağımsız bir bütçeye sahip olması sonucu ilgili regülatör piyasadaki bankalardan katılma payı veya diğer adlar altında yıllık aidat alması gerekmektedir. Bu durum da bankaların ürün ve hizmetlerinin fiyatını son kullanıcıya yansıtması sonucunu doğurabilecektir. Ancak çalışmamız kapsamında denetim önerisinde bulunacağımız açık bankacılık sisteminde bankaları BDDK, ödeme hizmeti sunan ve AISP ile PISP hizmetlerinin lisanslanması ve API standartlarının belirlenmesi TCMB tarafından gerçekleştirilmektedir. Ayrıca KVKK da kişisel verilerin aktarılmasına ilişkin düzenlemelerden sorumludur. Netice itibarıyla Türkiye'de açık bankacılığa ilişkin çoklu bir regülatör sistemi mevcuttur ki söz konusu durum maliyetleri artırıp bürokratik sürelerin uzamasına sebebiyet vermektedir. Oysaki açık bankacılık ekosisteminin tek bir düzenleyici ve denetleyici otorite tarafından regüle edilmesi durumunda hem maliyetler düşecek hem de gereksiz işgücü ve zaman kaybının önüne geçilebilecektir.

⁵⁹ Faruk Ataay, „Neoliberalizm ve devletin yeniden yapılandırılması, Ankara: De Ki Basım Yayım Ltd. Şti., 2006.

⁶⁰ İzak Atiyas, Burak Order, Türkiye'de özelleştirmenin hukuk ve ekonomisi, Ankara, TEPAV, 2008.

Regülasyon, birer ekonomik birimler olan kişiler ile firmaların karar alma mekanizmalarını etkileyen düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu düzenlemeler kişilerin karar almalarında kısıtlayıcı faktörler olarak karşımıza çıkabildiği gibi karar alma süreçlerimizi genişleten faaliyetler olarak da karşımıza çıkabilir. Söz konusu durumlardan karar alma süreçlerimizi kısıtlayan düzenlemelere regülasyon, karar alma süreçlerimizi daha da genişleten düzenlemelere deregülasyon denilmektedir. Ancak burada olmazsa olmaz olan devletin kanun koyup uygulama tekeli elinde tutan bir aktör olarak süreçte yer almasıdır.⁶¹ Netice itibarıyla düzenleyici ve denetleyici kurumlar kişilerin anayasal temel hak ve hürriyetlerinin korunması ve tesis edilmesine yönelik olarak var olmalıdır ki bu durum aslında devlet mekanizmasının da temel var oluş sebebi ile paralellik göstermektedir. Hal böyleyken, düzenleyici ve denetleyici kurumların tesisinde etkisi az veya çok olmak üzere devletin de yer alması ile regülatör tesis edilmesinin mantığı birbirlerine paralellik göstermektedir.

Herhangi bir sektörün veya sistemin regüle edilmesi, başlangıçta piyasa başarısızlıklarının önlenip kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin korunması amacıyla yapılsa da zamanla belli çıkar gruplarının ilgili regülatörü ele geçirme ve çıkar gruplarının çıkarlarının korunması amacına evrilebilmesi durumu söz konusu olabilir.⁶² Bu durumun önlenmesi için tesis edilecek düzenleyici ve denetleyici kurumun demokratik olarak yönetilmesi ve paydaşların tamamının söz hakkının olabilmesi, azınlıkların da temsil edilebilmesi, çalışanların belirli bir zümreden veya görüşten kişilerin değil kurumsal yönetimin benimsenmesi sonucu liyakat esasına göre seçilmesi önem taşımaktadır. Bu çalışma kapsamında ileri sürülecek denetim önerisinin de temel özelliklerinden biri tesis edilecek düzenleyici ve denetleyici kuruluşun paydaşların tamamının temsil edilebilmesi, zayıf temsil gücü olan veya nüfuz alanı yeterli olmayan kişilerin de hak ve menfaatlerinin korunmasına yöneliktir.

Öte yandan, herhangi bir düzenleyici ve denetleyici kurum personeli ilgili olduğu sektörde uzmanlaşmakta ve sektörde aranan ve ihtiyaç duyulan kişilerden olabilmektedir. Nitekim düzenleyici ve denetleyici kurum çalışanları ekseriyetle ilgili olduğu sektörlere çok daha yüksek özlük haklarına ve yan haklara sahip olarak transfer olabilmektedir. Bu durumda, düzenleyici ve denetleyici kurum personelinin sektördeki firmalarla yakın ilişki kurup potansiyel transferlere yönelik olarak ilgili firmanın haklarını önceleyen

⁶¹ Ashley C. Brown, Jon Stern, Bernard Tenenbaum, Defne Gencer, Handbook for evaluating infrastructure regulatory systems, World Bank Publications, 2006.

⁶² Jorgen Gronnegaard Christensen, Public interest regulation reconsidered: from capture to credible commitment, Jerusalem Papers in Regulation & Governance Working Paper No. 19., 2010.

düşüncelere sahip olmaması büyük öneme sahiptir.⁶³ Bu düşüncelere sahip olunmaması için düzenleyici ve denetleyici kurum personellerinin sektörden düşük özlük haklarına ve yan haklara sahip olmaması, idealist ve katma değer yaratma isteğine sahip liyakatli kişilerin özenle seçilerek bu kurumlarda istihdam edilmeleri son derece önemlidir.

Modern yönetimlerde, ihtiyaç duyulan sosyoekonomik bir alanın regüle edilebilmesi için düzenleyici ve denetleyici kurumların gücünü yasalardan alması, bağımsız ve dış etkilerden etkilenmemesi, bütün paydaşların haklarını gözetmesi, siyasi ve idari baskılardan uzak tutulacak bir yönetim anlayışına sahip olması gerekmektedir.⁶⁴ Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, yukarıda da ifade edildiği üzere kişilerin temel hak ve menfaatlerinin kamu adına korunması, tesis edilmesi ve geliştirilmesi ihtiyacı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda düzenleyici ve denetleyici kurumların bu faaliyetlerini yerine getirebilmesi için bağımsız olmaları olmazsa olmaz koşullardandır. Dış müdahaleye açık bir düzenleyici ve denetleyici kuruluşun, kuruluş amacı olan temel hak ve özgürlüklerin korunup tesis edilmesi görevini yerine getirebilmesi mümkün değildir. Bu çerçevede, düzenleyici ve denetleyici otoritenin gelen bütçe ile veya herhangi bir lobi faaliyeti sonucu fonlanmaması, kendine ait bütçesinin bulunması, kendi kararlarını bağımsız olarak alması, uygulaması, gerektiğinde cezalandırması gerekmektedir.⁶⁵

Bağımsız düzenleyici ve denetleyici otoriteler karar alırken şeffaf ve yasalara uygun karar vermeli, etik ve ahlaki hususları göz önünde bulundurmalı, paydaşların yeterli temsil edilmesini sağlamalı, politik ve siyasi etkilerden uzak kalmalıdır. Otorite bu hususları ne kadar etkili bir şekilde yerine getirirse etkileri ve güçleri de o ölçüde artacaktır. Böylece paydaşlar herhangi bir konuda görüşe ihtiyaç duyduklarında veya bir talepte bulunacakları zaman düzenleyici ve denetleyici otoriteye başvuracaklardır.⁶⁶ Bu çalışma kapsamında ileri sürülecek denetim modelinde bu hususların tesis edilmesine yönelik bütün paydaşların hak ve menfaatlerinin korunduğu bir yapı önerilecektir.

Devletin yetki devri yaparak bağımsız idari otoritelerin kurulma sebepleri incelendiğinde, teknolojiadaki gelişme ve ortaya çıkan yeni ürün ve hizmetlerin denetlenip düzenlenmesinde klasik anlamda devletin idari makamlarınca ilgili alanın regüle edilmesinde zafiyetler ortaya çıkarmıştır.⁶⁷

⁶³ Avshalom Ginosar, Public-interest institutionalism: A positive perspective on regulation. *Administration & Society*, 46(3), 2014, ss. 301-317.

⁶⁴ Mehmet Akif Özer, Yönetişim üzerine notlar. *Sayıştay Dergisi*, (63), 2006, ss.59-89.

⁶⁵ Seçil Şahin, Bağımsız idari otoritelerin ortaya çıkış nedenleri, *International Journal of Legal Progress*, 1(1), 2015, ss.14-29.

⁶⁶ B. Guy Peters, John Pierre, Governance without government? Rethinking public administration, *Journal of public administration research and theory*, 8(2), 1998, ss.223-243.

⁶⁷ Nağme Buse Şener, Devletin Değişen Rolü Çerçevesinde Bağımsız İdari Otoriteler: Karşılaştırmalı Bir Analiz, *Economics Literatüre*, 71-103, 2020, ss.77.

Bu kapsamda, açık bankacılık da teknolojik gelişmeler sonucu klasik anlamdaki bankacılık sektörünün değişmesini içeren bir kavram olması ve ayrıca veri güvenliği, finans, teknoloji, yazılım gibi birçok alanın kesişim kümesi içerisinde yer alması sebebiyle özel olarak düzenlenip regüle edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

3.4. Risk Değerlendirmesi

Çalışmanın bu bölümünde, denetim modeli önerisinde bulunmadan önce Türkiye'deki mevcut durum ele alınacak olup modele yönelik risk değerlendirmesi yapılacaktır. Risk değerlendirmesi; veri güvenliği, beşeri/teknolojik altyapı ve kapsam başlıkları altında ele alınacaktır. Veri güvenliği, KVKK'nı kapsamında ele alınmış olup bahis konusu kanun düzenlemelerinin açık bankacılığı ilgilendiren kısımları belirtilecektir. Beşeri ve teknolojik altyapı başlığında Türkiye'deki mevcut regülatör kuruluşların istihdam biçimi, maaş rejimi hakkında bilgiler verilecek olup gelecekte neden regülatör kurumların personel istihdamı konusunda sıkıntılar yaşayabileceği hakkında açıklamalar yapılacaktır. Ayrıca, Türkiye'deki regülatör kurumların ihtiyaç duyduğu teknolojik yatırımları hangi hususlar göz önünde bulundurularak gerçekleştirildiği belirtilecektir. Kapsam başlığında ise açık bankacılık düzenlemelerinin temelde bankalar ve "Fintech" kuruluşları bağlamında ele alındığı ancak söz konusu kuruluşların destek hizmeti aldığı veya verdiği, hâl böyleyken destek hizmeti kuruluşlarının düzenleme kapsamı dışında tutulmaması gerektiği, böyle bir durumda sistem kesintileri ve veri güvenliği gibi problemlerin söz konusu olabileceği vurgulanmıştır.

3.4.1 Veri Güvenliği

Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR)⁶⁸ 04.05.2016 tarihinde 95/46/EC sayılı yönerge ile yayımlanmış olup 25.05.2018 tarihi itibarıyla etkilerini doğurmaya başlamıştır. Bahis konusu düzenlemenin Türk mevzuatındaki karşılığı ise 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK'nı)'dur. Söz konusu kanun ile ayrıca, Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK)'nın kurulmasına, personelinin özlük hakları ve sahip olması gereken özelliklere yer verilmiştir. KVKK'nın 5'inci maddesinde kişisel verilerin işleme şartlarına yer verilmiş olup ilgili maddede kişisel verilerin, veri sahibinin izni dışında işlenemeyeceğine yer verilmiştir. Ayrıca, verilerin işlenebilmesi için; kanunda açıkça belirtilmesi, fiili imkânsızlık sebebiyle, sözleşme ile belirtilmişse, hukuki zorunluluklar sebebiyle, ilgili tarafından verilerin alenileşmesi, hakkın kullanılması ve tesisi için verilerin işlenmesinin zorunlu olması, meşru müdafaa gibi sebeplerin bulunması durumunda veri

⁶⁸Official Journal of the European Union, Regulations, 2016, Nisan 30 2023 tarihinde <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679> adresinden alındı.

sahiplerinin izinlerinin alınmasına gerek olmaksızın verilerin işlenebileceği hüküm altına alınmıştır.

KVKK'nın 6'ncı maddesinde özel nitelikli kişisel verilerin işlenemeyeceğine yer verilmiş olup söz konusu özel nitelikli kişisel veriler, kişinin din, dil, mezhep gibi şahsi özelliklerine ilişkin bilgileri içermektedir. KVKK'nın 8'inci maddesi ise açık bankacılık ile doğrudan ilgili olan kişisel verilerin aktarılması konusunu düzenlemektedir. Söz konusu maddede; KVKK'nın "Kişisel verilerin işlenmesi şartları" başlıklı 5'inci maddesinde sayılan ve yukarıda bahsedilen özelliklere sahip olma koşuluyla, kişinin açık rızası dışında aktarılamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Açık bankacılık sisteminin temelini kişilerin bankalardaki kişisel hesap bilgilerinin kişilerin izinlerinin de alınması koşuluyla üçüncü taraf "Fintech" kuruluşlarına aktarılabilmesi oluşturmaktadır. KVKK ile kişilerin bilgilerinin sadece kullanıcıların izinleri dâhilinde üçüncü taraf kuruluşlara aktarılabilmesi düzenlenmiştir. Netice itibarıyla açık bankacılık sisteminin temelini oluşturan güvenli veri aktarım standartları ile kullanıcı bilgilerinin bankalardan üçüncü taraf "Fintech" kuruluşlarına aktarılması oluşturmakta olup Türk mevzuatı ile uyumlu olduğu değerlendirilmektedir.

Öte yandan, 11.07.2014 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan "Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik" (İç Sistemler Yönetmeliği) ile bankaların iç denetim, iç kontrol, risk yönetimi birimlerinin oluşturulmasını ve yeterli personelin istihdam etmesini zorunlu kılmıştır. Öte yandan bankalarda Uyum birimleri ile de mer'i mevzuatın takibi ve uygulanmasına ilişkin birimler tesis edilmektedir. Netice itibarıyla bankaların KVKK kapsamında belirtilen hususlara uyumu ve bunun kontrolüne ilişkin yeterli sayıda personel istihdamı gerçekleştirilmektedir. Ancak, açık bankacılık kapsamında verilerin paylaşıldığı üçüncü taraf kuruluşlarda söz konusu düzenlemeler bulunmamakta olup kişisel verilerin temin edilip korunmasına ilişkin risklerin mevcut olduğu değerlendirilmektedir.

3.4.2 Beşeri ve Teknolojik Altyapı

Açık bankacılık sistemini Türkiye'de doğrudan ilgilendiren kurumlar TCMB, BDDK, KVKK ve Rekabet Kurumu'dur. İlgili kurumlardan TCMB anonim şirket niteliğini haiz olup diğer kurumlar 5018 sayılı Kanun'a ekli III Sayılı Cetvelde sayılan düzenleyici ve denetleyici kurumlardır. Bahis konusu III Sayılı Cetvelde yer alan kurumların personelleri meslek personeli olarak nitelendirilmekte olup ilgili personeller özlük bakımından kadro karşılığı sözleşmeli olarak diğer hakları bakımından 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olarak istihdam edilmektedir.

Türkiye’de bulunan regülatör kurumlarda istihdam edilen meslek personelleri ile diğer kamu kurumlarında istihdam edilen kamu kurumlarının meslek personelleri arasında maaş ve özlük hakları bakımından bir farklılaşma bulunmamakta olup bakanlık merkez teşkilatında yer alan bütün meslek personelleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 375 ve 666 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler kapsamında istihdam edilip çalışma koşulları belirlenmektedir. Bahis konusu memurların maaşlarını 6 ayda bir olarak, TÜİK tarafından açıklanan enflasyon ve toplu iş sözleşmesi kapsamında belirlenen artışın haricinde yükseltme imkânı bulunmamaktadır. Niteliği gereği sosyoekonomik hayata önemli etkileri olan ve özel kurallara tabi olan sektörlerin bakanlıklarca veya merkezi idarece regüle edilmesi yerine regülatör kurumların özel olarak tesis edilmesinin bir gereği olarak o alana özel kişilerin de istihdam edilmesi gerekmektedir. Netice itibarıyla, üniversitelerden yeni mezun olan kişilerin kamu kuruluşları arasında bile özlük bakımından farklılığı bulunmayan regülatör kurumlarda, ilaveten ekseriyeti İstanbul ilinde bulunan düzenleyici ve denetleyici kurumların, bu ile özel zorluklar da eklendiğinde regülatör kurumlarda çalışmak istenmesinin önünde önemli engellerden olabileceği düşünülmektedir. Öte yandan, yukarıda da bahsedildiği üzere, regülatör kurumların özlük artışındaki sınırlamaların aksine regüle edilen kuruluşların söz konusu sınırlamaları bulunmamakta olup daha hızlı biçimde dönemsel gerekliliklere karşı aksiyon alabilmektedirler.

Toparlayacak olursak, oldukça düşük özlük haklarına sahip ve kurum içi çalışma barışının bulunmadığı düzenleyici ve denetleyici kurumlar personel istihdam etmekte, var olan personeli tutmakta zorluk yaşayacağı düşünülmekte olup bu durumun en önemli sermayesi beşeri sermaye olan kurumların nitelikli personel istihdamı ve bunun sonucu olarak nitelikli regülasyon ve denetleme faaliyetlerinin gerçekleştirilememesinin önündeki en önemli faktör olacağı değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte teknolojik araçların etkili bir şekilde kullanılması kritik öneme sahiptir. En son teknolojik altyapıların tesis edilip düzenleyici ve denetleyici kurum personellerinin en son teknolojik araçları kullanması gerekmektedir. Nitekim Türkiye’de bankalar finansal sistemin çok önemli bir bölümünü oluşturmakta olup kanun gereği büyük sermayeye sahip işletmelerdir. Bu durum bankaların ihtiyaç duyduğu finansal teknolojilere yatırım yapma konusunda geniş imkânlar verebilmektedir. Düzenleyici ve denetleyici kurumlar ise harcamalar bakımından kamu kurumu olmaları nedeniyle tabi oldukları finansal kısıtlar nedeniyle teknolojik araçlara erişim bakımından düzenleyip denetledikleri sektörlerin gerisinde kalabilmektedirler. Söz konusu durum etkili yatırımların yapıp teknolojik imkânlara sahip olunmasında bankalara kıyasla önemli engeller oluşturabilmektedir.

3.4.3 Kapsam

Açık bankacılık sistemini oluşturan şirketler temel olarak bankalar ve üçüncü taraf “Fintech” kuruluşlarıdır. Müşterilerden KVKK’nı kapsamında izin alınarak müşteri bilgilerinin bankalardan “Fintech” kuruluşlarına aktarılabilmesi, bankaların müşteri bilgilerine mutlak sahipliğinden verilerin demokratikleştiği bir yapının güvenli API standartlarına uyum sağlanarak aktarılmasına özetle açık bankacılık denilmektedir. Açık bankacılık düzenlemeleri temelde API standartlarının belirlenmesi, hangi şirketlerin yetkilendirilmesi, bankaların hangi bilgileri nasıl vermesi gerektiğine ilişkin bilgileri kapsamakta olup bankaların ve “Fintech” şirketlerinin destek hizmeti olarak aldığı birtakım hizmetlere odaklanılmamaktadır. Söz konusu durum bankaların ve “Fintech” kuruluşlarının dış destek temini kaynaklı yaşanabileceği herhangi bir probleme karşı risklerin mevcut olabilmesine, sistem kesintileri ve güvenlik açıklarının yaşanabilmesine sebebiyet vermektedir.

3.5. Modelin Uygulanmasının Önündeki Engeller

Çalışmamız kapsamında ileri sürülecek olan denetim modelinin Türkiye’de uygulanabilirliği incelendiği ve 5018 sayılı Kanun’a ekli III Sayılı Cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar kapsamına girmeyen bağımsız idari otorite kurulmasının mevcut durumda mümkün olmaması sebebiyle öncelikle Türkiye’deki bahis konusu III sayılı cetvelde yer alan kamu kuruluşlarının bakanlıklar altında nasıl yapılandırıldığı incelenecektir. Türkiye’de bağımsız idari otorite olarak tesis edilen düzenleyici ve denetleyici kuruluşların aslında hangi sebeplerle tam olarak bağımsız olamadığı, teşkilat yapısının nasıl tesis edildiği hakkında açıklamalarda bulunulacaktır.

3.5.1 Türkiye’de Kamu Kurumlarının Teşkilat Yapısı

İlk olarak 27.09.1984 tarihinde yayınlanan daha sonra birçok revizyona uğrayıp 09.08.2018 tarihinde yayımlanan 703 sayılı KHK ile son halini alan Bakan yardımcılarının Mali Hakları ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun’un “Bağlılık, ilgililik ve ilişiklilik değişikliği”⁶⁹ başlıklı 19/A maddesi ile merkezi yönetimin bağlı, ilgili ve ilişikli kuruluşlarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. İlgili maddede; düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar da dâhil olmak üzere Cumhurbaşkanınca, Cumhurbaşkanlığınca veya bakanlıklarca ilgili veya ilişikli hale getirilebileceğine, ilgili, ilişikli veya bağlı olunan bakanlıkça her türlü işlemlerinin denetlenebileceği hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın internet sitesinde

⁶⁹ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.3046.pdf>.

bakanlığa bağlı ilgili kurumlara⁷⁰ yer verilmiş olup BDDK ve TCMB'nin ilgili kurumlar olarak belirlendiği görülmektedir.

Kitabın önceki bölümlerinde de vurgulandığı gibi, çalışma kapsamında öne sürülen modelin gerçekleştirilebilmesi için Açık Bankacılık Danışma Kurulu ile Açık Bankacılık Uygulama Kurumu arasında Ortak Uygulama Gözetim Komitesi'nin tesis edilmesi gerekmektedir. Tablo 3.1-2 'de yer verildiği üzere tesis edilmesi gereken Ortak Uygulama Gözetim Komitesi'nin en önemli fonksiyonu idari ve siyasi otorite ile Açık Bankacılık Uygulama Kurumu arasında köprü vazifesi görerek kurulması önerilen regülatörün bağımsızlığının temin edilebilmesi sağlanacaktır.

ORTAK UYGULAMA GÖZETİM KOMİTESİ

İDARİ/SİYASİ OTORİTE

Tablo 3.5-1 – Önerilen Açık Bankacılık Regülasyonunda İdari/Siyasi Otoritenin Yeri

Netice itibarıyla Türkiye'deki kamu kurumlarının teşkilat yapısı içerisinde henüz örneğinin bulunmadığı, idari/siyasi otorite ile kamu kurumu arasında tesis edilecek ve kitabın önceki bölümlerinde detaylarına yer verilen Ortak Uygulama Gözetim Komitesi'nin tesisi edilebilmesi öne sürülen denetim modelinin gerçekleştirilebilmesinin önündeki engellerden biridir.

3.5.2. Açık Bankacılığın Uygulayıcılar ve Kullanıcılar Tarafından Bilinirliği

Kitabın önceki bölümlerinde de açıklandığı üzere açık bankacılık özelinde Türkiye'de BDDK ve TCMB tarafından bazı düzenlemeler gerçekleştirilmiş olsa da kullanıcılar ve uygulayıcılar nezdinde henüz yaygınlaşmadığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Açık bankacılık, temel olarak AISP ve PISP faaliyetlerinin sağlanması üzerine inşa edilmiş bir sistem olup TCMB tarafından işlem sayısı en yüksek 10 bankanın müşteri bilgilerinin paylaşılması için talimatlandırıldığı, kalan bankalar için de henüz kitabın yayınlandığı tarih itibarıyla müşteri bilgilerinin paylaşılmasına ilişkin altyapılarının oluşturulma sürecinde olduğu ve yakın zamanda da kalan bankaların müşteri bilgilerini, müşterilerin onaylarının da alınması koşuluyla paylaşmaları gerekecektir. Açık bankacılığın faaliyet alanlarından olan BAAS iş modeli için ise yasal düzenlemeler BDDK tarafından yayınlanan Bilgi Sistemleri Yönetmeliği ve UKTY tarafından çerçevesi çizilmiş olup internet sitesi veya mobil platform üzerinden faaliyet gösteren ara yüz sağlayıcılar (arayüz sağlayıcı olarak hizmet sağlamak izne tabidir) ile bankaların servis bankası olarak bankacılık hizmetlerini sağlayabildiği iş modellerinin örnekleri görülmeye başlamıştır. Ancak, açık bankacılığın faaliyet alanlarından BAAP iş modeli özelinde Türkiye'de henüz yasal düzenlemeler mevcut değildir. Tüm bu bilgiler ışığında, tarafımızca yüksek potansiyel görülen açık

⁷⁰ <https://hmb.gov.tr/ilgili-kuruluslar>.

bankacılığa ilişkin bazı yasal düzenlemeler söz konusu olsa da mevzuatsal anlamda tam olarak gelişim kaydedilememiş olup uygulayıcı nitelikteki bankalar ve “Fintech” şirketleri nezdinde faaliyet iştahının tam anlamıyla olgunlaşmadığı, kullanıcılar tarafında ise bilinirliğinin yaygınlaşmadığını söyleyebiliriz. Hâl böyleyken, ABD örneğinde olduğu gibi piyasanın olgunlaşarak regülasyon ihtiyacı sonucu düzenlemelerden ziyade Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık örneğinde olduğu gibi kamunun piyasaya öncü olması yaklaşımlarından hangisinin Türkiye için uyarlanabilirliğini belirlemek; yasa koyucular, uygulayıcılar ve kullanıcılar nezdinde yeterince popüler olmayan bir kavram olan açık bankacılığa ilişkin çalışma kapsamında öne sürülen denetim modelinin uygulanabilirliğini tahminleyebilmek modelin önündeki engellerden biridir.

3.6. Birleşik Krallık’taki Uygulama ile Önerilen Model Arasındaki Farklar

Birleşik Krallık’ta var olan danışma kurulu niteliğini haiz IESG’nin muadili olarak Açık Bankacılık Danışma Kurulu’nun oluşturulması ve tüm paydaşların temsil edildiği ve tavsiye niteliğindeki kararların alınmasını sağlayacak bir yapının tesis edilmesi önerilmektedir. Birleşik Krallık’ta var olan CMA9 bankalarının muadili olarak Türkiye’deki 8 adet sistemik önemli banka temsilcisi, 2 adet TÖDEB Temsilcisi, BKM, TCMB, CİB, HMB, BDDK, ve bağımsız üye olarak öğretim üyesinden oluşan 16 kişi ve başkanının ise önerilecek olan açık bankacılık uygulama kurumu başkanı olduğu danışma kurulunun oluşturulmasıyla birlikte sektördeki ihtiyaçların ve atılması gereken adımların hızlıca belirlenmesi, gerekli aksiyonların alınması için tavsiye niteliğinde kararlar önerilecek olup açık bankacılık uygulama kurumuna iletelebilecektir. Böylece, açık bankacılık sistemindeki bütün paydaşların hak ve menfaatleri korunabilecektir. Birleşik Krallık örneğinde olduğu gibi kararlarda mutabakat sağlanamadığı durumda, çalışma kapsamında önerilen Açık Bankacılık Uygulama Kurumu Başkanının kararı danışma kurulunun kararı olarak yayımlanacaktır.

Ancak, Birleşik Krallık’taki danışma kurulu yapısında ödemeler sektörü temsilcisi ile küçük işletme temsilcisi olarak iki ayrı temsilcinin olduğu görülmektedir. Önemle belirtmek gerekir ki, Birleşik Krallık’taki finansal ürün ve hizmetlerdeki çeşitlilik ile Türkiye’deki finansal çeşitlilik arasında ülkelerin gelişmişlik seviyesine de bağlı olarak önemli farklar bulunmaktadır. Örneğin, Mayıs 2021 tarihli TBB’nin “Bankalarımız” raporuna göre Türkiye’de finansal sektörün %84’ünü bankalar oluşturmaktadır.⁷¹ Bankalar haricinde finansal kiralama, faktöring, tasarruf finansman işlemleri, tüketici finansmanı ve ödemeler sektörünün toplam aldığı pay %16 seviyesindedir. Hâl böyleyken

⁷¹ TBB, 2021, Mayıs 10 2023 tarihinde https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7766/Bankalarimiz_2020.pdf adresinden alındı.

bankalar haricindeki diğer finansal kuruluşlar bankalara kıyasla küçük işletme niteliğindeki kuruluşlardır. Hâl böyleyken, banka dışı finansal kesimi temsilen danışma kurulunda yer alacak TÖDEB temsilcisinin 2 üye ile temsil edilmesinin yerinde olduğu düşünülmektedir. Bu sebepten ötürü Birleşik Krallık'taki gibi ödemeler sektörü ve küçük işletmeler olarak iki ayrı temsilci yerine ödeme ve elektronik para kuruluşları birliği olan TÖDEB'in iki temsilcisinin bulunması önerilmiştir.

Diğer taraftan, kitap kapsamında önerilen denetim modeli ile Birleşik Krallık örneği arasındaki bir diğer fark ise Birleşik Krallık'ta Uygulama Vekili ile OBİE olmak üzere ikili bir yapı bulunmasıdır. Kitabın ikinci bölümünde Birleşik Krallık'taki açık bankacılık ve regülasyon yapısında detaylarına yer verildiği üzere Birleşik Krallık'ta Uygulama Vekili'nin bulunduğu ve CMA Emri'nin ve yol haritasının uygulanmasını sağlama sorumluluğu bulunduğu, bu kapsamda talimatlar verebildiği, aynı zamanda OBİE'nin de yönetim kurulu başkanı olduğu belirtilmişti. Söz konusu Uygulama Vekili tesis edilmesinin Türkiye'deki kamu bürokrasisi ve teşkilat yapısına uygun olmadığı, örnekleri Kanada'da da bulunan kamu tarafından atanmış bir kişinin sektör lideri, uygulama vekili gibi unvanlarla faaliyetlerde bulunmasının Türkiye için uygulanabilir olmadığı değerlendirilmektedir. Nitekim Türkiye'de kişi bazında sektörel düzenleyici veya uygulayıcı bir yapı söz konusu değildir. Bu sebeple, Birleşik Krallık'taki Uygulama Vekili ve düzenleyici kuruluş olan OBİE'nin Açık Bankacılık Uygulama Kurumu altında birleştirilmesi ve güçlü bir yapı oluşturulması önerilmektedir.

Netice itibarıyla, çalışmamız kapsamında önerilen denetim modelinde üç önemli unsur bulunmaktadır. Bunlar; Açık Bankacılık Danışma Kurulu, Ortak Uygulama Gözetim Komitesi ve Açık Bankacılık Uygulama Kurumu'dur. Bunlardan Açık Bankacılık Danışma Kurulu ve Açık Bankacılık Uygulama Kurumu'nun Türkiye'deki dinamikler özelinde Birleşik Krallık'tan farklılıklar gösterdiği, ancak Ortak Uygulama Gözetim Komitesi'nin farklılık teşkil etmesini gerektirir bir hususun bulunmadığı değerlendirilmektedir.

3.7. Denetim Modelinin Gerçekleştirilmesinin Önündeki Engellere Yönelik Atılması Gereken Adımlar ve Tavsiyeler

Çalışmamız kapsamında örnek alınan Birleşik Krallık'taki açık bankacılık sistemi incelenmiş, Birleşik Krallık Kurumları'nın açık bankacılık kapsamında yaptığı çalışmalar, mevzuatı, kurulan regülatör yapısı ve hükümetin gelecek vizyonu kapsamında politika belgesinde yer alan ve gelecekte kurulması öngörülen ve zaman çizelgesi haline getirilip 2024 yılının ikinci çeyreği itibarıyla nihayetlendirilecek denetim yapısı hakkında bilgiler verilmiştir. Bu kapsamda söz konusu modelin Türkiye'de uygulanabilirliği bu çalışmanın "Risk Değerlendirmesi", "Modelin Önündeki Engeller" bölümlerinde irdelenmiştir. Öte yandan, Türkiye'de önerilen ve ekosistemin regüle

edilmesine ilişkin bir örneğin bulunmadığı belirtilmiştir. Söz konusu denetim modeli neden önerilmiştir? Çünkü gelişen teknoloji ve Covid-19 süresinin uzaktan çalışma ve temasın minimize edilmesi kapsamında dijitalleşmenin hızlanması ile birlikte özellikle finansal alanda bilinen anlamdaki iş ve iş yapış biçimleri değişme sürecine girmiş olup safi olarak sektörel düzeyde yapılan düzenlemelerin etkinliğinin düşeceği, ekosisteme yönelik olarak yapılan regülasyonların önem kazanacağı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, bankacılık-finance, veri paylaşımı, yazılım, rekabet hukuku gibi birçok alanı ve ayrı ayrı regülasyon alanlarının kesişim kümesini oluşturan açık bankacılığın Birleşik Krallık örneğinde olduğu gibi ayrı bir regüle edici otorite ile düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Yapay zeka, açık finans defii gibi kavramlar finansal alanda tartışılan ve gelecek vadeden konular olduğu hemen her konferans ve toplantıda dile getirilen hususlardır. Bu kapsamda geleceğe yönelik finansal gelişmelerin vakit kaybedilmeksizin mer'i mevzuata dâhil edilmesi, rekabet ortamının korunması, teknolojik gerekliliklerin yakından takip edilmesi bakımından önerilen denetim modelinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Bahis konusu modelin Türkiye'de uygulanabilmesi için gerçekleştirilmesi ve değiştirilmesi gereken ön şartlar şunlardır:

- Kurulacak denetleyici ve düzenleyici otoritenin ücret ve sosyal haklar bakımından cazip hale getirilmesi ve yüksek kalifikasyona sahip kişilerin istihdam edilmesi sağlanmalıdır. Öte yandan, bahis konusu otoritenin ihtiyaç duyduğu teknolojik yatırımları etkili bir şekilde yapabilmesini teminen özel düzenlemelerin oluşturulması gerekmektedir.
- Kurulacak denetleyici ve düzenleyici otoritenin bu çalışmanın "Kapsam" başlığında da belirtildiği üzere, düzenleme ve denetleme faaliyetlerini sadece bankalar ve "Fintech" kuruluşları nezdinde gerçekleştirmeyip aynı zamanda ilgili kuruluşların destek hizmeti aldığı kuruluşlara yönelik olarak da gerçekleştirmesi gerektiği, denetim ve düzenleme boşluğunun oluşmaması bakımından önemlidir.
- Önerilen denetim modelinde, kurulacak yeni otoritenin bağımsız olması gerekmektedir.
- Türkiye'deki kamu kurumlarının teşkilat yapısı içerisinde henüz örneğinin bulunmadığı, idari/siyasi otorite ile kamu kurumu arasında tesis edilecek ve kitabın önceki bölümlerinde detaylarına yer verilen Ortak Uygulama Gözetim Komitesi'nin tesisi edilebilmesi öne sürülen denetim modelinin gerçekleştirilebilmesi; ayrıca ABD örneğinde olduğu gibi piyasanın olgunlaşarak regülasyon ihtiyacı sonucu düzenlemelerden ziyade Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık örneğinde olduğu gibi kamunun piyasaya öncü olması yaklaşımlarından hangisinin Türkiye için uyarlanabilirliğini belirlemek; yasa koyucular, uygulayıcılar ve kullanıcılar nezdinde

yeterince popüler olmayan bir kavram olan açık bankacılığa ilişkin çalışma kapsamında öne sürülen denetim modelinin uygulanabilirliğini tahminleyebilmek modelin önündeki engellerden biridir.

Sonuç

Günümüzde bankacılık sektörü regülasyonun en yoğun ve etkili şekilde uygulandığı sektördür. Elbette bunun bir sebebi vardır ki bankacılık sektörünün paydaşı, etkilediği insan sayısı ve hatta sistemi etkileme durumu diğer bütün sektörlerden daha fazladır. Günümüzde hemen herkes az veya çok bankacılık sistemini kullanmaktadır. Etkisinin bu kadar fazla olduğu bankacılık sektöründe teknolojiye ve gelişmelere uyum hayati önem taşımaktadır. Nitekim bankacılık da teknolojik gelişmelere ve sistem yatırımlarına en fazla yatırım yapan sektörlerin başında gelmektedir.

Teknolojik gelişmelerin ve ihtiyaçların sonucunda doğan açık bankacılıkta incelenen ülkeler arasında en gelişmiş düzenlemelere sahip olan Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği'nde gerekli yasal düzenlemeler yapılmış ve yapılmaya da devam edileceği düşünülmektedir. Türkiye'de ise denetim otoritesi olan TCMB gerekli düzenlemeleri yapmakta, API standartlarını belirlemekte ve bir takvim açıklayarak bankalara ve "Fintech" kuruluşlarına gerekli yükümlülüklerini yapması gerektiğini belirtmektedir. Açık bankacılıkta ilk adımlar ve devamı nitelikteki adımlar atılmış olup bu noktadan sonra sistemin uygulanmasına ilişkin artık geri dönüşün olmayacağı düşünülmektedir. Bundan sonra, bankalar ile "Fintech" şirketlerinin kolektif bir çalışma içerisinde olması seçenek değil zaruret olacağı mülahaza edilmektedir. Bankalar ilk bakışta sanki hep yükümlülük altına giren, gerekli verileri sağlayan ancak hiç kazanım elde edemeyen tarafmış gibi görünse de aslında mevcut durumda bankaların da gerekli yatırımı yaparak "Fintech" şirketleri gibi diğer bankaların müşteri bilgilerine ulaşmasının önünde bir engel bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Gün geçtikçe şubesiz dijital bankaların yaygınlaştığı, geleneksel bankaların şube ve personel sayısını azalttığı, internet ve mobil bankacılığın önem kazandığı, bankada risk yönetimi, finansal yönetim, kredi süreçleri ve diğer karar alma süreçlerinde istatistiksel ve sistemsel modellerin yaygınlaştığı görülmektedir. Anılan sistemler eskiden birçok çalışanın yaptığı işlemleri saniyeler içerisinde gerçekleştirebilmektedir. Öte yandan, yapay zekâ ve makine öğrenmesi gibi süreçlerin bankacılık sistemine entegrasyonu gün geçtikçe artmaktadır. Eskiden günler süren ve birçok çalışanın mesai harcaması sonucu çıkarılabilen krediler, günümüzde anında kredi gibi uygulamalar ile mobil uygulama üzerinden müşterinin findeks puanı ve kredibilitesi baz alınarak kredi verilebilmekte, risk değerlendirmesi ve mali tahlil analizleri banka sistemlerince ve istatistiki modellerince belirlenip simüle edilebilmektedir. Netice itibarıyla bankacılık sektöründe istihdam edilen personel sayısı gün geçtikçe azalmakla birlikte nitelikli personele ve teknolojiye yapılan yatırımlar artış göstermektedir. Gelecek yıllarda konvansiyonel olarak finansal sistemin sektörel düzeyde düzenlenip

denetlenmesinin mümkün olmadığı, ekosistem regülasyonunun önem kazanacağı değerlendirilmektedir.

Dünya’da açık bankacılık uygulamaları incelendiğinde; Afrika’da en ileri uygulama ve düzenlemelerin Nijerya’da yer aldığı görülmüş olup Nijerya merkez bankası CBN tarafından açık bankacılık düzenlemeleri kapsamında “Nijerya’nın Açık Bankacılık Düzenleyici Çerçevesi” isimli düzenleme yayımlanmıştır. CBN, bahis konusu düzenlemeyi açık bankacılık sayesinde daha fazla Nijeryalıya bankacılık hizmetlerinin ulaştırılması, açık bankacılık API standartlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Ayrıca, Nijerya’da bankacılık ve finans endüstrisinden paydaşlar bir araya gelerek Açık Teknoloji Vakfı (Open Technology Foundation – OTF) oluşturulmuş olup söz konusu kuruluş, bankalar ile “Fintech” şirketlerinin ihtiyaçlarının belirlenip API standartlarına olan ihtiyacı analiz etmek, ortak API standardı geliştirmek, sertifikasyon hizmetleri sağlamak, Nijerya’da açık bankacılığın belirlenmesini sağlamak ve “Fintech” endüstrisinde yenilikçi ürün ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Tüm bu çalışmaların asıl amacı halkının %55’inin henüz banka hesabı bulunmayan Nijerya’daki bankacılık hizmetlerinin kullanılmasını teşvik etmek ve kullanım oranını yaygınlaştırması olduğu belirtilmektedir.

Kuzey Amerika’daki en büyük ve gelişmiş ülkeler olan ABD ve Kanada’daki açık bankacılık sistemi ve düzenlemeleri incelenmiştir. ABD’de Tüketici Mali Koruma Bürosu (*Consumer Financial Protection Bureau - CFPB*) tarafından inovasyonun teşvik edilmesi, tüketicilerin verilerinin korunması, pazara girişlerin önündeki engellerin belirlenmesi ve büyük oyuncuların küçükleri nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla “Rekabet ve Yenilik Ofisi” adında yeni bir birim kurulacağı belirtilmiştir. Bahis konusu birimin çalışmamızın konusunu oluşturan açık bankacılık açısından önemi ise, tüketicilerin kendi finansal verilerine sahip olması için çalışmalar yapacağını belirtilmesidir. Ancak ABD’de açık bankacılık özelinde henüz bir mevzuatsal düzenleme yapılmamıştır. Bir diğer Kuzey Amerika ülkesi olan Kanada’da, Kanada Açık Bankacılık Girişimi (*Open Banking Initiative Canada – OBIC*) tarafından finansal verilerin, finansal ürün ve hizmetlerin korunması ve düzenlenmesi amacıyla Nisan 2021 tarihinde “Manifesto” yayımlanmıştır. Bahis konusu dokümanda açık bankacılık uygulamaları ve düzenlemeleri konusunda Birleşik Krallık örnek alınarak çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir.

Asya ülkelerinden Singapur’da ise; ülkenin finansal düzenleyici otoritesi olan Singapur Para Otoritesi (*Monetary Authority of Singapore – MAS*) tarafından bankaların “Fintech” ve diğer banka dışı finansal kuruluşlarla müşteri bilgilerinin paylaşılmasını hükmetse de açık bankacılığa yönelik “organik bir yaklaşım” ile geçişin mümkün olacağı, yani MAS tarafından mevzuat oluşturulması yerine API standardı yayınlanarak ülkenin bankalar

birliği ile paylaşıldığı, ayrıca Singapur'un da ötesinde Dünya Bankası'nın kuruluşu olan IFC (*International Finance Corporation*), ASEAN Fintech İnovasyon Ağı (*ASEAN Fintech Innovation Network – AFIN*) ve ASEAN Bankacılar Birliği ile ortaklıklar yaparak finansal hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi amaçlandığı belirtilmiştir. Netice itibarıyla ülkedeki açık bankacılık düzenlemeleri ülkenin para otoritesi olan MAS tarafından yapılmakta olup açık bankacılığa ilişkin mevzuatsal bir düzenleme bulunmamaktadır.

Avrupa Birliği'nde ise PSD; Avrupa Birliği ülkelerinin güvenli, standartlaştırılmış, kesintilerin minimize edildiği, hızlı bir ödeme sisteminin oluşturulmasını teminen 2007 yılında yayımlanmış olup bankalar arasında rekabetin artırılması, banka dışı mali kuruluşların da ödemeler alanında faaliyet göstermesi teşvik edilmiştir. PSD ile birlikte ödeme faaliyetlerini artık banka dışı "Fintech" niteliğindeki şirketler de gerçekleştirebilmiştir. 2016 yılında ise PSD2 yayımlanmış olup PSD ile birlikte ortaya çıkan müstakil ve ödemeler alanına yeni girecek olan oyuncular arasındaki ihtilafların ve belirsizliklerin önüne geçilmesi hedeflendiği, diğer bir deyişle, PSD2 ile birlikte bir önceki sürümünde ortaya çıkan ihtilaflar, yasal boşluklar ve regülatöre ilişkin belirsizlikler giderilmeye çalışılmıştır. PSP2'yi yayımlayan Avrupa Komisyonu; belirli, entegre, etkili bir ödemeler sistemine sahip Avrupa'nın oluşmasını sağlama; ödemeler pazarının çeşitlendirilip geliştirilmesini sağlama, Bankaların yanı sıra "Fintech" niteliğini haiz yeni şirketlerin sisteme girmesini teşvik etmek, güvenli, hızlı, kesintisiz ödeme hizmetleri altyapısına sahip sistem tesisini sağlama, finansal kullanıcıların güvenliklerini temin etmek, artan rekabet ve teknolojik gelişimle birlikte maliyetlerin düşürülmesi amaçlanmıştır. Ancak, PSD2'nin Avrupa Birliği'ni oluşturan ülkelerdeki konjonktürel duruma göre farklılaşması, ülkelerin farklı API standartlarını benimsemesine yol açmış olduğu görülmüştür. Öte yandan Avrupa Birliği'nde, tesis edilmesi önerilen ve fayda görülen açık bankacılık özelinde bir düzenleyici ve denetleyici otoritenin bulunmadığı görülmüştür.

Birleşik Krallık ise, Ülkenin rekabet kurallarını düzenleyen otorite olan CMA'nın rekabetin gelişip tekelleşmenin önüne geçilmesi için ilk olarak 2014 yılında yayınladığı final taslağını ise 09.08.2016 tarihinde yayımlanan "Parakende Bankacılık Piyasa Araştırması Final Raporu" ile açık bankacılık sistemi temellendirilmiş ve sonrasında yayımlanan 2017 tarihli CMA Emri ile OBIE'nin kurulup açık bankacılığın standart ve güvenli bir sistem olarak tesis edilebilmesi için yasal zemin oluşturulmuştur. CMA, OBIE'yi Birleşik Krallık'taki 9 büyük banka tarafından finanse edilen, yönetim kurulu başkanının Uygulama Vekili olduğu, CMA Emri'nin gerçekleştirilmesine yardımcı olması misyonuna sahip geçici nitelikli bir kuruluş olarak tesis etmiştir. Birleşik Krallık'taki açık bankacılık sisteminin olgunlaşması, sistemin halk tarafından benimsenmesiyle birlikte içinde bulunulan geçiş sürecinden

kalıcı bir yapının oluşturulduğu, uzun vadeli bir denetim ve düzenleme yapısına geçiş için 25.03.2022 tarihinde Birleşik Krallık Hazinesi, CMA, FCA, PSR tarafından ortak mutabakat metni hazırlanmış ve JROC'un oluşturulup OBIE sonrası yeni yapının tesisine yönelik girişimler başlamış ve 17.04.2023 tarihinde JROC Gelecek Vizyonu açıklanarak açık bankacılık sisteminin içinde bulunulan durum, geçiş dönemi ve gelecekte oluşturulacak regülasyon sisteminin sahip olması gereken ilke ve özelliklere ilişkin detaylı açıklamalar yapılarak JROC Gelecek Vizyonunda yol haritası belirlenmiştir. Netice itibarıyla incelenen ülkeler arasında tek bir elden açık bankacılık sistemine ilişkin düzenleme ve denetleme faaliyetlerinin yapıldığı ülkenin Birleşik Krallık olduğu, Kanada'nın da Birleşik Krallık'ı izlediği ve örnek aldığı görülmüştür. Ayrıca, yapılan düzenlemeler ve ülkede var olan kurumların birçoğunun Türkiye'de de bulunması, Türkiye'de de açık bankacılık sisteminin uygulanmaya başlamış olması ve gelişebilmesi için Birleşik Krallık'taki gibi güçlü bir regülatöre ihtiyaç duyulması düşüncesiyle bu ülkedeki regülasyon yapısının Türkiye'de uygulanabilirliği incelenmiştir.

Birleşik Krallık'taki açık bankacılık düzenlemeleri içerisinde IESG'nin yapısına benzer olarak Açık Bankacılık Danışma Kurulu'nun tesis edilmesi önerilmiş olup üyeleri Türkiye'deki 8 adet sistemik önemli banka temsilcisi, 2 adet TÖDEB Temsilcisi, BKM, TCMB, CİB, HMB, BDDK, ve bağımsız üye olarak öğretim üyesinden olmak üzere 16 kişiden oluşmaktadır. Başkanı ise Açık Bankacılık Uygulama Kurumu başkanıdır. Birleşik Krallık'taki yapıdan farklı olarak küçük ölçekli işletme temsilcisi yerine bankalara kıyasla oldukça küçük yapılar olması, ödeme ve elektronik para kuruluşlarının etkinliğinin daha da artırılması için ödeme ve elektronik para kuruluşlarının meslek birliği olan TÖDEB temsilcisi önerilmiştir. Birleşik Krallık'taki JROC'un muadili olarak üyelerinin HMB, Rekabet Kurumu, BDDK, TCMB ve KVKK temsilcilerinden oluştuğu Ortak Uygulama Gözetim Komitesi'nin tesis edilmesi, söz konusu komitenin sadece gerekli durumlarda üyelerinden birinin talebi üzerine toplanan ve siyasi/idari otorite ile bağlantının sağlandığı yapı olarak faaliyet göstermesi önerilmiştir. Böylece kurulması önerilen Açık Bankacılık Uygulama Kurumu'nun bağımsızlığı korunabilecektir. Nihai olarak bu çalışma kapsamında önerilen denetim modelinin en önemli unsuru olan Açık Bankacılık Uygulama Kurumu'nun kurulması ve mevcut olan standartların ve çerçevenin korunup geliştirilmesi, bağımsız ve etik davranışları teşvik eden bir yapıyı haiz olması, tüm paydaşların haklarını koruyup gözetmesi, yeterli mali ve beşeri kaynağa sahip olması, açık bankacılığın ve gelecekte gelişebilecek açık finans gibi kavramların geliştirilmesine yardımcı olması hususlarını haiz olarak açık bankacılık sisteminin geliştirilmesi, yeni API standartlarının belirlenmesi, açık bankacılığa ve geleceğe yönelik açık finans gibi kavramların oluşmasını sağlayacak, bağımsız, düzenleyici ve denetleyici idari otoritenin kurulması önerilmektedir.

Bu çalışma kapsamında önerilen açık bankacılık denetim modelinin gerçekleştirilebilmesi için; kaliteli beşeri sermayeye erişimi sağlayacak özlük haklarının uygulanması, ihtiyaç duyduğu teknolojik yatırımları temin edebilmesine yönelik özel düzenlemelerin tesis edilmesi, kurulması önerilen Açık Bankacılık Uygulama Kurumu'nun ekosistem düzenlemelerini içerecek şekilde sadece bankaları ve "Fintech" kuruluşlarını değil açık bankacılık kapsamına giren bütün kuruluşlara yönelik düzenlemeler yapması gerekmektedir.

Türkiye'deki kamu kurumlarının teşkilat yapısı içerisinde henüz örneğinin bulunmadığı, idari/siyasi otorite ile kamu kurumu arasında tesis edilecek ve kitabın önceki bölümlerinde detaylarına yer verilen Ortak Uygulama Gözetim Komitesi'nin tesisi edilebilmesi öne sürülen denetim modelinin gerçekleştirilebilmesi; ayrıca ABD örneğinde olduğu gibi piyasanın olgunlaşarak regülasyon ihtiyacı sonucu düzenlemelerden ziyade Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık örneğinde olduğu gibi kamunun piyasaya öncü olması yaklaşımlarından hangisinin Türkiye için uyarlanabilirliğini belirlemek; yasa koyucular, uygulayıcılar ve kullanıcılar nezdinde yeterince popüler olmayan bir kavram olan açık bankacılığa ilişkin çalışma kapsamında öne sürülen denetim modelinin uygulanabilirliğini tahminleyebilmek modelin önündeki engellerden biridir.

Netice itibarıyla, Türkiye'de yavaş yavaş önemi kavranmaya başlanıp mevzuatsal düzenlemeleri ve uygulamaları artış gösterse de açık bankacılık sisteminin gideceği uzun bir yolun olduğu düşünülmektedir. Teknolojinin gelişmesi, bilinen anlamdaki bankacılık sisteminin değişmesi, dijital bankaların artması, bankacılığın git gide bir sisteme doğru evrilmesiyle birlikte konvansiyonel olarak regülasyon faaliyetlerinin etkinliğinin azalacağı tahmin edilmektedir. Bu kapsamda ekosistemin regüle edilmesine yönelik önerinin uygulama açısından yol gösterici olacağı düşünülmekte olup açık bankacılığın bankacılık sisteminin kârlılığına, iş hacmini artırmasına, teknolojik gelişime katkı sağlamasına ilişkin tarihsel veri seti mevcut olmadığı için ilerleyen dönemde söz konusu hususların araştırılabileceği ve açık bankacılığın potansiyelinin ve katkısının daha net ortaya konulabileceği değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- ARNER, D. W., BUCKLEY, R., BARBERİS, J. N. (2016). *The Evolution of Fintech: A New Post-Crisis Paradigm?*. ss.4-18.
- ATAAY, F. (2006). Neoliberalizm ve devletin yeniden yapılandırılması. Ankara: De Ki Basım Yayım Ltd. Şti.
- ATİYAS, İ., ORDER, B. (2008). Türkiye’de Özelleştirmenin Hukuk Ve Ekonomisi. Ankara, TEPAV.
- BIS. (2019). *Report On Open Banking And Application Programming Interfaces*. Kasım 20, 2022 tarihinde <https://www.bis.org/bcbs/publ/d486.pdf> adresinden alındı.
- BİLİR, H. (2020). Açık Bankacılık Finansal Sistemin Dönüşümü, Ankara, Gazi Kitabevi.
- BİRLEŞİK KRALLIK HÜKUMETİ. (2022). *Joint statement by HM Treasury, the CMA, the FCA and the PSR on the future of Open Banking*. Mayıs 1, 2023 tarihinde <https://www.gov.uk/government/publications/joint-statement-by-hm-treasury-the-cma-the-fca-and-the-psr-on-the-future-of-open-banking/joint-statement-by-hm-treasury-the-cma-the-fca-and-the-psr-on-the-future-of-open-banking> adresinden alındı.
- BROWN, A. C., STERN, J., TENENBAUM, B. W. & GENCER, D. (2006). *Handbook For Evaluating İnfrastructure Regulatory Systems*, World Bank Publications.
- CFPB. (2022). Mayıs 10, 2023 tarihinde <https://www.consumerfinance.gov/about-us/newsroom/cfpb-launches-new-effort-to-promote-competition-and-innovation-in-consumer-finance/> adresinden alındı.
- Chou, H.-H., & Zolkiewski, J. (2018). Coopetition and Value Creation and Appropriation: The Role of Interdependencies, Tensions and Harmony. *Industrial Marketing Management*, 70, s. 25 - 33.
- CHRİSTENSEN, J. G. (2010). *Public interest regulation reconsidered: from capture to credible commitment*. Jerusalem Papers in Regulation & Governance Working Paper No. 19.

- CMA. (2017). Perakende Bankacılık Piyasa Araştırması Emri 2017. Nisan 30, 2023 tarihinde <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5893063bed915d06e1000000/retail-banking-market-investigation-order-2017.pdf> adresinden alındı.
- CMA. (2016). Perakende Bankacılık Piyasa Araştırması. Nisan 30, 2023 tarihinde <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57ac9667e5274a0f6c00007a/retail-banking-market-investigation-full-final-report.pdf> adresinden alındı.
- CMA. (2022). *The Future Oversight Of The CMA's Open Banking Remedies*. Mayıs 1, 2023 tarihinde https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1086515/Consultation_response_publication.pdf adresinden alındı.
- DELOITTE. (2017). *Connecting Global FinTech: Interim Hub Review 2017*. Kasım 20, 2022 tarihinde <https://www2.deloitte.com/tr/en/pages/finance/articles/a-tale-of-44-cities-global-fintech-hub-federation-gfhf-connecting-global-fintech-hub-report.html> adresinden alındı.
- DELOITTE. *Open Banking around the world: Towards a cross-industry data sharing ecosystem*. Ağustos 15, 2022 tarihinde <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/financial-services/articles/open-banking-around-theworld.html> adresinden alındı.
- DOYLE, M., SHARMA, R., ROSS, C., SONNAD, V. (2017). *How to flourish in an uncertain future "Open banking"*, Deloitte LLP.
- EUROPEAN PAYMENTS COUNCIL. (2018). *Summary of the API Evaluation Workshop*. Şubat 10, 2023, <https://www.europeanpaymentscouncil.eu/sites/default/files/kb/file/2018-04/API%20EG%20019-18%20v1.1%20Summary%20of%20the%20API%20Evaluation%20Workshop%20-%2020180228.pdf> adresinden alındı.
- FİNTECH İSTANBUL. (2019). Dünyada ve Türkiye'de Açık Bankacılık: Bankacılığın Geleceği, Rumi Matbaacılık.
- FİNTECH İSTANBUL. (2022). 39 Soruda Servis Modeli Bankacılığı (BaaS) İş Modeli. Kasım 20, 2022 tarihinde

<https://fintechistanbul.org/2022/05/13/39-soruda-servis-modeli-bankaciligi-baas-is-modeli-hakkinda-merak-edilenler/> adresinden alındı.

FINTECH İSTANBUL. (2022). PSD 3 Hazırlıkları Başladı. Mayıs 7, 2023 tarihinde <https://fintechistanbul.org/2022/09/19/psd-3-hazirlıkları-basladi/> adresinden alındı.

FINTECH İSTANBUL. (2022). Sistemik Önemli Bankalar, Mayıs 7, 2023 tarihinde <https://fintechistanbul.org/2022/09/27/sistemik-onemli-bankalar-systemically-important-banks/> adresinden alındı.

FSB. (2019). *Fintech And Market Structure In Financial Services: Market Developments And Potential Financial Stability Implications*. Kasım 20, 2021 tarihinde <https://www.fsb.org/wp-content/uploads/P140219.pdf> adresinden alındı.

GİNOSAR, A. (2014). *Public-Interest Institutionalism: A Positive Perspective On Regulation*. Administration & Society, 46(3), 301-317.

GÜLTEKİN, E. S. (2021). Birer Fintech Oluşumu Olarak Türkiye’de Ödeme Sistemleri İle Ödeme Ve Elektronik Para Kuruluşları Ve Bir Denetim Modeli Önerisi.

JROC. (2023). *Recommendations For The Next Phase Of Open Banking In The UK*. Mayıs 1 2023 tarihinde https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1150988/JROC_report_recommendations_and_actions_paper_April_2023.pdf adresinden alındı.

KOCA, G. (2021). Açık Bankacılık Sonrası Bankacılığın Geleceği.

KPMG. (2017). Yeni Ödeme Hizmetleri Yönergesi: PSD2. Ağustos 30, 2022 tarihinde <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/tr/pdf/2018/05/yeni-odeme-hizmetleri-psd2.pdf> adresinden alındı.

LEONG, E., GARDNER, J. (2022). *Open Banking in the UK and Singapore: Open Possibilities for Enhancing Financial Inclusion*. NUS Centre for Banking & Finance Law Working Paper 22/01 NUS Law Working Paper 2022/011.

- LINKEDIN. (2024). Ocak 10, 2024 tarihinde https://www.linkedin.com/posts/birapi_openbanking-openbankingturkey-fintech-activity-7091696936046538753-nvSF?trk=public_profile_like_view adresinden alındı.
- MEVZUAT.GOV.TR. (1984). Nisan 29, 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.3046.pdf> adresinden alındı.
- MEVZUAT.GOV.TR. (2018). Nisan 29 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.3.pdf> adresinden alındı.
- NİJERYA MERKEZ BANKASI. (2021). Nijerya'nın Açık Bankacılık Düzenleyici Çerçevesi. Mayıs 8, 2023 tarihinde <https://www.cbn.gov.ng/out/2021/psmd/circular%20on%20the%20regulatory%20framework%20on%20open%20banking%20in%20nigeria.pdf> adresinden alındı.
- OBIE. (2020). Yıllık Rapor. Nisan 30, 2023 tarihinde <https://assets.foleon.com/eu-west-2/uploads-7e3kk3/48197/obie-ra-artwork-10096a5716bf30-2.5853a6c2c203.pdf> adresinden alındı.
- OFFICIAL JOURNAL OF THE EUROPEAN UNION. (2016). *Regulations*. Nisan 30, 2023 tarihinde <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679> adresinden alındı.
- ÖZER, M. A. (2006). Yönetişim üzerine notlar. *Sayıştay Dergisi*, (63), 59-89.
- PARA DERGİ. (2023). Mayıs 10, 2023 tarihinde <https://www.paradergi.com.tr/finans/2023/04/13/dijital-banka-kurmak-icin-basvuru-sayisi-35i-asti> adresinden alındı.
- PAYMENT SYSTEMS MAGAZİNE (Aylık Ödeme Sistemleri Dergisi) (Mayıs 2020).
- PETERS, B. G. & PIERRE, J. (1998). *Governance without government? Rethinking public administration*. *Journal of public administration research and theory*, 8(2), ss.223-243.
- PWC & GSG HUKUK. (2020). Açık Bankacılık: Dünya ve Türkiye Raporu.
- RIPPLE. (2022). Açık Bankacılık Kuzey Amerika'da Yükselişte. Mayıs 10, 2023 tarihinde <https://ripple.com/insights/open-banking-on-the-rise-in-north-america/> adresinden alındı.

- STATISTA. (2023). Mayıs 8, 2023 tarihinde https://www.statista.com/topics/5642/banking-industry-in-the-us/?gclid=EAlaIqObChMlodGlotiB_wlVjQoGAB03Rg1JEAAYAiAAEglafD_BwE#topicOverview adresinden alındı.
- STRATEGY&. (2021). Avrupa'da Açık Bankacılık: Halâ Çok Az Açık. Eylül 30, 2022 tarihinde <https://www.strategyand.pwc.com/tr/tr/pdf/avrupa-da-acik-bankacilik.pdf> adresinden alındı.
- ŞAHİN, S. (2015). Bağımsız İdari Otoritelerin Ortaya Çıkış Nedenleri. *International Journal of Legal Progress*, 1(1), 14-29.
- ŞENER, N. B. (2020). Devletin Değişen Rolü Çerçevesinde Bağımsız İdari Otoriteler: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Economics Literatüre*, 71-103, ss.77.
- ŞENSABAH, O. (2020). Fintech, Açık Bankacılık ve API Stratejisi. Ağustos 10, 2022 tarihinde <https://bilisimzirvesi.com.tr/documents/onur-sensabah-pdf.pdf> adresinden alındı.
- T. İŞ BANKASI. (2022). API Portal. Ağustos 10, 2022 tarihinde <https://www.isbank.com.tr/api-portal> adresinden alındı.
- T.C. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI. (2023). Nisan 28, 2023 tarihinde <https://hmb.gov.tr/ilgili-kuruluslar> adresinden alındı.
- TBB. (2021). Mayıs 10, 2023 tarihinde https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7766/Bankalarimiz_2020.pdf adresinden alındı.
- THE PAYPERS. (2022). *Report 2022: The Enablers of Open Banking, Open Finance, and Open Data*.
- TÖDEB. (2023). Ödeme Hizmetleri. Şubat 5, 2023 tarihinde <https://todeb.org.tr/sayfa/odeme-hizmetleri/17/> adresinden alındı.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*.
- YARDIMCI, C. M. (2023). Ekonomik Regülasyon Uygulamalarının Yeniden Tanımlanması: Bağımsız İdari Otoriteler ve Yönetişim. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, Cilt:6, ss. 129-141.
- YEŞİL, H., ADIGÜZEL, H., OKER, F. (2019). Proje Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım Olarak Bütçesiz Yönetim Örneği: Çevik Model, ss. 8.

YOLT TECHNOLOGY SERVICES. (2021). *European Open Banking Outlook*. Ekim 10, 2022 tarihinde https://fintechistanbul.org/wp-content/uploads/2022/05/YTS_EOBO_Report_final.pdf adresinden alındı.

ZACHARİADİS, M., ÖZCAN, P. (2017). *The API Economy and Digital Transformation in Financial Services: The Case of Open Banking*. SWIFT Institute Working Paper No. 2016-001.

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ

Nispetiye Caddesi
Akmerkez B3 Blok Kat 13
Etiler 34340 İstanbul
Tel: 0212 282 09 73
Faks: 0212 282 09 46
E-posta: tbb@tbb.org.tr
www.tbb.org.tr